

ความรู้ ทักษะคติ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

KNOWLEDGE, ATTITUDES AND ECONOMIC IMPACTS OF
URBAN AGRICULTURE IN BANGKOK

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2560

KMITL-2017-AG-M-065-252

ความรู้ ทักษะ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

**KNOWLEDGE, ATTITUDES AND ECONOMIC IMPACTS OF
URBAN AGRICULTURE IN BANGKOK**

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2560

KMITL-2017-AG-M-065-252

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**KNOWLEDGE, ATTITUDES AND ECONOMIC IMPACTS OF
URBAN AGRICULTURE IN BANGKOK**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE PROGRAM IN AGRICULTURE
FACULTY OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2017

KMITL-2017-AG-M-065-252

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2017

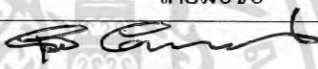
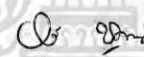

FACULTY OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรู้ ทักษะ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร
Knowledge, Attitudes and Economic Impacts of Urban Agriculture in Bangkok
นักศึกษา นายสุวัฒน์ ทศนะนาคะจิตต์
รหัสประจำตัว 57604022
ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สุณีพร สุวรรณเมธีพงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รศ.ดร.ปัญญา ห่มนึ่งเก็บ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
ผศ.ดร.อำมร อินทร์สังข์	อินทร์สังข์	
ดร.ประภาพร ชูดีลัง	ชูดีลัง	
รศ.ดร.ปัญญา ห่มนึ่งเก็บ	ห่มนึ่งเก็บ	
ผศ.ดร.โอปอล์ สุวรรณเมฆ	สุวรรณเมฆ	
ดร.สุณีพร สุวรรณเมธีพงศ์	สุวรรณเมธีพงศ์	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ 22 มิถุนายน 2560
สถานที่สอบ ห้อง A208 (ชั้น 2 ตึกเจ้าคุณทหาร)

คณบดีรับรองแล้ว

มณฑล พ.ฉนฉ.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑล แก่นมณี)

คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

วันที่ 25 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความรู้ ทักษะ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของการ
	ทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร
นักศึกษา	นายสุวัฒน์ พิสนะนาคะจิตต์
รหัสประจำตัว	57604022
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์
พ.ศ.	2560
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. สุณิพร สุวรรณมณีพงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รศ.ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการทำเกษตรเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำสวนผักในเมืองเขตกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล จำนวน 60 ราย ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 50 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.7 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และธุรกิจส่วนตัวเท่ากัน ร้อยละ 23.3 มีรายได้สูงกว่า 30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 41.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน การทำสวนผักในเมือง พบว่า เป็นผู้ที่ทำสวนผักในเมืองมาแล้วโดย เฉลี่ยประมาณ 2 ปี 11 เดือน ประมาณร้อยละ 23.33 ที่เคยเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมืองเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง เฉลี่ย 479.81 ตารางเมตร จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำสวนผักในเมืองเฉลี่ย 2 คน เหตุผลหลักในการทำสวนผักในเมืองคือ เพื่อให้มีผักในการบริโภคในครัวเรือน ที่ปลอดภัยจากสารพิษ ร้อยละ 58.3 ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง ได้แก่ สวนแปลงพื้นที่ว่างเปล่าของตนเองร้อยละ 43.3 ประเภทของผักที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ ผักสวนครัวร้อยละ 43.3 วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตไปใช้ได้แก่ บริโภคในครัวเรือนร้อยละ 53.3 ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง คือจากสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 50

ผลการศึกษาด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38.3 มีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองระดับต่ำ โดยทักษะเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง ทั้ง 4 ด้านที่มีความสำคัญในระดับมาก

สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากการทำสวนผักเมือง พบว่า สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารได้ ไม่ต่ำกว่าครึ่งใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต่ออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เฉลี่ย 747.87 บาทต่อเดือน สร้างรายได้เฉลี่ย 8,946.85 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท 2) ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการทำสวนผักในเมือง และ 3) ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และ กระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง ผลการศึกษานี้จะเป็น ข้อมูลกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้วางแผนการส่งเสริมให้มีการทำสวนผักในเมืองมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ABSTRACT

The purposes of this research were to study knowledge, attitudes and economic impacts of urban agriculture in Bangkok and to investigate the factors affecting the urban vegetable productions. A structural questionnaire was applied as a research instrument for data collection from 60 urban vegetable productions of growers in Bangkok and Metropolitan in the year 2016-2017. Used snowball sampling. Data were analyzed descriptive statistics such as frequencies, percentage, mean, standard deviation, and Logistic Regression Analysis.

The findings revealed that a majority (60%) of the sample were female, aged between 31-40 year (50%), graduated from bachelor's degree (56.7). Most of their occupation was working with the private company and owned business at 23.3%, and their income was higher than 30,000 Baht per month (41.7%). On average, the number of household members was 4. The result showed that the sampled were practicing in urban vegetable production at average 2 years and 11 months with average land size at 479.81 square meters, average labor was 2. About 23.33% of the respondents were attained in the urban vegetable production training program at average 2 times/year. Also, the research found out that the main rationale for practicing urban vegetable was to provide vegetables for household consumption and free-toxic (53.3%), Social media is a major channel to obtain the urban vegetable production information (50%)

Moreover, the result showed that the sampled about 38.3% had a knowledge which related to urban vegetable production at lower levels, they had an attitude towards urban vegetable production at a high important level. For the economics value estimation from urban vegetable production, the result showed that this practice could reduce household food expenditure at average 747.87 Baht per month, and generated income at average 8,946.85 Baht per month. The results of the Logistic Regression Analysis revealed that there are 3 factors affecting urban vegetable production at 0.05 level of significance, namely; 1) monthly income more than 20,000 Bath, 2) knowledge of the practicing urban vegetable production, 3) attitude toward the creation of activities. The results from this studies were beneficial in promoting the popularity in urban vegetable production of growers in the city.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ดร. สุณีพร สุวรรณณิพวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร. ปัญญา ห่มน้เก็บ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และข้อชี้แนะต่างๆ แก่ข้าพเจ้า ตลอดช่วงเวลาในการศึกษาจนถึงการทำ วิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ศศ.ดร. อำนวย อินทร์สังข์ ศศ.ดร. โอปอล์ สุวรรณเมฆ ดร. ประภาพร ชูลีลัง ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องของ วิทยานิพนธ์ให้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่สละเวลาให้ข้อมูล และให้แนวคิด ดีๆ ในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอกทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา และ ความช่วยเหลือ ตลอดจนเป็นกำลังใจที่ติดตลอดระยะเวลาในการศึกษา

สุดท้ายนี้ หากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ ที่สนใจ ผู้วิจัยขอแสดงความดีใจ นี้ให้แก่ ครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าแก่ข้าพเจ้า ตลอดจน บิดา มารดา ที่ การพียงและเป็น กำลังใจสำคัญในการศึกษาจนถึงทุกวันนี้ ในส่วนของความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอ น้อมรับไว้เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สุวัฒน์ ทัศนนะนาคะจิตต์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	IV
สารบัญ.....	V
สารบัญตาราง.....	VII
สารบัญภาพ.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.4 คำจำกัดความในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม.....	6
2.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรเมือง.....	9
2.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในกรุงเทพมหานคร.....	11
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.5 กรอบแนวคิด.....	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	23
3.1 ประชากร.....	23
3.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	23
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสุ่มตัวอย่าง.....	23
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	24
3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	26
3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
3.7 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล.....	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่อVอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	32
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง.....	32
4.2 ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง.....	39
4.3 ทักษะคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง.....	42
4.4 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำสวนผักในเมือง.....	45
4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง.....	50
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	55
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	55
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	60
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	69
ภาคผนวก ก แบบสอบถามผู้ทำสวนผักในเมืองในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล.....	70
ภาคผนวก ข งานวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์.....	76
ประวัติผู้เขียน.....	101

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ปัจจัยการผลิตของการทำสวนผักในเมืองจำแนกตามประเภทของการปฏิบัติ..... 15
3.1	เกณฑ์การแบ่งระดับความรู้..... 25
3.2	การพิจารณาตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการ โลจิสติก..... 29
4.1	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง.....33
4.2	ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติของผู้ทำสวนผักในเมือง.....34
4.3	จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลด้านการปฏิบัติ..... 37
4.4	ระดับความรู้ในภาพรวมของผู้ทำสวนผักในเมือง..... 39
4.5	จำนวนและร้อยละเฉลี่ยรวมของความรู้รายชื่อและการแปลผล.....41
4.6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มี ความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง.....44
4.7	ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจ ด้าน การลดค่าใช้จ่าย แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption)..... 45
4.8	ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจ ด้าน การลดค่าใช้จ่าย เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)..... 47
4.9	ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านการ สร้างรายได้ แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption).....48
4.10	ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านการ สร้างรายได้ เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens).....49
4.11	ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร (variables in the equation) ในสมการ ถดถอยโลจิสติก.....51
4.12	การทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยวิธีตารางการจำแนก (classification table) ของสมการ ถดถอยโลจิสติก.....54

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบของทัศนคติ.....	9
2.2	ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับปฏิบัติ.....	9
2.3	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	22
4.1	ภาพการกระจายตัวการทำสวนผักในเมืองของกลุ่มตัวอย่าง.....	35
5.1	ตัวแบบ (Model) ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง.....	60

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และตั้ง VIII ึ่งอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

อาหารถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ ในอดีตมนุษย์สามารถหาอาหารตามธรรมชาติและพึ่งการผลิตอาหารจากที่ดินที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันจำนวนประชากรของโลกกำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากประกอบกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนอกเหนือจากภาคการเกษตร เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้แนวโน้มอนาคตของโลกอาจประสบปัญหาขาดแคลนอาหารในที่สุด ทั้งนี้จากการคาดการณ์ของ United Nation. (2012) คาดว่าในปี พ.ศ.2573 ประชากรโลกจะมีกำลังการบริโภค สูงขึ้นราวร้อยละ 50 จากตัวเลขดังกล่าวอาจทำให้โลกประสบกับปัญหาราคาอาหารเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว และอาจเกิดปัญหาการขาดแคลนอาหารและนำมาสู่สงครามได้ในที่สุด

การทำเกษตรเมืองถือเป็นหนึ่งแนวทางที่หลายประเทศนำมาใช้ เพื่อแก้ไขปัญหา ความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ (Maxwell, 1995) ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากเมืองโรซารีโอ ประเทศอาร์เจนตินา ซึ่งประสบปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้นรุนแรงในปี พ.ศ. 2554 ทำให้มีตัวเลขของคนยากจนพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 60 จากประชากรทั้งหมดราว 1,160,000 คน เกษตรเมืองจึงถูกนำมาใช้แก้ปัญหาดังกล่าว โดยมี รัฐบาลผลักดันผ่านนโยบายและแผนระดับท้องถิ่น และออกกฎหมายเพื่อรองรับนโยบายรวมทั้งมีการดำเนินการจัดสรรที่ดินที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์มาใช้ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เช่น พื้นที่ใต้ทางด่วน ใต้สะพาน ริมถนน ริมทางรถไฟ พื้นที่เดิน ระหว่างเสาไฟฟ้า โดยจัดสรรให้กับ ผู้ที่ต้องการ ใช้ทำการเกษตร จากการทำเกษตรเมืองที่ประสบผลสำเร็จ องค์การสหประชาชาติจึงได้ยกเมืองโรซารีโอ ให้เป็น แนวปฏิบัติที่ดีของการทำเกษตรเมือง (Budsabong, 2014)

เกษตรเมือง คือการปลูกพืชหรือการปศุสัตว์ การทำให้เกิดกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต การเข้าสู่กระบวนการที่เกี่ยวข้องและการกระจายผลผลิตที่เป็นอาหารอย่างเนื้อสัตว์ ผักและผลไม้และที่ไม่ใช่อาหารอย่างพืชที่เป็นยาสมุนไพร รวมถึงการใช้และนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ ผลผลิตภัณฑ์ และการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านการเกษตร ซึ่งเกิดขึ้นและอยู่ในพื้นที่รอบๆ พื้นที่เมือง กล่าวคือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมและย่านพาณิชย์ตั้งอยู่ หรือในขอบเขตของพื้นที่ที่ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางโดยที่กิจกรรมด้านการเกษตร มุ่งเน้นดำเนินไปเพื่อตอบสนองคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นเป็นสำคัญ (Mougeot, 2000) เกษตรเมืองมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการปลูกผักอินทรีย์ ไฮโดรโปนิคส์ เลี้ยงไก่ เพาะสัตว์เลี้ยงขาย (ชูเกียรติ, สัมภาษณ์วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่ออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทความสำคัญของการทำเกษตรเมืองสามารถแบ่งออกได้หลายมิติด้วยกัน คือ ช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร เป็นแหล่งสำรองอาหารในยามเกิดภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม เส้นทางถูกตัดขาด อาหารขาดแคลน ช่วยลดรายจ่าย สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ช่วยสร้างพื้นที่สีเขียว ลดโลกร้อน และลดการใช้พลังงาน รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ลดระยะทางการขนส่งอาหาร และลดพลังงานในการเก็บรักษา ลดขยะและทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างความสัมพันธ์ในสังคมตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน หน่วยงาน และประเทศ สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในเมือง ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา อย่างไรก็ตามการทำเกษตรเมืองนั้นก็มีข้อจำกัด เช่น พื้นที่มีอย่างจำกัด เวลา ที่เร่งรีบของผู้คน ความเสี่ยงในการเพาะปลูก ต้นทุนในการผลิต เป็นต้น ซึ่งในเมืองหลวงหรือเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของหลายประเทศได้มีการทำเกษตรเมือง เช่น โรซารีโอ แวนคูเวอร์ ลอนดอน นิวยอร์กซิตี้ ปักกิ่ง เชียงไฮ้ เป็นต้น (Budsabong, 2014)

นอกจากนี้ การทำเกษตรเมือง ยังสามารถเป็นทางออกสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้ที่รักสุขภาพรวมทั้ง ผู้ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในด้านารพึ่งพาตนเอง สามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ในมิติต่างๆ ทางด้านการเกษตร ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร และการพัฒนาทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกำหนดกระบวนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเกษตรสู่การปฏิบัติ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรเมืองสามารถสร้างรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,900 บาทต่อเดือน และลดรายจ่ายได้เฉลี่ยประมาณ 750 บาทต่อเดือน

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ถึง 5,692,284 คน โดยเฉลี่ยประมาณ 3,629 คน/ตารางกิโลเมตร (สถิติกรุงเทพมหานคร . 2557) จากสถิติของสำนักยุทธศาสตร์และการประเมิน ในปี พ .ศ. 2559 กรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากรโดยประมาณ 5,741,509 คน จากการศึกษาของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร โดยตรง ตรวจสอบจากภาพถ่ายทางอากาศในปีต่างๆ พบว่า ในปี พ.ศ. 2510 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ชุมชน (urbanized area) ประมาณ 143.42 ตารางกิโลเมตร โดยเมืองได้ขยายตัวออกไปทางด้านทิศใต้ถึงสมุทรปราการ ทางด้านเหนือไปถึงจังหวัดนนทบุรี ด้านตะวันตกอยู่บริเวณเขตธนบุรีและพื้นที่ติดต่อกับ และทางด้านตะวันออก

เฉียงใต้ขยายตัวไปตามแนวถนนสุขุมวิท และจากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศในปีต่อมาในช่วง ๑

ได้แก่ ปี พ.ศ.2529 และ พ.ศ.2538 และ พ.ศ.2543 พบว่าพื้นที่ความเป็นเมืองได้ขยายตัวออกไปรวดเร็วมาก เป็นจำนวน 347.39, 585.54 และ 672.339 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ โดยทิศทางการขยายตัวของเมืองได้ครอบคลุมจุดพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณปริมณฑลและอยู่ในแนวทางด้าน

ตะวันออกและด้านเหนือของศูนย์กลางเมืองเดิม และเป็นกา รเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นพื้นที่อยู่อาศัยพาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม เพื่อให้บริการชุมชนโดยรอบพื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่ (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร . 2559) นั้นหมายถึงจำนวนการบริโภคอาหารที่เพิ่มขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการทำเกษตรเมืองจึงมีการจัดสรรงบประมาณปี พ.ศ. 2557 – 2561 กว่า 5,000 ล้านบาท เพื่อขับเคลื่อนการทำเกษตรเมือง และสวนผักในเมือง (คณะกรรมการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. 2557)

การทำสวนผักในเมืองถือเป็นรูปแบบหนึ่งของเกษตรเมือง คือ เป็นการปลูกพืชผักโดยใช้พื้นที่ที่ไม่ได้ทำประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ว่างหน้าบ้าน หลังบ้าน คาดฟ้า หรือริมขอบหน้าต่าง ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่รอบๆ เมือง โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งผลิตผักสำหรับการบริโภคของคนเมือง ซึ่งจะสามารถลดค่าครองชีพให้แก่ผู้มีรายได้น้อยได้สร้างรายได้เสริม หรืออาจเป็น แหล่งรายได้หลัก ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญกับอาหารปลอดภัยเป็นอย่างมาก การปลูกผักในเมืองจึงทำให้สามารถมั่นใจในผลผลิตว่า ผักปลอดจากสารเคมี และยังมีรสชาติใหม่เนื่องจากไม่ต้องขนส่งทางไกลอีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่รักสุขภาพได้ นิยมบริโภคผักปลอดสารพิษมากขึ้น และส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มคนเลือกที่จะผลิตอาหารเองโดยการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ ไว้บริโภคในครัวเรือนทำให้มีความมั่นใจในการบริโภค

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาแนวคิดการทำสวนผักในเมือง ในกรุงเทพมหานคร ได้รับความสนใจมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีศูนย์การเรียนรู้ด้าน การทำสวนผัก ในเมืองเกิดขึ้นหลายแห่ง อาทิ ศูนย์อบรมบ้านสวนเรียนรู้ organic way ศูนย์เรียนรู้สวนผักในเมืองสาขาเจ้าชายผัก ศูนย์อบรมสวนผักบ้านคุณตา ศูนย์อบรมสวนเกษตรคาดฟ้าหลักสี่ ซึ่งปี พ.ศ. 2559 มีผู้เข้าร่วมอบรมกว่า 1,000 ราย และขยายผลในการทำแล้วกว่า 3,000 ราย (Thai Health Promotion Foundation. 2015) อย่างไรก็ตามการเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะการขาดแคลนอาหารดังกล่าวในอนาคต การที่ภาครัฐจะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการทำเกษตรเมือง รัฐจะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานของผู้รับการส่งเสริมในแง่ของ ความรู้และ ทักษะของผู้ทำ ซึ่งจะมีผลต่อการ นำไปปฏิบัติ โดยความรู้และ ทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตรมีผลต่อการยอมรับที่จะใช้หรือไม่ใช้ของผู้ปฏิบัติเป็นอย่างมาก (Garforth et al. 2006) (อ้างใน Hotongcum K. 2014)

จากความสำคัญของการทำ เกษตรเมืองดังกล่าวข้างต้น การส่งเสริมการทำสวนผักในเมืองถือเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ที่ทำสวนผักในเมือง รูปแบบการทำสวนผักในเมือง ความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการทำสวนผักในเมือง การประเมิน ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ ในระดับครัวเรือน ของการทำสวนผัก ในเมือง รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง ผลการศึกษาครั้งนี้จะสามารถทราบ และเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของคุณลักษณะของผู้ทำสวนผักในเมืองทั้งคุณลักษณะ ความรู้ และทัศนคติ รูปแบบการทำเกษตรเมือง ตลอดจน ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการส่งเสริมและสนับสนุนการทำสวนผักในเมืองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร
- 1.2.2 เพื่อประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- 1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล สภาพ เศรษฐกิจสังคม ความรู้ ทักษะ ประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและปัจจัย ที่มีผลต่อ การทำเกษตรเมืองใน กรุงเทพมหานคร
- 1.3.2 ขอบเขตกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ที่ทำเกษตรในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 60 คน
- 1.3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2559 – 2560

1.4 คำจำกัดความในการวิจัย

1.4.1 เกษตรเมือง หมายถึง การปลูกหรือการเลี้ยงดู การทำให้เพิ่มพูนการนำเข้าสู่กระบวนการที่เกี่ยวข้องและการกระจายถึงที่เป็นผลผลิตที่เป็นอาหารอย่างเนื้อสัตว์ ผักและผลไม้และที่ไม่ใช่อาหารอย่างพืชที่เป็นยาสมุนไพร รวมถึงการใช้และนำกลับมาใช้ใหม่ของทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งเกิดขึ้นและมีอยู่ในและรอบ ๆ พื้นที่เมือง กล่าวคือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมและย่านพาณิชย์ตั้งอยู่ หรือในขอบเขตของพื้นที่ที่ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางโดยที่กิจกรรมเหล่านั้น มุ่งเน้นดำเนินไปเพื่อตอบสนองคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นเป็นสำคัญ

1.4.2 การทำสวนผักในเมือง หมายถึง การใช้พื้นที่ในบริเวณบ้านหรืออาคารที่อยู่อาศัย ที่อยู่ในพื้นที่หรือรอบๆ เมือง เพื่อการเพาะปลูกพืชอาหารรวมถึงการปลูกสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นอาหารและยารักษาโรคภายในครัวเรือน

1.4.3 ผู้ที่ทำสวนผักในเมือง หมายถึง ผู้ที่ทำการเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ สมุนไพร ในกรุงเทพ

1.4.4 ปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพเศรษฐกิจสังคม หมายถึง ลักษณะทั่วไปทางส่วนบุคคลที่ทำสวนผักในเมือง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

1.4.5 ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง หมายถึง ความรู้ในการทำสวนผักในเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความหมายของการทำสวนผักในเมือง ด้านวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผัก

ในเมือง ด้านความสำคัญของการทำสวนผักในเมืองในทางเศรษฐกิจ และด้านรูปแบบและวิธีการทำสวนผักในเมือง

1.4.6 ทิศนคติของผู้ทำสวนผักในเมือง หมายถึง ทิศนคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ด้านการประหยัดเวลา ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง และด้านเศรษฐกิจ

1.4.7 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง การประเมินมูลค่าที่ได้จากการทำสวนผักในเมืองทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดค่าใช้จ่าย และด้านการสร้างรายได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมือง ในกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรเมือง ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในกรุงเทพมหานคร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP theory)

ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือความรู้ (knowledge) ทักษะ (attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไปจากการรับสารนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประเด็นนี้เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสาร ก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะมีผลทำให้เกิดทักษะ และขั้นสุดท้ายก่อให้เกิดการกระทำ (สมชาย, 2550 อ้างใน มาริย์ม, 2556)

2.1.1 ทฤษฎีความรู้ (Knowledge theory)

ราชบัญญัติสถาน (2542 อ้างใน มาริย์ม, 2556) กล่าวว่า ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือ ประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟังการคิดหรือ การปฏิบัติ องค์วิชาในแต่ละสาขา เช่น ความรู้เมืองไทย ความรู้สุขภาพ

บุญธรรม (2535 อ้างใน มาริย์ม, 2556) ได้ให้ความหมาย ของความรู้ว่า หมายถึงการระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชา และวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย

เกษม (2544 อ้างใน มาริย์ม, 2556) ได้ให้ความหมายของคำว่าความรู้ไว้ว่า หมายถึง การรวบรวมความคิดของมนุษย์ จัดให้เป็นหมวดหมู่ และประมวลสาระที่สอดคล้องกันโดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความสามารถในการจำรายละเอียดข้อเท็จจริงของสิ่งต่างๆ ที่ได้รับรู้ รับทราบ หรือประสบมาทั้งในอดีต และสามารถระลึกถึงใหม่ได้ในลักษณะหรือใกล้เคียงกับ สิ่งที่เคยรับรู้รับทราบ หรือประสบมา นอกจากนี้

จำนง (2545 อ้างใน มาริย์ม. 2556) กล่าวว่า ในการวัดความรู้ในส่วนมากจะนิยมใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นเครื่องมือประเภทข้อเขียนที่นิยมใช้กันทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1) แบบอัตนัยหรือแบบความเรียง โดยให้เขียนตอบเป็นข้อสั้น ๆ ไม่เกิน 1-2 บรรทัด หรือเป็นข้อๆ ตามความเหมาะสม

2) แบบปรนัยแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

- แบบเติมคำ หรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ แบบทดสอบนี้เป็นการวัดความสามารถในการหาคำ หรือข้อ ความมาเติมลงในช่องว่างของประโยคที่กำหนดให้ถูกต้องแม่นยำ โดยไม่มีคำตอบใดชี้นำมาก่อน

- แบบถูก-ผิด แบบทดสอบนี้เป็นการวัดความสามารถในการพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ว่าถูกหรือผิด ใช่หรือไม่ใช่ จากความสามารถที่ เรียนรู้มาแล้ว โดยจะเป็นการวัดความจำ และความคิด ในการออกแบบทดสอบควรต้องพิจารณาถึงข้อความจะต้องชัดเจน ถูกหรือผิดเพียงเรื่องเดียว สั้นกะทัดรัดได้ใจความ และไม่ควรรใช้คำปฏิเสธซ้อน

- แบบจับคู่ แบบทดสอบนี้เป็นลักษณะการวางข้อเท็จจริง เงื่อนไข คำ ตัวเลข หรือ สัญลักษณ์ไว้ 2 ด้าน ขนานกัน เป็นแถวตั้ง 2 แถว แล้วให้อ่านดูข้อเท็จจริงในแถวตั้งด้านหนึ่ง ว่ามีความเกี่ยวข้อง จับคู่ได้พอดีกับข้อเท็จจริงในอีกแถวตั้งหนึ่ง โดยทั่วไปจะกำหนดให้ตัวเลือกในแถวตั้งด้านหนึ่ง น้อยกว่าอีกด้านหนึ่ง เพื่อให้ได้ใช้ความสามารถในการจับคู่มากขึ้น

- แบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบนี้เป็นข้อสอบที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถวัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์ และตรวจให้คะแนนได้แน่นอน ลักษณะของข้อสอบ ประกอบด้วย ส่วนข้อคำถาม และตัวเลือก โดยตัวเลือกจะเป็นตัวเลือกที่ถูก และตัวเลือกที่เป็นตัวลวง ผู้เขียนข้อสอบต้องมีความรู้ ในวิชานั้นอย่างลึกซึ้ง และรู้วิธีการเขียนข้อสอบ โดยมีข้อควรพิจารณาคือในส่วนข้อคำถามต้องชัดเจนเพียงหนึ่งเรื่อง ภาษาที่ใช้กะทัดรัดเหมาะสมกับระดับของผู้ตอบไม่ใช้คำปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อนกัน และไม่ควรถามคำถามแบบท่องจำ และในส่วนตัวเลือกควรมีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียวที่มีความกะทัดรัด ไม่ชี้นำหรือแนะคำตอบ มีความเป็นอิสระจากกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเรียงตามลำดับตามปริมาณหรือตัวเลข ตัวลวงต้องมีความเป็นไปได้ และกำหนดจำนวนตัวเลือก

2.1.2 ทฤษฎีทัศนคติ (Attitude theory)

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 อ้างใน มาริย์ม. 2556) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็น คำสมาส ระหว่างคำว่า “ทัศนะ” ซึ่งแปลว่าความคิดเห็น กับคำว่า “คติ” ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือลักษณะ เมื่อรวมกันเข้าจึงแปลว่า “ลักษณะของความเห็น”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

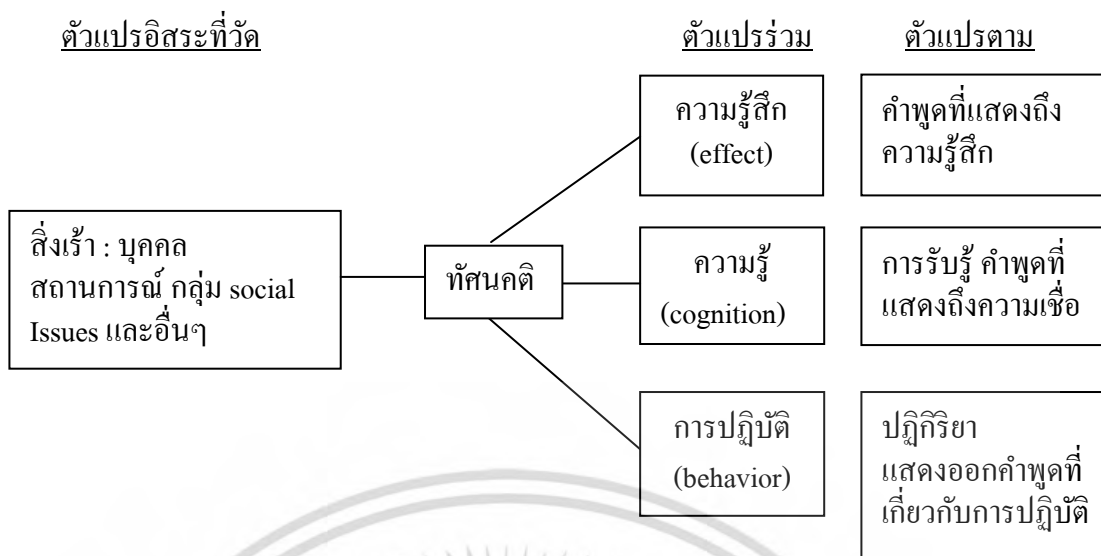
มารีย์ม (2556) ทศนคติเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิด และรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุ หรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทศนคตินั้น มีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผล ถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็น มิติ ของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ถือเป็น การสื่อสารภายในบุคคล (interpersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

มารีย์ม (2556) ทศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่ พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอกโดย ประภาเพ็ญ (2520 อ้างใน มารีย์ม . 2556) แยกองค์ประกอบของทศนคติ เป็น 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1) องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive component) ได้แก่ความคิดซึ่งเป็น องค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันเช่น เมื่อคนหนึ่ง พุดถึง หรือนึกถึง รถยนต์ อาจจะมีกรรณียี่ห้อฟอร์ด หรือยี่ห้ออื่น ๆ ส่วนประกอบทางทศนคตินี้ แสดงให้เห็นชัดเจน เมื่อเรามองเห็นประ โยคที่ว่า “รถยนต์เป็น ...” หรือ รถยนต์... ซึ่งการที่จะ อธิบายถึงรถยนต์นั้น จะต้องมีความเข้าใจก่อนว่า “รถยนต์” มีความหมายต่อผู้พูดอย่างไร หรือกล่าว อีกนัยหนึ่งก็คือ ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับรถยนต์เป็นอย่างไร

2) องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (affective component) เป็นส่วนประกอบ ทางด้านอารมณ์ ความรู้ สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้า “ความคิด” อีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกดี หรือไม่ดี ที่คิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ขณะเมื่อคิดถึงหรือนึกถึงรถยนต์ (ซึ่งอาจจะออกมาในรูปลักษณะที่ แตกต่างกัน) แสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวก (positive) และมีความรู้สึกในด้านลบ (negative) ตามลำดับต่อรถยนต์นั้น

3) องค์ประกอบทางด้านกรปฏิบัติ (behavioral component) องค์ประกอบนี้เป็น องค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสม จะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยา อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ขับรถยนต์ ซื่อ หรือให้คำชมเชยรถยนต์ เป็นต้น ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของทัศนคติ

ที่มา : ประภาเพ็ญ (2520) อังโน มารียม (2556)

กล่าวโดยสรุปคือ ความรู้มีผลก่อให้เกิดทัศนคติ ไม่ว่าจะเป็นทางบวก หรือทางลบ และทัศนคติจะส่งผลถึงพฤติกรรมกรปฏิบัติต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระตุ้น ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับปฏิบัติ

2.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรเมือง

Mougeot (2000) กล่าวว่า เกษตรเมือง คือการปลูกหรือการเลี้ยงดู การทำให้เพิ่มพูนการนำเข้าสู่กระบวนการที่เกี่ยวข้อง และการกระจายสิ่งที่เป็นผลผลิตที่เป็นอาหารอย่างเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหารอย่างพืชที่เป็นยาสมุนไพร รวมถึงการใช้ และนำกลับมาใช้ใหม่ของทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งเกิดขึ้น และมีอยู่ในและรอบๆ พื้นที่เมืองกล่าวคือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรม และย่านพาณิชย์ตั้งอยู่ หรือในขอบเขตของพื้นที่ที่ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางโดยที่กิจกรรมเหล่านั้น มุ่งเน้นดำเนินไปเพื่อตอบสนองคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นเป็นสำคัญ

บทบาทความสำคัญของเกษตรเมืองสามารถแบ่งออกได้หลายมิติด้วยกันดังนี้ (กมล กานต์. 2559)

- 1) เกษตรในเมืองช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร การทำเกษตรในเมือง ไม่ว่าจะเป็นการทำสวนผักในชุมชน หรือการปลูกผักกินเองที่บ้าน ก็ถือเป็นหลักประกันสำคัญ ที่แม้ว่าอาหารจะเอกรสารนี้เป็นเอกรสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกรสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาดแคลน หรือราคาแพงขึ้นเพียงใด เราก็ยังมีอาหารที่ปลอดภัยไว้กินอย่างพอเพียง อีกทั้งยัง
 เพียงพร้อมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการ

2) เป็นแหล่งสำรองอาหารในยามฉุกเฉิน น้ำท่วม เส้นทางถูกตัดขาด อาหารขาดแคลน
 ซึ่งหากปลูกผักไว้ทั้งบนระเบียง บนดาดฟ้า หรือทำเป็นสวนลอยฟ้า สวนแนวตั้ง ซึ่งน้ำท่วมไม่ถึง ก็
 จะยังมีอาหารสดใหม่สำรองไว้กินได้

3) ลดรายจ่าย สร้างงาน และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว บางบ้านหรือบางชุมชนหากมี
 ผลผลิตเหลือจากกินเองแล้ว ก็สามารถแบ่งขาย สร้างรายได้เสริมได้ นอกจากนี้ยังอาจนำไปสู่การ
 สร้างอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่นการแปรรูปอาหาร หรือทำปุ๋ยหมักชีวภาพจำหน่าย เป็นต้น

4) ช่วยสร้างพื้นที่สีเขียว ลดโลกร้อน และลดการใช้พลังงาน นอกจากพื้นที่สีเขียวจะมี
 ส่วนช่วยดูดซับ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ลดภาวะโลกร้อนได้แล้ว การปลูกผักบนดาดฟ้า หรือ
 หลังคา สามารถช่วยลดอุณหภูมิภายในอาคารได้ ซึ่งก็มีส่วนช่วยลดค่าไฟจากเครื่องปรับอากาศได้ ที่
 สำคัญยังมีส่วนช่วยป้องกันน้ำท่วมจากฝนตกหนักได้อีกด้วย

5) รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การทำเกษตรในเมืองถือเป็นการช่วยรักษาความ
 หลากหลายทางชีวภาพไว้ได้ส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนำพันธุ์ผักพื้นบ้านที่ใกล้สูญพันธุ์
 หรือมักจะถูกแทนที่ด้วยผักจีนเพียงไม่กี่ชนิด ก็จะเป็นการช่วยอนุรักษ์พันธุกรรมไว้ได้อีกทางหนึ่ง
 ที่สำคัญการปลูกผัก ยังช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศน์ให้ดีขึ้น บางแห่งนอกจากมีผักแล้ว ยังตามมาด้วยนก
 และแมลงอีกนานาชนิด

6) ลดระยะทางในการขนส่งอาหาร และลดพลังงานในการเก็บรักษา ปัจจุบันอาหารที่
 ซื้อมากินกันในเมืองกรุงจำนวนไม่น้อยที่เดินทางขนส่งมาไกล และสิ่งที่มาคู่กับระยะทางในการขนส่ง
 คือการสูญเสียพลังงานทั้งในการเดินทาง และการเก็บรักษา ซึ่งนอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายสูงแล้ว ยัง
 ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ปัญหาโลกร้อนตามมา
 การทำเกษตรในเมืองจึงมีส่วนช่วย ในการลดระยะทางในการขนส่งอาหาร ลดพลังงานในการเก็บ
 รักษา และลดมลภาวะ อันก่อให้เกิดโลกร้อนตามมา

7) ลดขยะ และทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การทำเกษตรในเมือง มีส่วนช่วยทำ
 ให้เมืองสามารถจัดการกับขยะอินทรีย์ พวกเศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ รวมถึงกิ่งไม้ ใบไม้ต่าง ๆ ได้
 อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือสามารถนำมาใช้ทำปุ๋ย และหมუნเวียนกลับไปใช้ปลูกผักได้ หรือ
 บางแห่งอาจมีการเลี้ยงสัตว์ พวกไส้เดือน หรือหมุ่ช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ปุ๋ยจาก
 มูลสัตว์เหล่านี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ภาชนะเหลือใช้ต่าง ๆ ยังสามารถนำมาทำเป็นที่ปลูก
 ผักได้อย่างคุ้มค่าอีกด้วย

8) สร้างความสัมพันธ์ในสังคมตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน หน่วยงาน และประเทศ
 โดยมีกิจกรรมการปลูกผักหรือการทำเกษตรในเมืองเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ทำให้คนได้ร่วมกัน

เรียนรู้ ทำกิจกรรม และแบ่งปันกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในเมือง ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา โดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องที่มาของอาหาร ทักษะ และเทคนิคการปลูกผัก ตลอดจนการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต และธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยบำบัดเยียวยา รักษาผู้ป่วยทางด้านจิตใจได้อย่างดีด้วย

ในหลายประเทศ เกษตรในเมืองได้รับการยอมรับ และถูกผนวกเข้าเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญในการพัฒนาเมือง โดยมองว่าเกษตรในเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบเมือง ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการของเสีย การจัดการมลภาวะ การใช้พลังงาน การพัฒนาภูมิทัศน์ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของเมือง ในบางประเทศขับเคลื่อนเรื่องเกษตรในเมืองเพื่อสร้างห่วงโซ่อาหารที่เป็นธรรมของคนเมือง ทั้งในเรื่องการผลิต การขนส่ง การตลาด และการบริโภค ซึ่งได้รับความไม่เป็นที่ธรรมจากระบบการค้าอาหารสมัยใหม่ ที่มักตกอยู่ในอำนาจของบริษัทขนาดใหญ่ รวมถึงการขับเคลื่อนเรื่องเกษตรในเมืองเพื่อยกระดับอาชีพด้านอาหาร โดยใส่ใจเป็นพิเศษต่อสิทธิในการเข้าถึงอาหารของกลุ่มคนจนเมือง และกลุ่มชายขอบ (Budsabong, 2014)

2.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในกรุงเทพมหานคร

กมลกานต์ (2559) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของโครงการสวนผักคนเมืองนั้นทำท้าวชีวิตคิดแบบเดิมของผู้อยู่อาศัยในเมือง ให้ลองเปลี่ยนพฤติกรรม และดำเนินชีวิตดูการพึ่งพาตัวเองในระยะยาว เปลี่ยนพื้นที่เล็ก ๆ ตรงระเบียง สวนหลังบ้าน หรือดาดฟ้าของที่อยู่อาศัยให้กลายเป็นต้นทางของอาหารที่ดี และปลอดภัย โครงการสวนผักคนเมือง มาพร้อมกับแนวคิดที่จดจำได้ง่ายอย่าง “ปลูกผัก ปลูกเมือง ปลูกชีวิต” ดำเนินงานโดยมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ร่วมกับภาคีเครือข่าย อาทิ มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา และศูนย์อบรมเกษตรในเมือง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยในปัจจุบันมีทั้งหมด 5 ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ ศูนย์อบรมสวนผักบ้านคุณตา ศูนย์อบรมบ้านสวนเรียนรู้ (organic way) บ้านศูนย์การเรียนรู้การทำเกษตรในเมืองสุวรรณภูมิ ศูนย์อบรมสวนเกษตรดาดฟ้าหลักสี่ และศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองสาขาเจ้าชายผัก

ส่วนหนึ่งของโครงการสวนผักคนเมืองคือการเปิดศูนย์เรียนรู้ มีการอบรมเรื่องการปลูกผัก หรือการพึ่งพาตัวเองให้แก่ผู้ที่สนใจ เพราะสวนผักคือบันไดขั้นแรกซึ่งเชื่อมโยงคนที่มีความคิดคล้ายคลึงกันให้เข้ามาหากัน และต่อยอดไปสู่การพึ่งพาตนเองในรูปแบบอื่น ๆ ได้

2.3.1 บทบาท โครงการสวนผักคนเมือง

1) **มอบความมั่นคงทางอาหาร** ทำให้คนเมืองเข้าถึงอาหารที่ดี มีคุณภาพ และเพียงพอกับความต้องการ เกิดเป็นสุขภาวะที่ดี มีความสุข สร้าง และฟื้นฟูความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน ให้ได้รู้จักกับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนในที่ทำงานผ่านการทำสวนหรือ

นำผลผลิตมาแลกเปลี่ยนกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) **บำบัดเยียวยาผู้คน** สวนผักสามารถนำไปสู่กิจกรรมสุขภาพอย่างโยคะในสวน การทำงานร่วมกับโรงพยาบาล ด้วยการให้สวนผักเป็นสื่อในการเยียวยาผู้ป่วย รักษาโรคทั้งทางกาย และทางจิต บำบัด ผู้ป่วยจิตเวช ผู้ลิกยาเสพติด คนเร่ร่อน หรือช่วยมูลนิธิเพื่อเด็กพิการด้วยการทำสวนด้วยกันเป็นกลุ่ม ซึ่งนอกจากบำบัดด้วยการปลูกผักแล้ว ยังเป็นอาชีพได้อีกด้วย

3) **สร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก และผู้ใหญ่** มีสถาบันการศึกษาจำนวนมากที่นำสวนผักเข้าไปเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะสวนผักทำให้เด็ก ๆ ค้นพบอะไรใหม่ ๆ รู้จักการเฝ้าดูแล อดทน ใจเย็น เพิ่มศักยภาพในการพัฒนา และฝึกฝนตัวเอง สร้างสมดุลกับพัฒนาการการเติบโต ลดผลเสียที่เกิดจากการเติบโตผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต

นอกจากนี้ โครงการสวนผักคนเมืองยังแสดงบทบาทในด้านอื่น ๆ ร่วมกับเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งเครือข่ายคนจนในเมือง แรงงานนอกระบบ ให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ในยามเกิดเหตุการณ์อุทกภัย ตัวอย่างจากเหตุการณ์ตอนน้ำท่วมปีพ.ศ. 2554 กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบสามารถปลูกผักรับประทาน หุงข้าว โดยไม่ต้องใช้ไฟฟ้าได้ หรือก่อนจุนทรียที่โครงการมีส่วนร่วมในการปั่นเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น มีที่มาจากความรู้ที่คนทำสวนอย่างโครงการสวนผักคนเมืองนำไปถ่ายทอดให้กับคนอื่น ๆ

เป้าหมายสำคัญของโครงการสวนผักคนเมืองที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีความสอดคล้องกับ แนวโน้ม โลกที่เรียกว่า “เครือข่ายเมืองเปลี่ยนผ่าน (transition town network)” หมายถึงเมืองที่อยู่ในช่วงระยะของการเปลี่ยนแปลง โดยเกี่ยวข้องกับเรื่องการกินอยู่อย่างยั่งยืน พึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต แนวโน้ม นี้ต่อยอดมาจากการทำเกษตรยั่งยืน ที่คนเมืองได้ รับแรงบันดาลใจมาจากชาวบ้านที่พึ่งพาตัวเองได้ แต่ความเป็นเมืองก็มีองค์ประกอบหรือข้อจำกัดต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องปรับมาจากภูมิปัญญาสมัยก่อนที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มาประยุกต์ให้เหมาะสม

2.3.2 เครือข่ายผู้เครือข่าย ของโครงการสวนผักในเมือง

วิธีการสร้างเครือข่ายของโครงการสวนผักคนเมืองนั้นประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) form คือกลไกภายนอกหรือเครื่องมือในการสื่อสารอย่างสื่อสังคมออนไลน์ และ 2) function คือกลไกภายในที่คอยผลิตเนื้อหา และสื่อสารออกไปอย่างมีพลัง สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการบอกต่อกัน จนสื่อสนใจ และเข้ามาช่วยเผยแพร่สร้างการรับรู้ในวงกว้าง

กลุ่มผู้ที่สนใจการปลูกผักในเมืองนั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ คุณ นคร ลิ้มปคุปตถาวร หนึ่งในผู้ทำสวนผักในเมือง และ ทีม จะมองเห็นศักยภาพจากคนที่มีความทางสอดคล้องกัน ผ่านกิจกรรมหรือการอบรมต่าง ๆ ที่มีโอกาสพบเจอ ก็จะชวนมาคุย และเชิญ

เข้าเครือข่าย ขั้นตอนการพูดคุยนี้สำคัญที่สุด เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และแจ้งให้เห็นว่า โครงการนี้ไม่ได้มีกำไรเป็นตัวตั้ง แต่มาจากใจรักสำคัญเป็นที่หนึ่ง

ในระยะยาวโครงการสวนผักคนเมืองจะเป็นกระบวนการพัฒนาสังคมไปสู่สิ่งที่ ดีกว่าเปลี่ยน เมืองด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดชุมชนจากการปลูกผักร่วมกัน การสร้าง เครือข่ายแบบ 'network of network' จึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยสร้างกลุ่มทาง social network หลากหลายกลุ่มที่ตรงกับความต้องการ อาทิ กลุ่ม heart core organic ที่มีบทบาทในการสร้าง ชุมชนจากความสนใจที่ส อดคล้องกัน เป็นต้น เครือข่ายที่แข็งแรงจะทำให้เกิดเกษตรกรใน รูปแบบใหม่ ไม่รอให้คนมาซื้อหน้าสวนอีกต่อไป แต่นำผลผลิตออกไปขายในตลาด ทั้งตลาด จริง และตลาดออนไลน์ หรือเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปอาหาร เช่น แยม ซอสพาสต้า สร้าง รายได้ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างแท้จริง เกิดเป็นเศรษฐกิจใหม่ที่เต็มเต็มการใช้ชีวิตได้โดย สมบูรณ์

2.3.3 ความเคลื่อนไหวสู่สังคมใหม่ที่ยั่งยืน

เป้าหมายต่อไปของโครงการสวนผักคนเมือง คือขยายผลผลิตไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้ มากขึ้น มีโอกาสในการเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ให้ผู้คนสามารถเข้ามาปลูกผัก และ แบ่งปันผลผลิตกันได้ เหมือนอย่างในต่างประเทศที่น่าที่ว่างข้างสถานีรถไฟใต้ดินมาปลูก พืชผัก ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลง และอีกหนึ่งเป้าหมายคือการทำให้คนเมือง รู้ที่มาของอาหาร และหันมาสนับสนุนเกษตรกรที่ปลูกผลผลิตอย่างมีคุณภาพ

ไม่ใช่แค่คนเมืองเท่านั้นที่ต้องทำทาบกับความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต โครงการสวนผักคนเมืองเองก็ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้ ทำแล้วอยู่ได้ มีความหมายกับ สังคมเมือง และขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ใหม่ได้จริง คำตอบของคำถามเหล่านี้ต้องอาศัยระยะเวลาด้าน 10 ปีในการพิสูจน์ แต่ในวันนี้ ผู้คนที่เริ่มสนใจสิ่งแวดล้อม และเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ เครือข่ายที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นสัญญาณอันดีในการเปลี่ยนผ่านสังคมสู่มิติใหม่ได้ อย่างแท้จริง

2.3.4 รูปแบบ ของ การทำเกษตร เมือง สุทธิพร และคณะ (2558) ได้แบ่งการทำ เกษตร เมืองออกเป็น 4 รูปแบบตามสภาพพื้นที่ ความสะดวกในการใช้พื้นที่ ตามผังเมือง ที่ตั้ง ขนาด ประเภทของการจัดการ และระดับของการผลิตเพื่อมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ (commercial orientation) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สวนครัวหรือสวนหลังบ้าน (home gardens) โดยทั่วไปจะมีขนาดเล็ก และ มักจะผลิตในพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัย (บ้าน อพาร์ทเม้น คอนโดมิเนียม) วัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก อาจมีส่วนที่เหลือจากการบริโภคนำไปเพื่อ แจกจ่ายเพื่อนบ้าน หรือนำเพื่อ ไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือน ใช้ทุนของ

ตนเองในการดำเนินการในจำนวนที่ไม่มากนัก โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รักสุขภาพ และต้องการปลูกผักไว้บริโภคเอง โดยจะสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรเมืองด้วยตนเอง ทั้งทางอิน เตอร์เน็ต และอบรมเพิ่มเติม

2) สวนผักโดยชุมชน (community-based gardens) แปลงผักจะถูกแบ่งออกเป็นแปลงขนาดย่อยหลาย ๆ แปลง โดยสวนผักประเภทนี้มักจะตั้งอยู่ในเขตเมือง หรือพื้นที่ว่างเปล่าของชุมชน หรือบนพื้นที่ส่วนหนึ่งของโรงเรียน วัด โบสถ์ ศูนย์กลางของชุมชน รวมถึงพื้นที่ที่พัฒนาเพื่ออยู่อาศัย บริหารจัดการโดยสมาชิกของชุมชน มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในชุมชนเป็นหลัก หรืออาจบริหารจัดการโดยสถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะปลูกผักแล้วจัดส่งให้กับโรงเรียน โรงพยาบาล หรือเพื่อจำหน่าย และสร้างรายได้ให้กับ ชุมชน ปัจจัยด้านทุนนั้นจะระดมทุนจากสมาชิกของชุมชนเพื่อใช้แรงงานในลักษณะร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชน อาจมีการจัดสรรเวลาให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และหากสมาชิกคนใดว่างก็จะมาช่วยทำในเวลาที่เหมาะสม ผู้ประกอบการหลักจะประกอบด้วยผู้นำชุมชน และสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนวัยเกษียณ และแม่บ้านที่มีภูมิหลังของสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันมาร่วมเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน

3) สวนเชิงพาณิชย์ และสวนผักขนาดเล็ก (commercial garden and small farms) โดยสวนผักชนิดนี้จะเป็นแปลงผักที่มีขนาดแตกต่างกัน แต่จะมีขนาดใหญ่กว่าสวนผัก หลังบ้าน หรือสวนผักของชุมชน โดยมักจะตั้งในพื้นที่ว่างเปล่าที่เป็นเจ้าของ และเช่าพื้นที่ว่างของเอกชน โดยจะทำการผลิตที่มุ่งเน้นเพื่อจำหน่าย (market-oriented) ให้กับกลุ่มผู้บริโภคที่มีการทำสัญญาซื้อขายกัน หรือมีข้อตกลงระหว่างผู้ผลิต และผู้บริโภค หรือจำหน่าย ณ แหล่งเพาะปลูกให้กับผู้บริโภคโดยตรง ใช้ทุนตนเองในการประกอบการ และหากไม่เพียงพอจะใช้รูปแบบการร่วมทุนกับเพื่อน ญาติ หรือคนใกล้ชิด มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือน และจ้างแรงงานเพิ่ม ประมาณ 1-2 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว โดยผู้ประกอบการจะมีลักษณะของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นผู้มีความรู้ทางการเกษตร ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความต้องการของผู้บริโภค และสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้ดี และในบางกรณีก็ใช้แปลงปลูกผักเป็นศูนย์เรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป

4) สวนผักระดับองค์กร (organizational gardens) ในหลายองค์กรมี นโยบายการอนุรักษ์พลังงานโดยให้มี พื้นที่สีเขียวในสถานที่ทำงาน และกระตุ้นให้พนักงานมีส่วนร่วมกิจกรรม เพื่อต้องการส่งต่อข้อมูลความรู้ในการทำเกษตรเมืองจากที่ทำงานกระจายไปถึงที่บ้านของพนักงาน โดยพื้นที่ที่ทำการเกษตรในเมืองส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ส่วนที่เป็นดาดฟ้า (rooftop farming) ทุนดำเนินการเป็นงบประมาณขององค์กรสำหรับกิจกรรมของโครงการ โดยฝ่ายที่รับผิดชอบโครงการจะเป็นผู้ดูแลหลัก และอาศัยแรงงานของพนักงานที่ต้องการผัก

เพื่อบริโภคช่วยกันดูแล รวมทั้งแม่บ้านของสำนักงานที่เป็นแรงงานเสรี โดยเฉพาะในช่วงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วันหยุด โดยการประกอบการในลักษณะนี้ จะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม หรือเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการผลิต เพื่อเป็นต้นแบบ และแหล่งเรียนรู้ที่นำไปสู่การขยายผล ในทางปฏิบัติ (ตามแสดงใน ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยการผลิตของการทำสวนผักในเมืองจำแนกตามประเภทของการปฏิบัติ

ประเภทของ การทำสวนผัก ในเมือง	พื้นที่	เงินทุน	แรงงาน	ผู้ดำเนินการ
สวนครัวหรือ สวนหลังบ้าน	พื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่ง ของที่พักอาศัย	ตนเอง	แรงงานใน ครัวเรือน	ผู้ที่รักสุขภาพ และต้องการ ปลูกผักไว้ บริโภคเอง
สวนผักโดย ชุมชน	พื้นที่ว่างเปล่าของ ชุมชน หรือส่วนหนึ่ง ของโรงเรียน โบสถ์ ศูนย์กลางของชุมชน	สมาชิกของ ชุมชน	ผู้นำชุมชน และสมาชิก	ผู้นำชุมชน และ สมาชิกที่อยู่ใน ชุมชน
สวนเชิงพาณิชย์ และสวนผัก ขนาดเล็ก	พื้นที่ว่างเปล่าที่เป็น เจ้าของเอง และเช่า พื้นที่ว่างของเอกชน	ตนเอง และ หากไม่ เพียงพอจะ ใช้รูปแบบ การร่วมทุน กับเพื่อน ญาติ หรือคน ใกล้ชิด	ใน ครัวเรือน และจ้าง แรงงาน เพิ่ม ประมาณ 1-2 คน	เกษตรกรรุ่น ใหม่ เป็นผู้มี ความรู้ทาง การเกษตร
สวนผักระดับ องค์กร	พื้นที่ส่วนที่ เป็นอาคาร พาณิชย์	องค์กร	พนักงาน , แม่บ้าน	ฝ่ายที่รับผิดชอบ โครงการ

ที่มา : สุณีพร และคณะ (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการทำสวนผักในเมืองในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงรูปแบบ 2 รูปแบบดังนี้

1) การทำสวนผักระดับครัวเรือน มีจำนวนการเพาะปลูกขนาดเล็ก สำหรับใช้บริโภคในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (รายได้ต่ำกว่า R500 หรือ ประมาณ 1,330 บาท) เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Thornton, 2008)

2) การทำสวนผักระดับครัวเรือนเชิงพาณิชย์ มีจำนวนการเพาะปลูกขนาดเล็ก สำหรับใช้บริโภคในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร และสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว (Simatele and Binn, 2008)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำสวนผักในเมืองถือเป็นเทคโนโลยีทางการเกษตร เนื่องจากเป็นวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติกับดินและพืช เป็นการประยุกต์เอาความรู้ด้านต่างๆ มาใช้ในกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ โดยทำการเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตในพื้นที่ที่มีจำกัดเพื่อให้ได้ผลผลิตนำมาบริโภคหรือจำหน่าย ดังนั้นในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้จึงทำการทบทวนเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรเมือง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรู้ และทัศนคติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการทำเกษตรเมือง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกษตรเมือง

Christopher and Kendal (2013) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมือง และคุณค่าหรือประโยชน์ของพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมืองของคนในเมือง Melbourne ประเทศ Australia วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าว่าคนเมืองมีทัศนคติต่อพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วเนื่องจากการขยายตัวของเขตเมืองอย่างไร และทำการศึกษาค้นคว้าว่าคนเมืองเล็งเห็นคุณค่าของพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมืองอย่างไร งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบ online survey method โดยทำการส่งอีเมลที่ประกอบด้วยแบบสอบถามและเอกสารชี้แจง งานวิจัยให้แก่ประชากรในเมือง Melbourne เป็นจำนวนทั้งสิ้น 3,000 ฉบับ และใช้สถิติ linear regression analysis และ multiple regression analysis ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า มีผู้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 160 คน (คิดเป็นประมาณ 6%) ความพึงพอใจต่อการจัดแบ่งประเภทของพื้นที่สัมพันธ์กับคุณค่าของพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย และคุณค่าที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง (มาจากการลำดับความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของหรือสถานที่ใดที่หนึ่ง) ทั้งหมดสัมพันธ์กับคุณค่างระดับพื้นฐานส่วนบุคคล นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ทัศนคติของคนเมืองที่มีต่อพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมืองยังสัมพันธ์กับคุณค่าที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเอง และคุณค่าที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเองจะเป็นสื่อกลางระหว่างคุณค่างระดับพื้นฐานส่วนบุคคลกับทัศนคติของคนเมืองที่มีต่อพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมือง

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ทางการเกษตรในเขตชานเมืองเปรียบเสมือนพื้นที่ที่สามารถใช้เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยชน์ได้หลากหลายต่อคนเมือง และพื้นที่ดังกล่าวนี้มีคุณค่าหรือประโยชน์นอกเหนือจากในนโยบายการใช้พื้นที่ที่รัฐบาลกำหนด

Golden (2013) ทำการศึกษาผลกระทบจากการทำเกษตรเมืองในแง่ของ สังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ พบว่าการทำเกษตรเมืองสามารถสร้างงาน (job creation) สร้างรายได้ให้แก่ผู้ทำเกษตรเมืองรวมถึงการสร้างงานให้แก่ผู้ไม่มีงานทำ เกิดการสร้างงานประมาณ 2,300 งาน และทำให้เกิดธุรกิจขนาดเล็กรีกกว่า 3,600 ธุรกิจ เกิดการสร้างกลุ่มเครือข่ายที่มีผู้สนใจเข้าร่วมกลุ่มประมาณ 35,000 คน ในเชิงการสร้างธุรกิจใหม่ (business incubation) ทำให้เกิดธุรกิจ Community Supported Agriculture (CSA's) ขึ้น ซึ่งเป็นธุรกิจที่สามารถจัดการอุปสงค์ และอุปทานได้อย่างดี ด้วยการนำผลผลิตที่ได้ไปขายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง และยังทำการขยายตลาดเพื่อเกษตรกร (market expansion for farmers) ในวงกว้างขึ้นรอบเขตชานเมือง ในเชิงการลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารพบว่าการรวมกลุ่ม (community) แลกเปลี่ยนวิธีการลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้เหลือส่วนต่างของผลกำไรเพิ่มขึ้น จากการทำการตลาดในรูปแบบ CSA's ทำให้สามารถลดต้นทุนในการซื้อขายผ่านซูเปอร์มาร์เก็ตได้ถึงร้อยละ 150 ซึ่งช่วยให้ผู้บริโภคสามารถลดค่าใช้จ่าย ทั้งยังมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้าอีกด้วย ผลกระทบทางด้านการใช้ที่ดินว่างเปล่า (saving for municipal agencies) พบว่าเทศบาลเมืองเปลี่ยนที่ดินว่างเปล่าเพื่อใช้ในการทำเกษตรเมือง สามารถลดค่าใช้จ่ายของกรมโยธาธิการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของเมืองซานฟรานซิสโกได้ถึงปีละ 4,100 ดอลลาร์สหรัฐ ในส่วนของผลกระทบต่อการสร้างมูลค่า และรายได้ของครัวเรือน (increased home values) ผลการวิจัยพบว่าการทำเกษตรในเมือง และชุมชนสัมพันธ์กับการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ซึ่งมีการทำเกษตรในเมืองมากขึ้นถึงร้อยละ 9.4 ภายในเวลา 5 ปี รายได้จากการเก็บภาษีของการทำเกษตรในเมืองเพิ่มขึ้นประมาณ 500,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งส่วนในระยะเวลา 20 ปี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการลงทุนของภาครัฐต่อการทำเกษตรในเมือง

Mensah (2002) ศึกษาการทำเกษตรเมืองของประชากรเมืองใน Accra ประเทศกานา วิจัยนอทธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีทัศนคติในแง่ลบต่อการทำเกษตรเมือง นอกจากนี้ยังทำการศึกษาดังกล่าวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการศึกษาของงานวิจัยนี้พบว่า 1 ใน 3 เริ่มทำเกษตรเมืองในช่วงปี 1966 - 1975 ประชากรส่วนใหญ่ที่เริ่มทำเกษตรเมืองในช่วงปีดังกล่าว และเริ่มทำเกษตรเมืองหลังจากที่ทางรัฐบาลเริ่มนโยบาย operation feed yourself (OFY) ในปี 1972 ด้วยประชากรเมืองของประเทศกานา เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยต่าง ๆ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางระบบส่งผลให้อัตราการว่างงานลดลง ดังนั้นประชากรเมืองจึงต้องหางานอื่นทำซึ่งเป็นอาชีพที่เป็นทั้งแหล่งรายได้ และเป็นแหล่งอาหาร การทำเกษตรเมืองจึงเป็นหนึ่งในอาชีพที่สำคัญ ซึ่งผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีทัศนคติในแง่ลบเกี่ยวกับการทำเกษตรเมืองในแง่ของผลกระทบต่อด้าน

สาธารณสุข ด้านสุขภาพของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านสังคม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่ในท้ายที่สุดปัจจัยทางด้านสังคม และการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านโภชนาการนั้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีทัศนคติต่อการทำเกษตรเมืองที่ดีมากขึ้น

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรู้ และทัศนคติ

การทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ศุดใจ (2554) ทำการศึกษาระดับความรู้ และระดับทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เปรียบเทียบความรู้ และทัศนคติของ เกษตรกร กลุ่มที่เคยใช้ และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 400 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียสัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า เกษตรกรมี ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ อยู่ในระดับสูงมากที่สุดร้อยละ 75 เกษตรกรที่เคยใช้ และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีความรู้ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ เกษตรกรที่เคยใช้ และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในระดับใกล้เคียงกันคือ 0.32 และ 0.36 เกษตรกรที่เคยใช้ และไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีทัศนคติเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีทัศนคติต่อปุ๋ยอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ปุ๋ยอินทรีย์

Lindahl, et al. (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความรู้ ทัศนคติ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับโรค Brucellosis ในกลุ่มเกษตรกร โคนมขนาดเล็กในพื้นที่เขตเมือง และรอบเมืองของประเทศ Tajikistan เพื่อเป็นการประเมินการให้ความรู้ที่จำเป็นต่องานส่งเสริมด้านสาธารณสุขในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาเป็นกลุ่มเกษตรกร โคนมขนาดเล็กในทั้งสิ้น 441 คน โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ ทัศนคติ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับโรค Brucellosis วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ descriptive statistics และ logistic regression model โดยผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (85%) ไม่เคยได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับโรค Brucellosis มาก่อน และพบว่าระดับการศึกษาที่ต่ำสัมพันธ์กับการมีความตระหนักรู้ต่อโรค Brucellosis ที่น้อย ($P = < 0.001$) นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า เกษตรกรที่พูดคุยเกี่ยวกับประเด็นด้านสุขภาพของสัตว์กับสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนมีแนวโน้มที่จะได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับโรค Brucellosis น้อยกว่าเกษตรกรที่พูดคุยกับสัตวแพทย์ ($P = 0.03$) นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ มีการป้องกันตนเองเวลาจัดการกับสัตว์ที่มีการแท้งลูกหรือเวลาจัดการกับลูกสัตว์ที่แท้งดังกล่าว ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการมีความรู้เกี่ยวกับโรค Brucellosis น้อย การมีพฤติกรรมเสี่ยงสูง และความตั้งใจที่จะเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นเหตุผลสำคัญที่ควรให้มีการส่งเสริมความรู้ทางด้านสาธารณสุขให้แก่เกษตรกรมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Nimoh and Yankyera (2014) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจ และทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการนำของเสียจากการจับถ่ายกลับมาใช้ใหม่เพื่อการทำเกษตรรอบเขตเมือง โดยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้แบบสุ่มรวมจำนวน 400 คนจากแต่ละชุมชน ซึ่งใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยสามส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนของข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 เป็นส่วนความรู้เกี่ยวกับของเสียจากการจับถ่ายของมนุษย์ และส่วนที่ 3 เป็นส่วนทัศนคติ และความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อการนำของเสียจากการจับถ่ายกลับมาใช้ใหม่เพื่อการทำเกษตร ได้ใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเป็น t-test และ ANOVA สำหรับผลการวิจัยนี้พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่าสิ่งของจับถ่ายเป็นของเสีย และตั้งใจนำสิ่งของจับถ่ายดังกล่าวมาใช้เป็นปุ๋ยในการทำเกษตร ถึงแม้ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยว่าสิ่งของจับถ่ายสามารถกำหนดความเสี่ยงต่อสุขภาพได้ ในส่วนของความเข้าใจที่มีต่อการนำของเสียจากการจับถ่ายกลับมาใช้ใหม่เพื่อการทำเกษตรนั้น อย่างไรก็ตามพบว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละครัวเรือน ซึ่งทั้งนี้มีความจำเป็นในการทำอภิปรายร่วมกันเพิ่มเติมเกี่ยวกับประโยชน์ และความเสี่ยงของการนำของเสียจากการจับถ่ายกลับมาใช้ใหม่เพื่อการทำเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการนำของเสียจากการจับถ่ายมาใช้ทำเป็นปุ๋ยเพื่อการทำเกษตรอย่างเหมาะสมต่อไป

Mondal (2014) ได้ทำการศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และวิธีการปลูกผักของเกษตรกรต่อการปลูกผักอินทรีย์ โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างในการรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงจากเกษตรกรจำนวน 40 ราย ในอำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ทำการวัดความรู้โดยใช้คำถามแบบถูกผิด และวัดทัศนคติด้วยการวัดระดับของทัศนคติออกเป็น 5 ระดับ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 55 มีความรู้ในระดับต่ำ มีความรู้ระดับปานกลางร้อยละ 45 และไม่มีผู้มีความรู้ในระดับสูง เกษตรกรจำเป็นต้องได้รับความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะเรื่องการใช้สารควบคุม แมลง วัชพืช และปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรประสบปัญหาในการใช้วัสดุอินทรีย์ด้านการได้มาซึ่งวัสดุอินทรีย์ ความยุ่งยากในการใช้ และเห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพ

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการทำเกษตรเมือง

พิชญ์ภาส (2556) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน 360 ราย วิเคราะห์สถิติด้วยไลสแควร์ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับระดับการยอมรับเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน พบว่า เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา และลักษณะถือครองที่ดิน จำนวนแรงงานในการผลิต แหล่งเงินทุน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือการผลิต การได้รับข่าวสาร และทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของผู้ให้ข้อมูล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติกับการยอมรับการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานที่ระดับ 0.05

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สุพัตรา (2556) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีของเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยแบบจำลองโลจิสต์โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 400 ราย จากการศึกษาปัจจัยที่เกษตรกร จะยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีเคมีในการผลิตมันสำปะหลัง พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือน ต้นทุนปุ๋ยเคมี สินเชื่อ เพศของหัวหน้าครัวเรือน ประสิทธิภาพในการผลิตมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานที่ใช้ในภาคเกษตรกรรม และรายได้จากการผลิตมันสำปะหลัง มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีในการผลิตมันสำปะหลัง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ เพศของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งหากหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงจะมีความน่าจะเป็นในการยอมรับปุ๋ยอินทรีย์เคมีในการผลิตมันสำปะหลัง ร้อยละ 44.35 นอกจากนั้นจำนวนแรงงานในภาคเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ความน่าจะเป็นในการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีในการผลิตมันสำปะหลัง เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.90

จักรพันธ์ (2555) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากเกษตรกร จำนวน 158 ราย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย พบว่า ปัจจัย ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเหนียวนาการเป็นสัตว์พร้อม ๆ กัน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ แหล่งเงินทุน จำนวนโคนม และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม ด้านพันธุ์ และการผสมพันธุ์ มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญกับสภาพถือครองที่ดิน จำนวนโคนม และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม ด้านโรงเรือนระบบปิด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเพศ รายได้ แหล่งเงินทุน สภาพถือครองที่ดิน และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมด้านการรีดนม และการปฏิบัติต่อน้ำนม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอายุ จำนวนโคนม และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมด้านการป้องกัน และการดูแลรักษาสุขภาพโคนม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอายุ จำนวนโคนม และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมการเลี้ยงโคนม

นัทธ์หทัย และคณะ (2555) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 212 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความถดถอย multinomial logistic ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อย่างมีนัยสำคัญได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน การเข้ารับการอบรมปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ รวมถึงจำนวนครั้งในการติดต่อ และขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

บุญศรี (2551) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเพาะกล้ายาสูบของชาวไร่สถานีไบยาห้วยไซ อำเภอ บ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 174 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Correlation ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยี การเพาะกล้ายาสูบของเกษตรกรพบว่า ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ปลูกยาสูบ การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และเจตคติต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของเกษตรกร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการยอมรับเทคโนโลยีการเพาะกล้ายาสูบของเกษตรกร

ทัศน (2550) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อส่งออก โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งส่งโรงงานหน่อไม้ฝรั่งสุพรรณบุรี จำนวน 255 ราย โดยวิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลข และค่าไคสแควร์ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการอบรมเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.001 และขนาดของกลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิรติ (2531) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำ และการใช้ปุ๋ยหมักของเกษตรกร ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ เกษตรกร ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 156 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ทำปุ๋ยหมัก 112 ราย และไม่ทำ 44 ราย โดยวิเคราะห์ด้วย ค่ามัชฌิมเลข และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำ และการใช้ปุ๋ยหมักของเกษตรกร คือ ความรู้ และทัศนคติในการทำปุ๋ยหมัก เกษตรกรจะยอมรับการทำปุ๋ยหมัก จะต้องมีความรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำปุ๋ยหมักอย่างชัดเจน เมื่อเกิดความรู้แล้วก็จะเกิดทัศนคติที่ดีซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการยอมรับ

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการทำเกษตรในเมือง มีมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งในระดับส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ทั้งนี้การยอมรับในการปฏิบัติยังไม่แพร่หลาย ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐในบางประเทศยังมองว่า อาจส่งผลกระทบต่อเชิงลบต่อชุมชนเมือง การที่จะส่งเสริมให้มีคนทำเกษตรเมืองมากขึ้นนั้นก็เป็นการกระตุ้นให้คนยอมรับนำไปปฏิบัติ ซึ่งสภาพเศรษฐกิจสังคม ความรู้ และทัศนคติ มีส่วนสำคัญในการทำให้คนนำไปปฏิบัติ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาความรู้ ทัศนคติและผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำสวนผักในเมือง ในระดับครัวเรือน รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการทำสวนผักในเมืองมากขึ้นจากการให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำสวนผักในเมืองของภาครัฐต่อไป

2.5 กรอบแนวคิด

ในการวิจัยเรื่อง “ความรู้ ทัศนคติ และ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมืองใน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ได้ว่าซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 2.3

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และผลกระทบทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมือง ในกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดการศึกษาดังนี้ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่ทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนดังนั้น การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณ โดยใช้สูตรการคำนวณอย่างง่ายของ Daniel (1995) คือ

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

p = สัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่ม (กำหนดให้ = 0.3)

d = สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้, $d = 0.01$

z = ระดับความเชื่อมั่น 90%, $Z = 1.645$

ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 56.83 คน ในที่นี้จึงเท่ากับ 57 คน โดยทำการเก็บเพิ่มเป็นจำนวน 60 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้ทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร จากการอ้างอิงต่อเนื่อง แบบลูกโซ่ หรือ (snowball sampling technique populations) เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มเฉพาะ ไม่ได้เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ และเป็นกลุ่มที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ จึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี Snowball sampling technique จะทำให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการทำวิจัย และทำให้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก และรวดเร็วมากขึ้น (Heckathorn. 1997, 2002, 2007; Heckathorn. 2012) โดยเริ่มต้นจากเก็บข้อมูลจากวิทยากรหรือบุคคลต้นแบบ เช่น คุณนคร ลิ้มปยุตถาวร ซึ่งเป็นวิทยากรในศูนย์การเรียนรู้ เจ้าชายศึก เป็นต้น ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองตามงานอบรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิชาการต่างๆ ที่จัดขึ้น และมีผู้เข้าฝึกอบรมครั้งละ 30 คน จากนั้นจึงเก็บข้อมูลจากผู้ทำสวนผักในเมืองต่อจากการแนะนำของบุคคลต้นแบบ และเก็บข้อมูลต่อจากการแนะนำของผู้ทำสวนผักในเมืองต่อไปจนครบตามจำนวน

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง โดยค้นหาจากฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัย และสถาบันต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น รวมถึงสื่อประเภทอื่นๆ เช่น วารสารออนไลน์ นิตยสารต่างประเทศ และข้อมูลสถิติทางอินเทอร์เน็ต

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

3.4.1 คำถามด้านปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ที่ทำสวนผักในเมือง ได้แก่

- เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาในการทำสวนผักเมือง เหตุผลหลักในการเริ่มต้นทำสวนผักในเมือง สถานที่ในการทำสวนผักในเมือง ลักษณะพื้นที่ที่ ใช้ทำสวนผักในเมือง ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง ชนิดของผักที่ปลูก ปลูกผักโดยวิธีใด รูปแบบวัสดุที่นำมาใช้ในการทำสวนผักในเมือง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำสวนผักในเมือง ชนิดของปุ๋ยที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตไปใช้ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองจากแหล่งใดมากที่สุด เป็นสมาชิกเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมืองหรือไม่ ใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการทำสวนผักในเมืองของท่าน

3.4.2 คำถามด้านความรู้ของผู้ที่ทำสวนผักในเมืองใช้เกณฑ์การวัด ได้แก่ ถูก ผิด มีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

โดยมีคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามแนวทางการวิจัยของ (Maxwell. 1995, Mougeot. 2000, Budsabong. 2014) ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง
2. ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และผลของการทำสวนผักในเมือง
3. ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการทำสวนผักในเมืองทางเศรษฐกิจ
4. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการการทำสวนผักในเมือง

มีเกณฑ์การแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับตามกรอบแนวคิดของ (Bloom. 1956; Mondal. et.al. 2014) ได้แก่ มีความรู้ระดับน้อย (น้อยกว่า 60%) มีความรู้ระดับปานกลาง (60-80%) และมีความรู้ในระดับสูง(มากกว่า 80%) ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การแบ่งระดับความรู้

ระดับความรู้	จำนวนข้อ	ระดับคะแนน
ต่ำ	0-8	(<60%)
ปานกลาง	9-10	(60-80%)
สูง	11-12	(>80%)

3.4.3 คำถามด้านทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมืองของผู้ที่ทำสวนผักในเมือง ตามกรอบแนวคิดของ Courmane et.al. (2016) ใช้เกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1 คะแนน	ความสำคัญในระดับน้อยที่สุด	หมายถึงสำคัญ	1 – 20%
2 คะแนน	ความสำคัญในระดับน้อย	หมายถึงสำคัญ	21 – 40%
3 คะแนน	ความสำคัญในระดับปานกลาง	หมายถึงสำคัญ	41 – 60%
4 คะแนน	ความสำคัญในระดับมาก	หมายถึงสำคัญ	61 – 80%
5 คะแนน	ความสำคัญในระดับมากที่สุด	หมายถึงสำคัญ	81 – 100%

โดยมีคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. ทัศนคติทางการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง
2. ทัศนคติด้านการประหยัดเวลา
3. ทัศนคติทางการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง
4. ทัศนคติทางด้านเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ใช้ในการวัดระดับทัศนคติของ วิเชียร (2538) มีเกณฑ์การจัดลำดับคะแนนเฉลี่ยตามหลักสถิติ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น (interval scale)} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

การแปลความหมายทัศนคติของ วิเชียร เกตุสิงห์ ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงคะแนนการวิเคราะห์ไว้ดังนี้ (ศิริชัย. 2545)

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	ความสำคัญในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง	ความสำคัญในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง	ความสำคัญในระดับปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	ความสำคัญในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	ความสำคัญในระดับน้อยที่สุด

3.4.4 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำเกษตรเมือง ในการศึกษาประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในแง่ของการลดรายจ่าย และการสร้างรายได้ในครัวเรือน ทั้งทางตรง และทางอ้อมตามกรอบแนวคิดของ กมลกานต์ โกศลกาญจน์ (2559) ได้แก่

- (1) การลดค่าใช้จ่ายทางตรง ได้แก่ สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักที่มีคุณภาพ
- (2) การลดค่าใช้จ่ายทางอ้อม ได้แก่ สามารถลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเอง และได้รับวิตามินอย่างเพียงพอ สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาเก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ สามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่นๆ สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้านเช่น การเดินทางไปสนามกีฬา หรือ ซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย สามารถลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุขกับครอบครัวที่ต้องจ่ายเงิน เช่น คูหนั่ง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่นๆ
- (3) การเพิ่มรายได้ทางตรง ได้แก่ มีรายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิดต่างๆ
- (4) การเพิ่มรายได้ทางอ้อม ได้แก่ มีรายได้จากการเปิดอบรมให้ความรู้ ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผัก ขายปุ๋ยที่ผลิตเอง ขายสินค้าแปรรูป เช่น ลูกกอล์ฟ สบู่สมุนไพร เป็นต้น

3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามฉบับนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.5.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติด้าน จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยกำหนดนิยาม และใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.5.2 ใช้ตัวอย่างแบบสอบถามของอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติ ความรู้ และทักษะคิดในการทำเกษตร เมือง และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นจึงให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.5.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบในส่วนของการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- (1) ผศ.ดร. โอปอล์ สุวรรณเมฆ ประธานบริหารหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- (2) ผศ.ดร. ชลิตา ศรีนวล หัวหน้าภาควิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) ดร. พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ อาจารย์ประจำภาควิชา พัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ได้ค่าเท่ากับ 0.82 ซึ่งมากกว่า 0.50 เหมาะสมในการนำไปใช้เก็บข้อมูล จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.5.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ทำสวนผักในเมือง ในกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach) ในแบบสอบถามส่วนของผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามหรือแบบวัด

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนรายข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

k แทน จำนวนข้อ

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach) เท่ากับ 0.72 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 หมายถึงเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเหมาะกับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป (Jump, 1978)

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6.1 ศึกษาข้อมูลด้านการทำเกษตรเมือง สวนผักในเมือง รวมถึงงานวิจัยทางการเกษตรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำการศึกษาในแง่ของ การวัดความรู้ ทักษะ ทักษะที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง

3.6.2 สร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา รวมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการทำวิจัย

3.6.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทำสวนผักในเมืองเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง

ส่วนที่ 2 ความรู้ เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง

ส่วนที่ 3 ทักษะ ต่อการทำสวนผักในเมือง

ส่วนที่ 4 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำสวนผักในเมือง

3.7 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

- นำข้อมูลส่วนบุคคล และสภาพเศรษฐกิจสังคม ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการทำสวนผักในเมือง มาวิเคราะห์หาความถี่ และร้อยละ

- นำข้อมูลด้านความรู้ ทักษะคิด มาวิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมืองด้วยการถดถอยโลจิสติก

3.7.2 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic)

การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาอธิบาย ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจสังคม ความรู้ ทักษะคิด และผลทางเศรษฐกิจในการทำสวนผักในเมือง

3.7.3 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (logistic regression analysis) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการปลูกผักในเมือง เนื่องจากตัวแปรตามในที่นี้มีเพียง 2 ค่า การใช้ binary logistic regression ค่าของตัวแปรตามจะมีค่าอยู่ในช่วง 0-1 ซึ่งสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ โดยใช้แบบจำลอง binary logistic ซึ่งสามารถอธิบายความน่าจะเป็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง ในรูปแบบการทำสวนผักในเมืองแบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption) หรือการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)

โมเดลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก สามารถเขียนได้ดังสมการ

$$\text{Prob(event)} = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 X}}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X)}}$$

$$\text{Or Prob(event)} = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X)}}$$

เมื่อ β_0 และ β_1 เป็นสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้จากข้อมูล

X เป็นตัวแปรอิสระ

e เป็นลือกธรรมชาติ (Natural logarithms) มีค่าประมาณ 2.718

จากสมการข้างต้น สามารถเขียนสมการใหม่ได้เป็น

$$\text{Prob(event)} = \frac{e^Z}{1 + e^Z}$$

$$\text{Or Prob(event)} = \frac{1}{1 + e^{-Z}}$$

โดย $Z = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p$ และโอกาสของการไม่เกิดเหตุการณ์จะประมาณได้จากสมการ $\text{Prob(noevent)} = 1 - \text{Prob(event)}$

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก จะประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยวิธี maximum-likelihood เพื่อให้ได้ค่าประมาณของพารามิเตอร์ที่ใกล้เคียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุด

$$\text{สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากสมการ Prob(event)} = \frac{e^Y}{1+e^Y}$$

$$\text{หรือ } Y = \frac{e^Y}{1+e^Y}$$

$$\text{โดย } Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p$$

ดังนั้นในการศึกษานี้จะได้ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามในสมการโลจิสติกดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 การพิจารณาตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโลจิสติก

ชื่อตัวแปร	รหัส/ความหมาย	มาตรวัด	ลักษณะข้อมูล
Y (ตัวแปรตาม)	รูปแบบการทำเกษตรเมือง	มาตรนามบัญญัติ (nominal scale)	0= แบบใช้บริโภคในครัวเรือน 1= เพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปัน
X ₁	เพศ	มาตรนามบัญญัติ (nominal scale)	0= เพศชาย 1= เพศหญิง
X ₂	อายุ	มาตรนามบัญญัติ (nominal scale)	ปี
X ₃	การศึกษา	มาตรเรียงอันดับ (ordinal scale)	0= ต่ำกว่าปริญญาตรี 1= การศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป
X ₄	สถานภาพ	มาตรนามบัญญัติ (nominal scale)	0= สมรส 1= โสด
X ₅	อาชีพ	มาตรนามบัญญัติ (nominal scale)	0= รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พ่อบ้าน/แม่บ้าน, เกษตรกรรม, นักเรียนนักศึกษา 1= บริษัทเอกชนและธุรกิจ ส่วนตัว
X ₆	รายได้หลักต่อเดือน	มาตรเรียงอันดับ (ordinal scale)	0= รายได้หลักต่อเดือนน้อยกว่า 20,000 บาท 1= รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	รหัส/ความหมาย	มาตรวัด	ลักษณะข้อมูล
X ₇	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	มาตรานามบัญญัติ (nominal scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₈	การเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง	มาตรานามบัญญัติ (nominal scale)	0= ไม่เคยได้รับการเข้ารับการอบรม 1= เคยได้รับการเข้ารับการอบรม
X ₉	การรับข้อมูลข่าวสารการทำสวนผักในเมือง	มาตรานามบัญญัติ (nominal scale)	0= สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ แผ่นพับ, คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน, เวทีเสวนา งานประชุม สัมมนา งานวิชาการ, เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน 1= รับข้อมูลข่าวสารการทำสวนผักในเมืองช่องทางสื่อสังคมออนไลน์
X ₁₀	การเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำสวนผักในเมือง	มาตรานามบัญญัติ (nominal scale)	0= ไม่เป็นสมาชิกเครือข่าย 1= เป็นสมาชิกเครือข่าย
X ₁₁	ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₂	ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₃	ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองทางเศรษฐกิจ	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₄	ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₅	ทัศนคติด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อตัวแปร	รหัส/ความหมาย	มาตรวัด	ลักษณะข้อมูล
X ₁₆	ทัศนคติด้านการ ประหยัดเวลา	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₇	ทัศนคติด้านการสร้าง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และ กระชับความสัมพันธ์ต่อคน รอบข้าง	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย
X ₁₈	ทัศนคติด้านเศรษฐกิจ	มาตรอันตรภาค (interval scale)	ค่าเฉลี่ย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมือง
ในกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพเศรษฐกิจสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือน ดังแสดงในตารางที่ 4.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 เพศชายร้อยละ 40 ตามลำดับ
- อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 50 รองลงมาได้แก่อายุ 21 – 30 ปี ร้อยละ 26.7 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 13.3 และอายุ 51 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 ตามลำดับ
- ระดับการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 56.7 รองลงมาได้แก่ระดับสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 33.3 ระดับอนุปริญญา/ปวส. และอื่นๆ(ไม่จบการศึกษา) เท่ากัน ร้อยละ 3.3 ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา/ปวช. เท่ากัน ร้อยละ 1.7 ตามลำดับ
- สถานภาพสมรส โสดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมา สมรสแล้วร้อยละ 46.7 และหย่าร้างร้อยละ 1.7
- ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และประกอบธุรกิจส่วนตัว มากที่สุดมีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 23.3 รองลงมาได้แก่ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจร้อยละ 21.7 อาชีพอื่นๆ (งานบริการ) น้อยที่สุด 1.7 ตามลำดับ
- รายได้ รายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาทมากที่สุดร้อยละ 41.7 รองลงมา 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 36.7 และรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 1.7 ตามลำดับ
- จำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 4 คน ดังตารางที่ 4.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ทำสวนผักในเมือง (n = 60)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	24	40.0
หญิง	36	60.0
อายุ (ปี)		
21-30	16	26.7
31-40	30	50.0
41-50	8	13.3
มากกว่า 50	6	10.0
การศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	1	1.7
มัธยมศึกษา/ปวช.	1	1.7
อนุปริญญา/ปวส.	2	3.3
ปริญญาตรี	34	56.7
สูงกว่าปริญญาตรี	20	33.3
อื่น ๆ (ไม่ได้รับการศึกษา)	2	3.3
สถานภาพสมรส		
โสด	31	51.7
สมรส	28	46.7
หย่าร้างแยกกันอยู่	1	1.7
อาชีพหลัก		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	21.7
บริษัทเอกชน	14	23.3
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	14	23.3
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	4	6.7
เกษตรกรรม	10	16.7
นักเรียนนักศึกษา	4	6.7
อื่น ๆ (งานบริการ)	1	1.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(n = 60)

รายได้ของอาชีพหลักต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	1	1.7
10,000 - 20,000 บาท	22	36.7
20,001 - 30,000 บาท	12	20.0
มากกว่า 30,000 บาท	25	41.7
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย (S.D. = 1.46)	4	-

4.1.2 ลักษณะการปฏิบัติของผู้ทำเกษตรเมืองได้แก่ ระยะเวลาในการปลูกผักที่ผ่านมา จำนวนครั้งการเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำสวนผักในเมือง เหตุผลหลักในการทำสวนผักในเมือง สถานที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง ประเภทของผักที่ปลูก วิธีการปลูกผัก รูปแบบวัสดุที่นำมาใช้ ชนิดของปุ๋ยที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตไปใช้ ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารในการทำสวนผักในเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง ผู้มีอิทธิพลในการทำสวนผักในเมือง การศึกษาพบว่า

- ระยะเวลาในการปลูกผักที่ผ่านมา 35 เดือน
- จำนวนครั้งการเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง ร้อยละ 23 เคยเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี
- ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมืองต่ำสุด 1 ตารางเมตร สูงสุด 8000 ตารางเมตร เฉลี่ย 479.81 ตารางเมตร
- จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการทำสวนผักในเมืองเฉลี่ย 2 คน ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติของผู้ทำสวนผักในเมือง

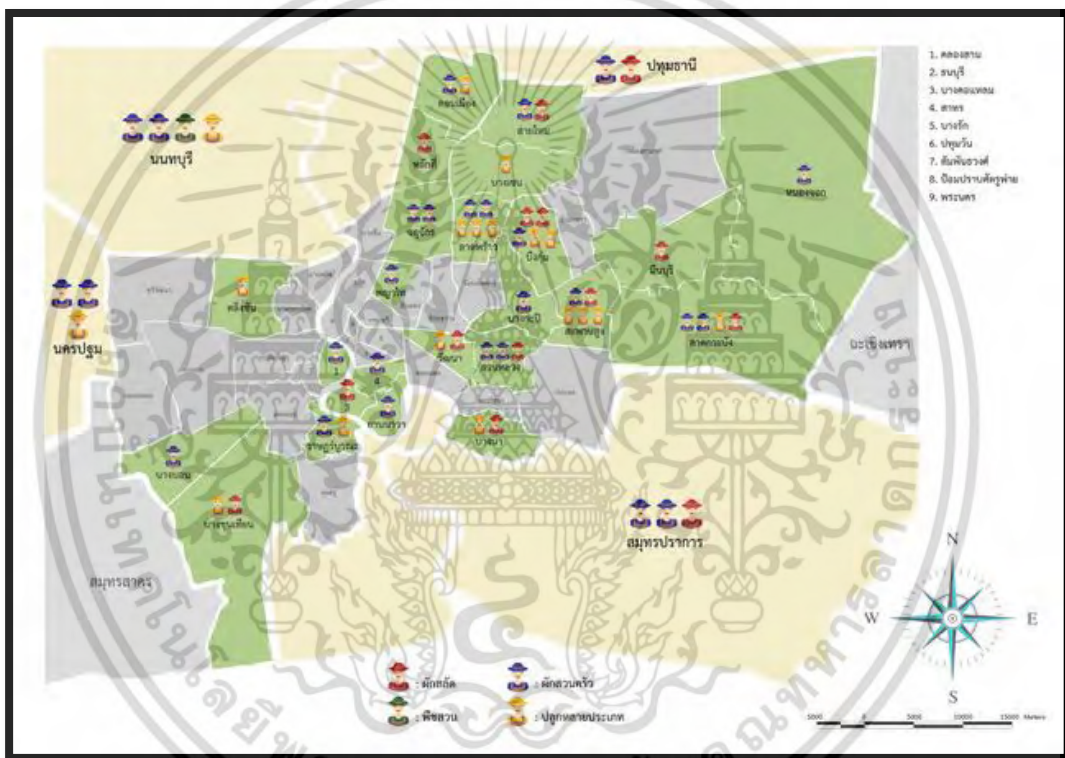
(n = 60)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ระยะเวลาในการทำสวนผักเมืองที่ผ่านมา โดยเฉลี่ย	35 เดือน	21.82
จำนวนครั้งที่ท่านเข้าอบรมจากการฝึกอบรมการทำสวนผักในเมืองต่อปีโดยเฉลี่ย	2 ครั้งต่อปี	1.08
ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง	479.81 ตารางเมตร	1466.42
จำนวนแรงงาน ในครัวเรือน ที่ใช้ในการทำสวนผักในเมืองเฉลี่ย	2 คน	1.24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เหตุผลหลักในการทำสวนผักในเมืองคือ เพื่อให้มีผักในการบริโภคในครัวเรือน ที่ปลอดภัย จากสารพิษ คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาได้แก่ เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้กับครัวเรือนร้อยละ 16.7 เพื่อการผ่อนคลาย นันทนาการร้อยละ 13.3 เพื่อใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ร้อยละ 5 เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเพื่อให้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของครัวเรือนเท่ากับร้อยละ 3.3

- สถานที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่อยู่ใน เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 48 คน ได้แก่ เขต คลองสาน จตุจักร ดอนเมือง ดลิ่งชัน บางกะปิ บางขุนเทียน บางเขน บางคอแหลม บางนา บางบอน บึงกุ่ม พญาไท มีนบุรี ภาษี นนawa ราษฎร์บูรณะ ลาดกระบัง ลาดพร้าว วัฒนา สวนหลวง สะพานสูง สายไหม และหลักสี่ และเขตปริมณฑล 12 คน ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปากเกร็ด พุทธมณฑล สมุทรปราการ รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 การกระจายตัวการทำสวนผักในเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

- ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง มากที่สุด ได้แก่ สวนแปลงพื้นที่ว่างเปล่าของตนเอง ร้อยละ 43.3 รองลงมาได้แก่พื้นที่ส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยของตนเอง (คอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์) ร้อยละ 31.7 สวนหลังบ้านของตนเองร้อยละ 15 สวนแปลงพื้นที่ว่างเปล่าของภาครัฐ สถาบันการศึกษาและทั้ง 2 อย่างได้แก่สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของตนเอง /สวนหลังบ้านของตนเองเท่ากับร้อยละ 5

- ประเภทของผักที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ผักสวนครัวร้อยละ 43.3 รองลงมาได้แก่ผักสลัดร้อยละ 25 ปลูกทั้งผักสวนครัว ผักสลัดและพืชสวนร้อยละ 18.3 ปลูกผักสวนครัวและพืชสวนร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8.3 ปลุกผักสวนครัวและผักสลัดร้อยละ 3.3 และปลุกพืชสวนเพียงอย่างเดียวอย่างน้อยที่สุดร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

- วิธีการปลุกผักส่วนใหญ่ปลูกแบบปใช้ดินร้อยละ 83.3 รองลงมาได้แก่ไฮโดรโปนิกส์ร้อยละ 6.7 ปลูกทั้ง 2 แบบร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

- ส่วนใหญ่ซื้อวัสดุที่นำมาใช้ปลูกร้อยละ 48.3 รองลงมาได้แก่นำวัสดุเหลือใช้ภายในบ้านมาใช้ร้อยละ 33.3 และทั้ง 2 วิธีน้อยที่สุดร้อยละ 18.3 ตามลำดับ

- ชนิดของปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้นร้อยละ 55 รองลงมาได้แก่ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีร้อยละ 20 ไม่ใช้ปุ๋ยเลยร้อยละ 13.3 ใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวอย่างน้อยที่สุดร้อยละ 11.7 ตามลำดับ

- วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตไปใช้มากที่สุดได้แก่บริโภคในครัวเรือนร้อยละ 53.3 รองลงมาได้แก่ขายปลีกร้อยละ 20 มีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 วัตถุประสงค์ร้อยละ 15 ขายส่งร้อยละ 8.3 แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงานน้อยที่สุดร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

- ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารในการทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 50 รองลงมาได้แก่คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงานร้อยละ 18.3 สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ แผ่นพับ ร้อยละ 13.3 เวทีเสวนา งานประชุม สัมมนา งานวิชาการร้อยละ 8.3 มากกว่า 1 ช่องทาง ช่องทางอื่น ๆ เท่ากันและน้อยที่สุดร้อยละ 5 ตามลำดับ

- ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมืองร้อยละ 65 และเป็นสมาชิกร้อยละ 35

- ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลในการทำสวนผักในเมืองจากตนเองร้อยละ 58.3 รองลงมาได้แก่สมาชิกในครอบครัวร้อยละ 26.7 จากบุคคลต้นแบบร้อยละ 11.7 และจากหลายบุคคลน้อยที่สุดร้อยละ 3.3 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลด้านการปฏิบัติ (n = 60)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลหลักในการเริ่มต้นทำสวนผักในเมือง		
เพื่อให้มีผักในการบริโภคในครัวเรือนที่ปลอดภัย	35	58.3
เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหาร	2	3.3
เพื่อเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของครัวเรือน	2	3.3
เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้ครัวเรือน	10	16.7
เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์	3	5.0
เพื่อผ่อนคลาย นันทนาการ	8	13.3
ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง		
สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของตนเอง	26	43.3
สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของภาครัฐ สถาบันการศึกษา	3	5.0
พื้นที่ส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยของตนเอง (คอนโดมิเนียม ทาวเฮาส์ ดาดฟ้า)	19	31.7
พื้นที่ดาดฟ้าของสำนักงาน สถานที่ทำงาน	9	15.0
พื้นที่ดาดฟ้าของห้างสรรพสินค้า อาคารที่ให้เช่าสำนักงาน	0	0
สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของตนเองและพื้นที่ดาดฟ้าของ สำนักงาน สถานที่ทำงาน	3	5.0
ประเภทของผักที่ปลูก		
ผักสวนครัว เช่น กระเพรา โหระพา ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด เป็นต้น	26	43.3
ผักสลัด เช่น เรด โอ๊ค กรีน โอ๊ค คอส เป็นต้น	1	25.0
พืชสวน เช่น แตงกวา มะเขือเทศ พริก เป็นต้น	1	1.7
ผักสวนครัวและผักสลัด	2	3.3
ผักสวนครัวและพืชสวน	5	8.3
ผักสวนครัว ผักสลัดและพืชสวน	11	18.3
วิธีการปลูกผักในเมือง		
ปลูกแบบใช้ดิน	50	83.3
ปลูกแบบไฮโดรโปนิคส์ (ไร้ดิน)	6	10.0
ปลูกทั้งใช้ดินและไฮโดรโปนิคส์	4	6.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

(n = 60)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบวัสดุที่นำมาใช้ในการทำสวนผักในเมือง		
ซื้อวัสดุมาเพื่อใช้เพาะปลูก	29	48.3
นำวัสดุเหลือใช้ภายในบ้านมาเพาะปลูก	20	33.3
อื่นๆ (ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ระบุ)	11	18.3
ชนิดของปุ๋ยที่ใช้		
ปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น	33	55.0
ปุ๋ยเคมี	7	11.7
ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี	12	20.0
ไม่ใช้ปุ๋ยเลย	8	13.3
วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตจากการทำสวนผักในเมืองไปใช้		
บริโภคในครัวเรือน	32	53.3
ขายปลีก	12	20.0
ขายส่ง	5	8.3
แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน	2	3.3
อื่นๆ (ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ระบุ)	1	1.7
มากกว่า 1 วัตถุประสงค์	8	13.3
แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง		
สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ แผ่นพับ	8	13.3
สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)	30	50.0
คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน	11	18.3
เวทีเสวนา งานประชุม สัมมนา งานวิชาการ	5	8.3
เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน	-	-
อื่นๆ (ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ระบุ)	3	5.0
มากกว่า 1 ช่องทาง	3	5.0
การเป็นสมาชิกเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง		
เป็นสมาชิกเครือข่าย	21	35.0
ไม่เป็นสมาชิกเครือข่าย	39	65.0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้มีอิทธิพลต่อการทำสวนผักในเมือง		
ตัวท่านเอง	35	58.3
บุคคลต้นแบบ เช่น เจ้าชายผัก	7	11.7
สมาชิกในครัวเรือน	16	26.7
เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน	0	0
มากกว่า 1 บุคคล	2	3.3

4.2 ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความหมายของการทำสวนผักในเมือง ด้านวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง ด้านความสำคัญของการทำสวนผักในเมืองในทางเศรษฐกิจ และด้านรูปแบบและวิธีการทำสวนผักในเมือง พบว่า

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในภาพรวม ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.3 มีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในระดับต่ำ รองลงมาร้อยละ 35 มีความรู้ในระดับปานกลาง และร้อยละ 26.7 มีความรู้ในระดับสูง ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำ (<60%)	23	38.3
ปานกลาง (60-80%)	21	35.0
สูง (>80%)	16	26.7
รวม	60	100.0

เมื่อพิจารณาความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในแต่ละด้านพบว่า

4.2.1 ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง มีผู้ตอบถูกร้อยละ 82.2 ตอบผิดร้อยละ 17.8 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- การทำสวนผักในเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การขาย การแปรรูปและการแบ่งปันผลผลิตที่เป็นอาหาร อาทิ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหาร ได้แก่ สมุนไพร มีผู้ตอบถูกร้อยละ 78.3 ตอบผิดร้อยละ 21.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การทำสวนผักในเมืองมีความหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ การบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง มีผู้ตอบถูกร้อยละ 83.3 ตอบผิดร้อยละ 16.7

- สวนผักในเมืองรวมถึงกิจกรรมการปลูกผัก ผลไม้ และสมุนไพร มีผู้ตอบถูกร้อยละ 85 ตอบผิดร้อยละ 15

4.2.2 ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง มีผู้ตอบถูกร้อยละ 83.9 ตอบผิดร้อยละ 16.1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- สวนผักในเมืองคือการผลิตผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้พื้นที่ในบ้าน หรือ แปลงซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเมือง มีผู้ตอบถูกร้อยละ 93.3ตอบผิดร้อยละ 6.7

- สวนผักในเมืองจะผลิตผลผลิตที่มีความสดใหม่อยู่เสมอ มีผู้ตอบถูกร้อยละ 90 ตอบผิดร้อยละ 10

- ผลผลิตของสวนผักในเมืองจะรองรับ ความต้องการของผู้บริโภคในเมืองเป็นหลัก มีผู้ตอบถูกร้อยละ 68.3 ตอบผิดร้อยละ 31.7

4.2.3 ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการทำสวนผักในเมือง ในทางเศรษฐกิจ มีผู้ตอบถูกร้อยละ 71.3 ตอบผิดร้อยละ 28.7 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- การทำสวนผักในเมืองมักจะเผชิญกับการแข่งขันการใช้ที่ดินในเขตเมือง จึงมักมีพื้นที่จำกัด มีผู้ตอบถูกร้อยละ 71.7 ตอบผิดร้อยละ 28.3

- การทำสวนผักในเมืองจะใช้ทรัพยากรของเมือง (ที่ดิน แรงงาน น้ำ) และนำวัสดุเหลือใช้มาเป็นอุปกรณ์ในการเพาะปลูก มีผู้ตอบถูกร้อยละ 85 ตอบผิดร้อยละ 15

- สวนผักในเมืองมักได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาด และความผันผวนของราคา มีผู้ตอบถูกร้อยละ 61.7 ตอบผิดร้อยละ 38.3

- สวนผักในเมืองมีความสำคัญต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ- สังคมของครัวเรือน (ต่อความมั่นคงทางอาหาร ความยากจน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม) มีผู้ตอบถูกร้อยละ 66.7 ตอบผิดร้อยละ 33.3

4.2.4 ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการทำสวนผักในเมือง มีผู้ตอบถูกร้อยละ 69.2 ตอบผิดร้อยละ 30.8 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- สวนผักในเมืองมีหลายรูปแบบ : สวนขนาดใหญ่ของชุมชน สวนหลังบ้านของครอบครัว ฟาร์มขนาดเล็ก โครงการให้การศึกษาแก่เยาวชน รวมถึงการทำฟาร์มเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ มีผู้ตอบถูกร้อยละ 85 ตอบผิดร้อยละ 15

- การทำสวนผักในเมืองโดยทั่วไปสถานที่ที่ทำการจะต้องอยู่ใกล้กับตลาดหรือแหล่งจำหน่ายเท่านั้น มีผู้ตอบถูกร้อยละ 53.3 ตอบผิดร้อยละ 46.7 รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยรวมของความรู้รายข้อและการแปลผล (n = 60)

คำถาม	จำนวนผู้ตอบถูก (ร้อยละ)	ระดับความรู้
ความหมายของการทำสวนผักในเมือง	148 (82.2)	สูง
1) การทำสวนผักในเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การขาย การแปรรูปและการแบ่งปันผลผลิตที่เป็นอาหาร อาทิ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหาร ได้แก่สมุนไพร	47 (78.3)	สูง
2) การทำสวนผักในเมืองมีความหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ การบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง	50 (83.3)	สูง
3) สวนผักในเมืองรวมถึงกิจกรรมการปลูกผัก ผลไม้ และสมุนไพร	51 (85.0)	สูง
วัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง	151 (83.9)	สูง
4) สวนผักในเมืองคือการผลิตผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้พื้นที่ในบ้าน หรือ แปลงซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเมือง	56 (93.3)	สูง
5) สวนผักในเมืองจะผลิตผลผลิตที่มีความสดใหม่อยู่เสมอ	54 (90.0)	สูง
6) ผลผลิตของสวนผักในเมืองจะรองรับความต้องการของผู้บริโภคในเมืองเป็นหลัก	41 (68.3)	ปานกลาง
ความสำคัญของการทำสวนผักในเมืองในทางเศรษฐกิจ	171 (71.25)	ปานกลาง
7) การทำสวนผักในเมืองมักจะเผชิญกับการแข่งขันการใช้ที่ดินในเขตเมือง จึงมักมีพื้นที่จำกัด	43 (71.7)	ปานกลาง
8) การทำสวนผักในเมืองจะใช้ทรัพยากรของเมือง (ที่ดิน แรงงาน น้ำ) และนำวัสดุเหลือใช้มาเป็นอุปกรณ์ในการเพาะปลูก	51 (85.0)	สูง
9) สวนผักในเมืองมักได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาด และความผันผวนของราคา	37 (61.7)	ปานกลาง
10) สวนผักในเมืองมีความสำคัญต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ- สังคมของครัวเรือน (ต่อความมั่นคงทางอาหาร ความยากจน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม)	40 (66.7)	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

(n = 60)

คำถาม	จำนวนผู้ตอบถูก (ร้อยละ)	ระดับความรู้
รูปแบบและวิธีการทำสวนผักในเมือง	83 (69.2)	ปานกลาง
11) สวนผักในเมืองมีหลายรูปแบบ : สวนขนาดใหญ่ของชุมชน สวนหลังบ้านของครอบครัว ฟาร์มขนาดเล็ก โครงการให้การศึกษาแก่เยาวชน รวมถึงการทำฟาร์มเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ	51 (85.0)	สูง
12) การทำสวนผักในเมืองโดยทั่วไปไปสถานที่ที่ทำงานจะต้องอยู่ใกล้กับตลาดหรือแหล่งจำหน่ายเท่านั้น	32 (53.3)	ต่ำ

4.3 ทักษะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง

จากการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง ด้านการประหยัดเวลา ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง และด้านเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

4.3.1 ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.97 แปลผลได้ว่า มีความสำคัญในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- มั่นใจได้ว่าผักมีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- มีพืชผักหลายชนิดไว้บริโภคในครัวเรือน มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- เพื่อให้มีผักไว้บริโภคและทำอาหารได้อย่างเพียงพอ และไม่ขาดแคลน โดยเฉพาะในช่วงเกิดวิกฤติ เช่น น้ำท่วมในเมืองใหญ่หรือกรุงเทพฯ มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- ชอบรับประทานผักจึงปลูกผักหลายชนิดที่ชอบและมีประโยชน์ไว้รับประทานเอง มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

4.3.2 ด้านการประหยัดเวลา มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.01 แปลผลได้ว่า มีความสำคัญในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- มีผักที่สามารถเลือกใช้ทำกับข้าว/บริโภคได้สะดวกและรวดเร็ว มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ระยะเวลาในการเดินทางออกไปซื้อผักเพื่อเตรียมประกอบอาหารในแต่ละครั้ง มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

4.3.3 ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อครอบครัว มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.08 แปลผลได้ว่า มีความสำคัญในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- มีพื้นที่สีเขียวสวยงาม มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- ได้ออกกำลังกาย รดน้ำ พรวนดิน และลงมือปลูกเอง มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตให้หันกลับมาพึ่งตนเองมากที่สุด มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- เป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน และชุมชน มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

4.3.4 ด้านเศรษฐกิจ มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.71 แปลผลได้ว่า มีความสำคัญในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

- ลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารของครัวเรือน (ค่าผักและค่าเดินทางไปตลาดหรือห้างสรรพสินค้าเพื่อจับจ่าย) มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- สามารถปลูกผักได้ในพื้นที่จำกัด หรือแปลงเล็ก ๆ ด้วยต้นทุนต่ำ มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก

- มีส่วนสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 แปลว่า มีความสำคัญในระดับปานกลาง

- เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พักอาศัยที่มีจำกัดและมีราคาแพงให้เกิดประโยชน์ มีทัศนคติคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 แปลว่า มีความสำคัญในระดับมาก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ การแปลผลของทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง (n = 60)

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง	3.97	3.36	มาก
1) มั่นใจได้ว่าผักมีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ	4.08	1.14	มาก
2) มีพืชผักหลายชนิดไว้บริโภคในครัวเรือน	4.13	0.10	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

(n = 60)

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง			
3) เพื่อให้มีผักไว้บริโภคและทำอาหารได้อย่างเพียงพอ และไม่ขาดแคลน โดยเฉพาะในช่วงเกิดวิกฤติ เช่น น้ำท่วมในเมืองใหญ่หรือกรุงเทพฯ	3.48	1.19	มาก
4) ขอรับประทานผักจึงปลูกผักหลายชนิดที่ชอบและมีประโยชน์ไว้รับประทานเอง	4.18	1.05	มาก
ด้านการประหยัดเวลา			
5) มีผักที่สามารถเลือกใช้ทำกับข้าว/บริโภคได้สะดวกและรวดเร็ว	4.20	0.97	มาก
6) ลดระยะเวลาในการเดินทางออกไปซื้อผักเพื่อเตรียมประกอบอาหารในแต่ละครั้ง	3.83	1.17	มาก
ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง			
7) มีพื้นที่สีเขียวสบายตา	4.18	1.03	มาก
8) ได้ออกกำลังกาย รดน้ำ พรวนดิน และลงมือปลูกเอง	4.18	1.10	มาก
9) ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตให้หันกลับมาพึ่งตนเองมากที่สุด	4.07	1.19	มาก
10) เป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน และชุมชน	3.90	1.09	มาก
ด้านเศรษฐกิจ			
11) ลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารของครัวเรือน (ค่าผักและค่าเดินทางไปตลาดหรือห้างสรรพสินค้าเพื่อจับจ่าย)	3.63	1.15	มาก
12) สามารถปลูกผักได้ในพื้นที่จำกัด หรือแปลงเล็ก ๆ ด้วยต้นทุนต่ำ	3.92	1.11	มาก
13) มีส่วนสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน	3.23	1.41	ปานกลาง
14) เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พักอาศัยที่มีจำกัดและมีราคาแพงให้เกิดประโยชน์	4.05	1.17	มาก
รวม	3.94	3.28	มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำสวนผักในเมือง

การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำสวนผักในเมืองทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดค่าใช้จ่าย และด้านการสร้างรายได้ ผลการศึกษาพบว่า

4.4.1 ด้านการลดค่าใช้จ่าย แยกพิจารณา รูปแบบการทำสวนผักในเมือง แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption) และเพื่อการค้าจำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)

4.4.1.1 แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption)

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักที่มีคุณภาพได้โดยเฉลี่ยประมาณ 624.32 บาทต่อเดือน
- สามารถลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเองและได้รับวิตามินอย่างเพียงพอได้เฉลี่ยประมาณ 268.92 บาทต่อเดือน
- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ ได้เฉลี่ยประมาณ 408.11 บาทต่อเดือน
- การทำสวนผักในเมืองที่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 164.87 บาทต่อเดือน
- การทำสวนผักทำให้ได้ออกกำลังกาย สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้าน เช่น การเดินทางไปสนามกีฬา หรือซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 202.70 บาทต่อเดือน
- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุขกับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น คูนั่งเดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 27.03 บาทต่อเดือน ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ด้านการลดค่าใช้จ่าย แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
ด้านการลดค่าใช้จ่าย	0	5,000	282.66	548.81
1. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนได้ประมาณ	50	5,000	624.32	844.64
2. ลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเองและได้รับวิตามินอย่างเพียงพอ ได้ประมาณ	0	5,000	268.92	852.07

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

(n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
3. ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ ได้ประมาณ	0	3,000	408.11	580.17
4. การทำสวนผักในเมืองที่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่น ๆ โดยประมาณ	0	2,000	164.87	408.40
5. การทำสวนผักทำให้ได้ออกกำลังกายสามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้านเช่น การเดินทางไปสนามกีฬาหรือซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่น ๆ โดยประมาณ	0	2,000	202.70	443.15
6. ลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสงบกับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น คูหนั่ง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่น ๆ โดยประมาณ	0	1,000	27.03	164.40

4.4.1.2 เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักที่มีคุณภาพได้โดยเฉลี่ยประมาณ 1,352.17 บาทต่อเดือน
- สามารถลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเองและได้รับวิตามินอย่างเพียงพอได้เฉลี่ยประมาณ 95.65 บาทต่อเดือน
- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ ได้เฉลี่ยประมาณ 521.74 บาทต่อเดือน
- การทำสวนผักในเมืองที่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 132.61 บาทต่อเดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การทำสวนผักทำให้ได้ออกกำลังกาย สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้าน เช่น การเดินทางไปสนามกีฬา หรือซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 508.70 บาทต่อเดือน

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุขกับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น คูหนั่ง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 52.17 บาทต่อเดือน ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ด้านการลดค่าใช้จ่าย เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
ด้านการลดค่าใช้จ่าย	0	4,000	443.84	497.17
1. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือนได้ประมาณ	300	4,000	1,352.17	1,038.30
2. ลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเองและได้รับวิตามินอย่างเพียงพอ ได้ประมาณ	0	1,000	95.65	244.44
3. ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ ได้ประมาณ	0	2,000	521.74	474.78
4. การทำสวนผักในเมืองที่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่น ๆ โดยประมาณ	0	1,000	132.61	296.81
5. การทำสวนผักทำให้ได้ออกกำลังกาย สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้านเช่น การเดินทางไปสนามกีฬา หรือซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่น ๆ โดยประมาณ	0	2,000	508.70	717.90

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
6. ลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุข กับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น คูหน้ง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่น ๆ โดยประมาณ	0	1,000	52.17	210.78

4.4.2 ด้านการสร้างรายได้ แยกพิจารณา รูปแบบการทำสวนผักในเมือง แบบใช้บริโภคใน
ครัวเรือน (home consumption) และเพื่อการค้า บริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)

4.4.2.1 แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption)

- มีรายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิดต่าง ๆ จากการทำสวนผักในเมือง โดย
เฉลี่ยประมาณ 1,094.60 บาทต่อเดือน
- มีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง ได้แก่ การเปิดอบรม
ให้ความรู้โดยเฉลี่ยประมาณ 540.54 บาทต่อเดือน
- ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผักโดยเฉลี่ยประมาณ 135.14 บาทต่อเดือน
- ขายปุ๋ยที่ผลิตเองโดยเฉลี่ยประมาณ 135.14 บาทต่อเดือน
- ขายสินค้าแปรรูปจากการทำสวนผักโดยประมาณ 135.14 บาทต่อเดือน ดัง

ตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจด้าน
การสร้างรายได้ แบบใช้บริโภคในครัวเรือน (home consumption) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
ด้านการสร้างรายได้	0	20,000	408.11	1,773.69
7. รายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิด ต่าง ๆ จากการทำสวนผักในเมือง โดยประมาณ	0	20,000	1,094.60	4,061.74
8. รายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำ สวนผักในเมือง				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
8.1 การเปิดอบรมให้ความรู้ โดยประมาณ	0	15,000	540.54	2,577.62
8.2 ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผัก โดยประมาณ	0	3,000	135.14	585.10
8.3 ขายปุ๋ยที่ผลิตเองโดยประมาณ	0	5,000	135.14	822.00
8.4 สิ้นค้าแปรรูปจากการทำสวนผัก โดยประมาณ	0	5,000	135.14	822.00

4.4.2.2 เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens)

- มีรายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิดต่าง ๆ จากการทำสวนผักในเมือง โดยเฉลี่ยประมาณ 12,430.44 บาทต่อเดือน

- มีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมืองได้แก่ การเปิดอบรมให้ความรู้โดยเฉลี่ยประมาณ 1,695.65 บาทต่อเดือน

- ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผัก โดยเฉลี่ยประมาณ 1,260.87 บาทต่อเดือน

- ขายปุ๋ยที่ผลิตเองโดยเฉลี่ยประมาณ 347.83 บาทต่อเดือน

- ขายสินค้าแปรรูปจากการทำสวนผักโดยเฉลี่ย 7,173.91 บาทต่อเดือน ดัง

ตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4. 10 ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านการสร้างรายได้ เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (commercial gardens) (n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
ด้านการสร้างรายได้	0	50,000	4,061.74	8,536.84
7. รายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิด ต่าง ๆ จากการทำสวนผักในเมือง โดยประมาณ	0	50,000	12,091.30	13,893.06
8. รายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำ สวนผักในเมือง				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4. 10 (ต่อ)

(n = 60)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	(บาทต่อเดือน)			
8.1 การเปิดอบรมให้ความรู้โดยประมาณ	0	15,000	1,695.65	3,866.34
8.2 ข่ายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผักโดยประมาณ	0	10,000	1,260.87	2,988.12
8.3 ข่ายปุ๋ยที่ผลิตเองโดยประมาณ	0	5,000	347.83	1,102.01
8.4 สินค้าแปรรูปจากการทำสวนผักโดยประมาณ	0	100,000	4,913.04	20,834.66

4.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง

จากการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกเพื่อพยากรณ์การทำสวนผักในเมืองที่ไม่ใช่เฉพาะการใช้บริโภคในครัวเรือน รวมถึงการจำหน่าย การแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านและชุมชน โดยตัวแปรตามคือการทำสวนผักในเมืองเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เท่านั้น และการทำสวนผักในเมือง เพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปัน และตัวแปรอิสระ 18 ตัว ได้แก่ เพศหญิง (X_1) อายุ (X_2) การศึกษาปริญญาตรี ขึ้นไป (X_3) สถานภาพ โสด (X_4) บริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว (X_5) รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (X_6) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_7) เคยได้รับการเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง (X_8) การรับข้อมูลข่าวสารการทำสวนผักในเมืองช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ (X_9) การเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำสวนผักในเมือง (X_{10}) ความรู้เกี่ยวกับ ความหมายของการทำสวนผักในเมือง (X_{11}) ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง (X_{12}) ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองทางเศรษฐกิจ (X_{13}) ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) ทักษะคิดด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง (X_{15}) ทักษะคิดด้านการประหยัดเวลา (X_{16}) ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อครอบครัว (X_{17}) ทักษะคิดด้านเศรษฐกิจ (X_{18})

4.5.1 การตรวจสอบตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่ามีอิทธิพลต่อการทำสวนผักในเมืองแบบบริโภคในครัวเรือนหรือแบบเชิงพาณิชย์ แสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร (variables in the equation) ในสมการถดถอยโลจิสติก

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95.0% C.I. for	
								EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1	X ₁	.744	.943	.623	1	.430	2.104	.332	13.349
	X ₂	.009	.055	.027	1	.870	1.009	.905	1.125
	X ₃	3.155	2.337	1.822	1	.177	23.456	.240	2290.243
	X ₄	.970	1.131	.735	1	.391	2.638	.287	24.221
	X ₅	.308	.870	.125	1	.723	1.361	.247	7.491
	X ₆	3.534	1.185	8.899	1	.003	34.268	3.361	349.405
	X ₇	-.196	.296	.441	1	.507	.822	.460	1.467
	X ₈	.612	.973	.396	1	.529	1.845	.274	12.415
	X ₉	-.709	.925	.587	1	.444	.492	.080	3.019
	X ₁₀	.385	.869	.196	1	.658	1.469	.267	8.072
	X ₁₁	.497	.647	.590	1	.442	1.644	.462	5.847
	X ₁₂	1.114	.782	2.028	1	.154	3.046	.658	14.107
	X ₁₃	.373	.446	.698	1	.403	1.452	.605	3.482
	X ₁₄	-2.029	.923	4.836	1	.028	.131	.022	.802
	X ₁₅	-1.064	1.057	1.013	1	.314	.345	.043	2.741
	X ₁₆	-1.516	.962	2.483	1	.115	.220	.033	1.447
	X ₁₇	2.277	1.097	4.311	1	.038	9.746	1.136	83.608
	X ₁₈	.279	.612	.208	1	.648	1.322	.399	4.383
	Constant	-9.062	5.111	3.144	1	.076	.000		

จากตารางที่ 4.10 สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้

$$y = (-9.062) + (0.744)X_1 + (0.009)X_2 + (3.155)X_3 + (0.970)X_4 + (0.308)X_5 + (3.534)X_6 + (-0.196)X_7 + (0.612)X_8 + (-0.709)X_9 + (0.385)X_{10} + (0.497)X_{11} + (1.114)X_{12} + (.373)X_{13} + (-2.029)X_{14} + (-1.064)X_{15} + (-1.516)X_{16} + (2.277)X_{17} + (.279)X_{18}$$

เมื่อพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบของ Wald ของตัวแปรอิสระทั้ง 18 ตัวจากตารางที่ 4.10 และ

สมการถดถอยโลจิสติก พบว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (X_6) ส่งผลต่อโอกาสในการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) ส่งผลต่อโอกาสในการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (X_{17}) ส่งผลต่อโอกาสในการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โอกาสในการปฏิบัติของผู้ทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน = $\frac{e^y}{1+e^y}$

โดย $y = (-9.062) + (0.744)X_1 + (0.009)X_2 + (3.155)X_3 + (0.970)X_4 + (0.308)X_5 + (3.534)X_6 + (-0.196)X_7 + (0.612)X_8 + (-0.709)X_9 + (0.385)X_{10} + (0.497)X_{11} + (1.114)X_{12} + (0.373)X_{13} + (-2.029)X_{14} + (-1.064)X_{15} + (-1.516)X_{16} + (2.277)X_{17} + (0.279)X_{18}$

$\text{Log}[P(\text{การทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน})/1-P(\text{การทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น})]$

$= (-9.062) + (0.744)X_1 + (0.009)X_2 + (3.155)X_3 + (0.970)X_4 + (0.308)X_5 + (3.534)X_6 + (-0.196)X_7 + (0.612)X_8 + (-0.709)X_9 + (0.385)X_{10} + (0.497)X_{11} + (1.114)X_{12} + (0.373)X_{13} + (-2.029)X_{14} + (-1.064)X_{15} + (-1.516)X_{16} + (2.277)X_{17} + (0.279)X_{18}$

โดย

ถ้า $b_i > 0$ จะทำให้ค่า $e^{b_i} > 1$ ผลคือ โอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันจะเพิ่มขึ้น

ถ้า $b_i < 0$ จะทำให้ค่า $e^{b_i} < 1$ ผลคือ โอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันจะลดลง

ถ้า $b_i = 0$ จะทำให้ค่า $e^{b_i} = 1$ ผลคือ โอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันจะไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

เมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบ Wald Statistic ของตัวแปรอิสระ X_6 , X_{14} , X_{17} ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสรุปได้ว่า

- รายได้หลักต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท (X_6) ค่า $\text{Exp}(B)$ เท่ากับ 34.268 หมายความว่า รายได้หลักต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท มีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 8.899)

- ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) ค่า $\text{Exp}(B)$ เท่ากับ 0.131 หมายความว่า ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง จะมีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 4.836)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ทศนคติด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (X_{17}) ค่า $\text{Exp}(B)$ เท่ากับ 9.746 หมายความว่า ทศนคติด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง จะมีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 4.311)

โดยปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมืองมากที่สุด มีดังนี้

- รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (X_6) มีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันมากที่สุด (ค่า $\text{Exp}(B) = 34.268$)

- ทศนคติด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (X_{17}) มีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน ลงลงมา (ค่า $\text{Exp}(B) = 9.746$)

- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) มีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปันน้อยที่สุด (ค่า $\text{Exp}(B) = 0.131$)

ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ เพศหญิง (X_1) อายุ (X_2) การศึกษาปริญญาตรี ขึ้นไป (X_3) สถานภาพ โสด (X_4) บริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว (X_5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_7) เคยได้รับการเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง (X_8) การรับข้อมูลข่าวสารการทำสวนผักในเมือง ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ (X_9) การเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำสวนผักในเมือง (X_{10}) ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง (X_{11}) ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง (X_{12}) ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง ทางเศรษฐกิจ (X_{13}) ทศนคติด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง (X_{15}) ทศนคติด้านการประหยัดเวลา (X_{16}) ทศนคติด้านเศรษฐกิจ (X_{18}) ไม่มีผลต่อการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน

ทดสอบความน่าเชื่อถือโดยวิธีตารางการจำแนก (classification table) ซึ่งเป็นการประเมินว่าแบบจำลองมีเปอร์เซ็นต์ที่สามารถพยากรณ์การทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน (Percent Correct) ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การทดสอบความน่าเชื่อถือโดยวิธีตารางการจำแนก (classification table) ของ
สมการถดถอยโลจิสติก

	ค่าที่สังเกต	ขนาด ตัวอย่าง	การพยากรณ์			
			การปฏิบัติ		ร้อยละความ ถูกต้อง	
			บริโภคน ครัวเรือน	เชิงพาณิชย์		
Step 1	การปฏิบัติ	บริโภคน ครัวเรือน	37	33	4	89.2
		เชิงพาณิชย์	23	6	17	73.9
		ร้อยละทั้งหมด				88.3

a. The cut value is .500

จึงสรุปได้ว่าสมการพยากรณ์โอกาสในการ ทำสวนผักในเมือง เพื่อการบริโภค จำหน่าย และ
แบ่งปันได้ด้วยความถูกต้อง (percent correct) ร้อยละ 88.3

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ และ ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำสวนผักในเมืองเขตกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล จำนวน 60 ราย ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยสรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจสังคม และการปฏิบัติ ของการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

ผู้ทำสวนผักในเมือง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 มีอายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 50 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.7 สถานภาพโสด ร้อยละ 51.7 ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน และประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23.3 มีรายได้จากอาชีพหลักต่อเดือน สูงกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 41.7 โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน

5.1.1 การปฏิบัติของผู้ทำสวนผักในเมือง

การทำสวนผัก ในเมืองที่ผ่านมา โดยเฉลี่ย 2 ปี 11 เดือน การเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง มีผู้เคยเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง ร้อยละ 23 เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี เหตุผลหลักในการทำสวนผักในเมือง พบว่า ส่วนใหญ่เพื่อให้มีผักในการบริโภคในครัวเรือน ที่ปลอดภัยจากสารพิษ คิดเป็นร้อยละ 58.3

สถานที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง พบว่า สถานที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่อยู่ในเขตบึงกุ่ม ลาดพร้าว และสะพานสูง โดยลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่ เป็นสวนแปลงพื้นที่ว่างเปล่าของตนเองร้อยละ 43.3 สำหรับขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง พบว่า ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมืองต่ำสุด 1 ตารางเมตร สูงสุด 8,000 ตารางเมตร เฉลี่ย 479.81 ตารางเมตร

ประเภทของผักที่ปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ปลูกผักสวนครัวร้อยละ 43.3 โดยใช้วิธีการปลูกผักในเมืองแบบใช้ดิน ร้อยละ 83.3 สำหรับวัสดุที่นำมาใช้ในการทำสวนผักในเมือง พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อวัสดุที่นำมาใช้ปลูก ร้อยละ 48.3 ชนิดของปุ๋ยที่ใช้ในการทำสวนผักในเมือง ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ในเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ไปยังเว็บไซต์อื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ซ้ำได้

อินทรีย์ ร้อยละ 55 โดยมีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำสวนผักในเมืองเฉลี่ย เท่ากับ 2 คน วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตจากการทำสวนผักในเมืองไปใช้ส่วนใหญ่ใช้บริโภคในครัวเรือนร้อยละ 53.3

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 50 ผู้ปลูกผักในเมืองส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง ร้อยละ 65 โดยผู้มีอิทธิพลต่อการทำสวนผักในเมือง พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลในการทำสวนผักในเมืองจากตนเอง ร้อยละ 58.3

5.1.2 ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1) ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง

ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในระดับต่ำ ร้อยละ 38.3 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในระดับปานกลาง ร้อยละ 35 และมีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 26.7 ตามลำดับ

ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองประกอบด้วยความรู้ 4 ด้าน สรุปได้ว่า

- ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง (ตอบถูกร้อยละ 82.2) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรู้ในระดับสูง 2 ข้อ คือ ความหมายเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองรวมถึงกิจกรรมการปลูกผัก ผลไม้ และสมุนไพร (ตอบถูกร้อยละ 85) และการทำสวนผักในเมืองที่หมายรวมถึงการใช้ทรัพยากร และการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ การบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง (ตอบถูกร้อยละ 83.3) โดยมีความรู้ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ การทำสวนผักในเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การขาย การแปรรูป และการแบ่งปันผลผลิตที่เป็นอาหาร อาทิ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหาร ได้แก่สมุนไพร (ตอบถูกร้อยละ 78.3)

- ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และผลของการทำสวนผักในเมือง ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง (ตอบถูกร้อยละ 83.9) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้ในระดับสูง 2 ข้อ ได้แก่ สวนผักในเมืองคือการผลิตผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้พื้นที่ในบ้าน หรือ แปลงซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเมือง (ตอบถูกร้อยละ 93.3) และสวนผักในเมืองจะผลิตผลผลิตที่มีความสดใหม่อยู่เสมอ (ตอบถูกร้อยละ 90) โดยมีความรู้ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ ผลผลิตของสวนผักในเมืองจะรองรับความต้องการของผู้บริโภคในเมืองเป็นหลัก (ตอบถูกร้อยละ 68.3)

- ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองเชิงเศรษฐกิจ ในภาพรวมมีความรู้ในระดับปานกลาง (ตอบถูกร้อยละ 71.3) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้ในระดับสูง 1 ข้อ ได้แก่ การทำสวนผักในเมืองจะใช้ทรัพยากรของเมือง (ที่ดิน แรงงาน น้ำ) และนำวัสดุเหลือใช้มาเป็นอุปกรณ์ในการเพาะปลูก (ตอบถูกร้อยละ 85) มีความรู้ในระดับปานกลาง 3 ข้อ ได้แก่ การทำสวนผักในเมืองมักจะเผชิญกับการแข่งขันการใช้ที่ดินในเขตเมือง จึงมักมีพื้นที่จำกัด (ตอบถูกร้อยละ

71.7) สวนผักในเมืองมีความสำคัญต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ- สังคมของครัวเรือน (ต่อความมั่นคงทางอาหาร ความยากจน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม) (ตอบถูกร้อยละ 66.7) และสวนผักในเมืองมักได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาด และความผันผวนของราคา (ตอบถูกร้อยละ 61.7)

- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการการทำสวนผักในเมือง ในภาพรวมมีความรู้ในระดับต่ำ (ตอบถูกร้อยละ 30.8) โดยมีความรู้ในระดับสูง 1 ข้อ ได้แก่ สวนผักในเมืองมีหลายรูปแบบ: สวนขนาดใหญ่ของชุมชน สวนหลังบ้านของครอบครัว ฟาร์มขนาดเล็ก โครงการให้การศึกษาแก่เยาวชน รวมถึงการทำฟาร์มเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ (ตอบถูกร้อยละ 85) และมีความรู้ระดับต่ำ 1 ข้อ ได้แก่ การทำสวนผักในเมือง โดยทั่วไปสถานที่ที่ทำการจะต้องอยู่ใกล้กับตลาดหรือแหล่งจำหน่ายเท่านั้น (ตอบถูกร้อยละ 53.3)

2) ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง

ผลการศึกษาทักษะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 ด้านที่มีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง พบว่า พบว่า ทุกปัจจัยมีความสำคัญในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (ค่าเฉลี่ย =4.08) ด้านการประหยัดเวลา (ค่าเฉลี่ย=4.01) ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง (ค่าเฉลี่ย=3.97) และด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย=3.71) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง โดยรวมมีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) ในรายด้าน พบว่ามีความสำคัญในระดับมากใน 3 ด้าน ได้แก่ ขอบรับประทานผักจึงปลูกผักหลายชนิดที่ชอบ และมีประโยชน์ไว้รับประทานเอง (ค่าเฉลี่ย 4.18) ทำให้มีพืชผักหลายชนิดไว้บริโภคในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.13) และมั่นใจได้ว่าผักมีคุณภาพ และปลอดภัยจากสารพิษ (ค่าเฉลี่ย 4.08) โดย มีความสำคัญในระดับปานกลาง ใน 1 ด้าน ได้แก่ เพื่อให้มีผักไว้บริโภค และทำอาหารได้อย่างเพียงพอ และไม่ขาดแคลน โดยเฉพาะในช่วงเกิดวิกฤติ เช่น น้ำท่วมในเมืองใหญ่หรือกรุงเทพฯ (ค่าเฉลี่ย 3.48)

- ด้านการประหยัดเวลา โดยรวมมีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมืองในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01) ในรายด้าน พบว่า ด้าน การมีผักที่สามารถเลือกใช้ทำกับข้าว /บริโภคได้สะดวก และรวดเร็ว มีความสำคัญในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ส่วนด้านการลดระยะเวลาในการเดินทางออกไปซื้อผักเพื่อเตรียมประกอบอาหารในแต่ละครั้ง มีความสำคัญในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.83)

- ด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง โดยรวมมีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมืองอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) ในรายด้าน พบว่ามีความสำคัญในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีพื้นที่สีเขียวสบายตา (ค่าเฉลี่ย 4.18) ได้ออกกำลังกาย รดน้ำ พรวนดิน และลงมือปลูกเอง (ค่าเฉลี่ย 4.18) ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตให้หันกลับมาพึ่งตนเองมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.07) และเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน และชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.90)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมมีความสำคัญต่อการทำสวนผักในเมือง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ในรายด้าน พบว่า มีความสำคัญในระดับมาก ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พักอาศัยที่มีจำกัด และมีราคาแพงให้เกิดประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.05) ลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารของครัวเรือน (ค่าผัก และค่าเดินทางไปตลาดหรือห้างสรรพสินค้าเพื่อจับจ่าย) (ค่าเฉลี่ย 3.63) และสามารถปลูกผักได้ในพื้นที่จำกัด หรือแปลงเล็ก ๆ ด้วยต้นทุนต่ำ (ค่าเฉลี่ย 3.92) และมีความสำคัญในระดับปานกลางใน ด้านการมีส่วนร่วมสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.23)

5.1.3 การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ได้จากการทำสวนผักเมืองเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ด้านการลดค่าใช้จ่าย ได้แก่

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักที่มีคุณภาพได้ ต่ำสุด 50 บาทต่อเดือน สูงสุด 5,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 903.33 บาทต่อเดือน

- สามารถลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเอง และได้รับวิตามินอย่างเพียงพอได้ ต่ำสุด 50 บาทต่อเดือน สูงสุด 5,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 759.38 บาทต่อเดือน

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่นค่า น้ำมัน ค่ารถ ได้ ต่ำสุด 50 บาทต่อเดือน สูงสุด 3,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 521.15 บาทต่อเดือน

- สามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้านเช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่น ๆ ต่ำสุด 50 บาทต่อเดือน สูงสุด 2,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 610 บาทต่อเดือน

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้านเช่น การเดินทางไปสนาม กีฬา หรือ ซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่น ๆ ต่ำสุด 100 บาทต่อเดือน สูงสุด 2,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 955.05 บาทต่อเดือน

- สามารถลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุขกับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น ดูหนัง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่น ๆ ต่ำสุด 200 บาทต่อเดือน สูงสุด 1,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 733.33 บาทต่อเดือน

ด้านการสร้างรายได้ ได้แก่

- มีรายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิดต่าง ๆ จากการทำสวนผักในเมือง ต่ำสุด 200 บาทต่อเดือน สูงสุด 50,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 12,744 บาทต่อเดือน

- มีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง ได้แก่ การเปิดอบรมให้ความรู้ ต่ำสุด 3,000 บาทต่อเดือน สูงสุด 15,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 8,428.57 บาทต่อเดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผัก ต่ำสุด 1,000 บาทต่อเดือน สูงสุด 10,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 4,857.14 บาทต่อเดือน
- ขายปุ๋ยที่ผลิตเอง ต่ำสุด 1,500 บาทต่อเดือน สูงสุด 5,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 3,250 บาทต่อเดือน
- ขายสินค้าแปรรูปจากการทำสวนผัก ต่ำสุด 1,000 บาทต่อเดือน สูงสุด 100,000 บาทต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 15,454.55 บาทต่อเดือน

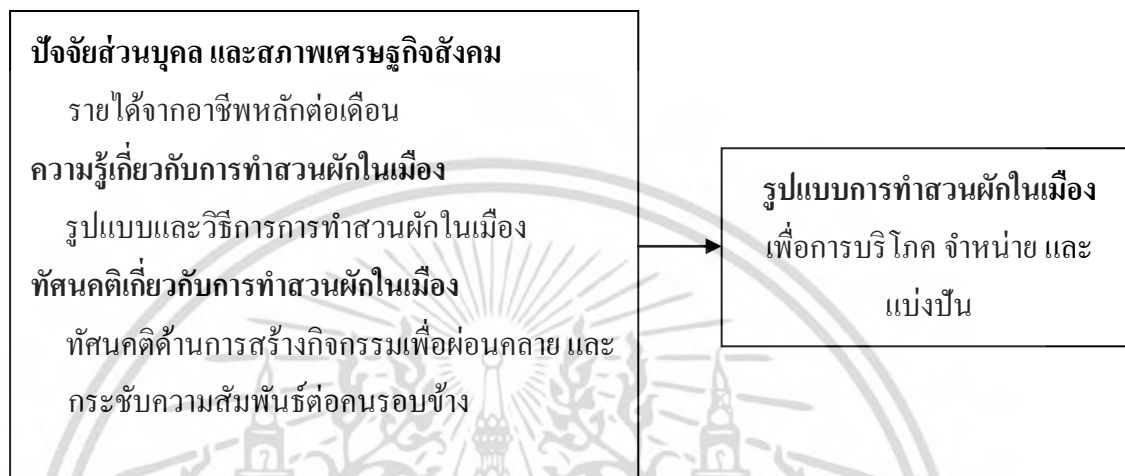
5.1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำเกษตรเมืองในกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกเพื่อพยากรณ์การทำสวนผักในเมือง เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และเพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปัน โดยตัวแปรตาม คือการทำสวนผักในเมืองเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และการทำสวนผักในเมืองเชิงพาณิชย์ และตัวแปรอิสระ 18 ตัว ได้แก่ เพศหญิง (X_1) อายุ (X_2) การศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป (X_3) สถานภาพ โสด (X_4) บริษัทเอกชน และธุรกิจส่วนตัว (X_5) รายได้หลักต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (X_6) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_7) เคยได้รับการเข้ารับการอบรมการทำสวนผักในเมือง (X_8) การรับข้อมูลข่าวสารการทำสวนผักในเมืองช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ (X_9) การเป็นสมาชิกเครือข่ายการทำสวนผักในเมือง (X_{10}) ความรู้เกี่ยวกับความหมายของการทำสวนผักในเมือง (X_{11}) ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลของการทำสวนผักในเมือง (X_{12}) ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองเชิงเศรษฐกิจ (X_{13}) ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) ทักษะคิดด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากการทำสวนผักในเมือง (X_{15}) ทักษะคิดด้านการประหยัดเวลา (X_{16}) ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายและกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (X_{17}) ทักษะคิดด้านเศรษฐกิจ (X_{18}) เมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบ Wald Statistic ของตัวแปรอิสระ X_6, X_{14}, X_{17} ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสรุปได้ว่า

- รายได้หลักต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท (X_6) ค่า Exp(B) เท่ากับ 34.268 หมายความว่า รายได้หลักต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท มีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมือง เพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 8.899)
- ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง (X_{14}) ค่า Exp(B) เท่ากับ 0.131 หมายความว่า ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง จะมีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 4.836)
- ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง (X_{17}) ค่า Exp(B) เท่ากับ 9.746 หมายความว่า ทักษะคิดด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อคนรอบข้าง จะมีผลต่อโอกาสการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภคจำหน่าย และแบ่งปันเพิ่มขึ้น (ค่าสถิติ Wald = 4.311)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาสร้างตัวแบบ (Model) ของรูปแบบการทำสวนผักในเมือง ซึ่งมีอิทธิพลมาจาก รายได้ต่อเดือน ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง ดังแสดงในภาพที่ 5.1 ซึ่งสามารถปรับ และประยุกต์ใช้ได้กับการทำเกษตรในเมืองพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ภาพที่ 5.1 ตัวแบบ (Model) ปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมือง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท อาชีพบริษัทเอกชน และประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมเมือง ที่ส่วนใหญ่จะทำงานบริษัทเอกชน เนื่องจากในเขตเมืองเป็นเขตเศรษฐกิจ จึงมีการตั้งบริษัทต่างๆ เป็นจำนวนมาก และประกอบธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากในเขตเมืองเป็นเขตเศรษฐกิจมีคนมาทำงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีผู้มาทำการค้าในเขตเมืองจำนวนมากเช่นกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Mondal (2014) ที่ได้ทำการศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และวิธีการปลูกผักของเกษตรกรต่อการปลูกผักอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 55 มีความรู้ในระดับต่ำ เนื่องจากผู้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการประกอบอาชีพที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร อีกทั้งการดำรงชีวิตของคนเมืองยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสัมผัสกับการเกษตร

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการทำเกษตรเมือง ที่มีส่วนสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ยังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในเขตเมืองนั้นมีพื้นที่จำกัดในการทำสวนผักในเมือง จึงไม่สามารถผลิตได้เพียงพอที่จะทำการขาย แต่ หากผู้ทำสวนผักในเมือง สามารถทำการผลิตเพื่อจำหน่าย อาจทำให้

เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือน ซึ่งงานวิจัยของ Golden (2013) ที่ศึกษาการทำเกษตรเมืองในเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หากต้องการนำเอกสารนี้ไปใช้ กรุณาติดต่อเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา พบว่า การทำเกษตรเมืองสามารถสร้างงานสำหรับผู้ไม่มีงานทำ และสร้างรายได้เสริมให้กับผู้ที่มีรายได้ น้อย เช่นเดียวกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของการทำสวนผักในเมือง ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเฉลี่ย 8,946.85 บาท และลดค่าใช้จ่ายได้เท่ากับ 747.87 บาท ซึ่งก็เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากทำสวนผักในเมืองที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนได้เช่นกัน

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำสวนผักในเมืองพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการทำสวนผักในเมืองแบบใช้ เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ รายได้หลักต่อเดือน ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง ทักษะด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ นัทธ์หทัย และคณะ (2555) ที่ทำการศึกษายปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน การเข้ารับการอบรมปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ รวมถึงจำนวนครั้งในการติดต่อ และขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อาจเนื่องมาจากงานวิจัยดังกล่าวทำการศึกษาในกลุ่มเกษตรกรเพียงอาชีพเดียว ต่างจากงานวิจัยในครั้งนี้ที่ทำในกลุ่มคนที่ทำสวนผักในเมืองในกรุงเทพมหานครที่ทำอาชีพหลักที่หลากหลาย

- รายได้หลักต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท มีความสัมพันธ์กับการทำสวนผักในเมือง เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thornton (2008) ซึ่งกล่าวว่า การปลูกผักสวนครัวในระดับครัวเรือนสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย เนื่องจากที่ดินหรือเช่าที่ดินในกรุงเทพมหานครมีราคาสูง ผู้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจฐานะระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งพอจะมีเนื้อที่ว่างจากที่พักอาศัยเพียงพอสำหรับ ใช้ทำสวนผักในเมือง

- ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการการทำสวนผักในเมือง มีความสัมพันธ์กับการทำสวนผักในเมืองเพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน เนื่องจากเก็บข้อมูลจากคนที่ทำสวนผักในเมืองอยู่แล้ว ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมีการศึกษาหาความรู้เพื่อการทำสวนผักในเมืองนั้นให้ประสบความสำเร็จ

- ทักษะด้านการสร้างกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย และกระชับความสัมพันธ์ต่อครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการทำสวนผักในเมือง เพื่อการบริโภค จำหน่าย และแบ่งปัน เนื่องจากการทำสวนผักในเมืองสามารถสร้างความผ่อนคลายจากการทำงานหนักของคนเมืองได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่คนในครอบครัว หรือคนในชุมชนสามารถทำร่วมกันได้ จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า การทำสวนผักในเมืองสามารถทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดอบรมการปลูกผักในเมือง เช่น ศูนย์การเรียนรู้การทำสวนผักในเมือง มหาวิทยาลัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยที่พบว่าผู้ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว โดยผู้ทำสวนผักในเมืองเข้ารับการเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองโดยเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 77 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การทำสวนผักในเมืองให้มากขึ้น และควรจัดการอบรมให้กระจายในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อให้คนเข้าถึงการอบรมได้มากขึ้นและเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทำสวนผักในเมืองมากขึ้นอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้มีผู้คนมาทำสวนผักในเมืองเพิ่มมากขึ้น

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ทำสวนผักในเมืองมีความรู้เกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองในระดับต่ำ ดังนั้นหากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในการทำสวนผักในเมืองมากขึ้น จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำสวนผักในเมือง เพื่อมีส่วนช่วยในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร และสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยในเขตเมืองให้ดีขึ้น หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดทิศทางการเผยแพร่ความรู้จากผลการวิจัยนี้ ด้านทัศนคติพบว่า ผู้ที่ทำสวนผักในเมืองส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดี ดังนั้นภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาผลจากการวิจัยนี้ไปสร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อการทำสวนผักในเมืองให้กับผู้ที่ยังไม่ทำ ให้หันมาสนใจในวงกว้าง และขยายผลสู่การทำสวนผักในเมืองนอกเหนือจากกรุงเทพมหานครต่อไป

3) ศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ /ส่งเสริมการทำสวนผักในเมือง สามารถนำผลการวิจัยในส่วนของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง ที่พบว่า ผู้ที่มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น แสดงให้เห็นว่ากลุ่มบุคคล ที่มีรายได้ต่ำกว่า อาจยังไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำสวนผักในเมืองเท่าที่ควร จึงควรมีการจัดจูงและประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มคนดังกล่าวตระหนักและให้ถึงคุณค่าที่ได้รับจากการทำสวนผักในเมืองให้มากขึ้น โดยอาจมีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมุมมองทัศนคติของผู้ที่ทำสวนผักในเมืองให้กับผู้ที่สนใจในเวทีต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีผู้ทำสวนผักในเมืองเพิ่มมากขึ้น

4) ผู้ที่ทำสวนผักในเมือง ตลอดจนหน่วยงานระดับนโยบาย สามารถนำแนวคิดการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของการทำสวนผักในเมืองในการศึกษานี้ ไปใช้ได้ทั้งในระดับส่วนบุคคล และระดับภาพรวม โดยในระดับบุคคลของผู้ทำสวนผักในเมือง สามารถจัดทำรายการ

ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการบันทึกบัญชีอย่างง่าย เพื่อจะได้ทราบว่า ในแต่ละปี
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมของการทำสวนผักในเมืองนั้น ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง และในระดับภาพรวม จะทำให้ได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการทำสวนผักในเมืองที่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนในเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมให้คนทำสวนผักในเมืองเพิ่มขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ข้อมูลบางส่วนที่ไม่สามารถเก็บได้อย่างครบถ้วน ข้อจำกัดอาจเกิดจากการเก็บข้อมูลผ่านทาง social media ทำให้การเก็บข้อมูลมีข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่องานวิจัยนี้มากนัก เนื่องจากแบบสอบถามที่ได้มีความเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ หากมีการเก็บกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไป โดยการสัมภาษณ์แบบ face to face อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาออกเป็นกลุ่มที่ยอมรับปฏิบัติแล้ว และกลุ่มที่ยังไม่เคยทำสวนผักในเมืองมาก่อน เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลทั้งสองกลุ่มมากยิ่งขึ้น และจะทำให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับในการทำสวนผักในเมือง รวมทั้งการเพิ่มจำนวนตัวอย่างในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถอธิบายผลทางสถิติ และสามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงในทางปฏิบัติได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลกานต์ โกศลกาญจน์ . 2559. **สวนผักคนเมือง โครงการเพื่อชีวิตที่ดีกว่าด้วยการพึ่งพาตนเอง .** [online]. available: <http://www.inspiring.org/site/view?id=48>. [17 มกราคม 2559].
- เกษม วัฒนชัย . 2544. **นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ .** [online]. available: <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b180558.pdf>. [15 มีนาคม 2559].
- คณะกรรมการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร . 2557. **มาตรการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมกรุงเทพมหานคร .** [online]. available: <http://www.bangkok.doae.go.th/ag/zoning/map.pdf>. [17 มกราคม 2559].
- จักรพันธ์ บุญหวังช่วย. 2555. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาล, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จ่านง พรายแซมแซ . 2535. **เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับการสอนซ่อมเสริม (ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์)** . [online]. available: <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b180558.pdf>. [15 มีนาคม 2559].
- ชาญวิทย์ ตั้งสุวรรณกุล . 2559. **ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน .** [online]. available: <https://www.gotoknow.org/posts/470622>. [17 มกราคม 2559].
- ชูเกียรติ โกแมน ให้สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2558. สุวัฒน์ ทัศนนะจาดิจต์ ผู้สัมภาษณ์. **การทำเกษตรเมือง. ศูนย์เรียนรู้เกษตรแบบคนเมือง.**
- ทัศน กิจการอาสา. 2550. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง เพื่อส่งออก.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชนพร บุญประสงค์. 2555. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมันฝรั่งของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ .” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาศาสตร์พยาบาล, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นัทธ์หทัย สิริวิริยะสมบุญ , ชำรงค์ เมฆโหรา และทิพวรรณ ลิมังกูร . 2555. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี .” **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 30(2): 59-67.**
- บุญธรรม กิจ ปรีดาบริสุทธิ์ . 2535. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ .** [online]. available: <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b180558.pdf>. [15 มีนาคม 2559].

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- บุญศรี วงศ์หาญ. 2551. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเพาะกล้ายาสูบของชาวไร่สถานีใบยาห้วยไซ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พิชญ์ภาส เอี่ยมสะอาด . 2556. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน .” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มะแอน ราโอบ . 2559. การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก . [online]. available: <http://www.saruthipong.com/port/document/299-705/299-705-7.pdf>. [15 มีนาคม 2559].
- มายิรม เจ๊ะเต๊ะ. 2556. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น : กรณีศึกษา โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมืองจังหวัดยะลา .” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน . 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน . [online]. available: <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b180558.pdf>. [15 มีนาคม 2559].
- วิเชียร เกตุสิงห์. 2538. “ค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย.” ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา. 18(3): 8-11.
- สถิติกรุงเทพมหานคร . 2557. จำนวนประชากรกรุงเทพมหานคร . [online]. available: <http://www.bangkok.go.th/info/>. [17 มกราคม 2559].
- สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์ , สุวัฒน์ ทัศนนะกะจิต ต์, ศศิมา พิภพ และฉันทน์หทัย เกิดศรีเสริม . 2558. “เกษตรเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร : ลักษณะการผลิต การตลาดและความท้าทาย.” วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 33(3): 109-120.
- สุดใจ ทูบึงฉิม . 2554. “ความรู้และทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในจังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพัตรา เรืองรุก . 2556. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีของเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดนครราชสีมา .” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2545. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร . 2559 . การขยายตัวของเมือง . [online]. available: <http://www.bangkok.go.th/info/>. [17 มกราคม 2559].

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- อภิรดี โกมลศิริ. 2531. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำและการใช้ปุ๋ยหมักของเกษตรกรในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Adedeji, I.A., Ogunjinmi, S.I., Yusuf, A., Obaniyi, K.S. and Mbonu, F.T. 2012. “Attitudes of Women Farmers towards Urban Agriculture in Somolu Local Government Area of Lagos State, Nigeria.” **Greener Journal of Agricultural Sciences**. 2(1): 008-012.
- Bloom, B. S. 1956. **Taxonomy of Educational Objective**. New York: David McKay Co.
- Budsabong, P. 2014. **The Concept of the Role and Importance of Urban Agriculture**. [online]. available: www.thaicityfarm.com. [20 November 2015].
- Christopher, D.I. and Kendal D. 2013. “Values and Attitudes of the Urban Public towards Peri-urban Agricultural Land.” **Land use policy**. 34: 80-90.
- Cournane, F.C., Cainb, T., Greenhalghc, S. and Samarsinghe, O. 2016. “Attitudes of a Farming Community towards Urban Growth and Rural Fragmentation an Auckland Case Study.” **Land Use Policy**. 58: 241–250.
- Daniel, W.W. 1995. **Biostatistics: A Foundation for Analysis in the Health Sciences**. New York: Wiley & Sons.
- FAO. 2014. **Urban agriculture for sustainable poverty alleviation and food security**. [online]. available: http://www.fao.org/fileadmin/templates/FCIT/PDF/UPA_-WBpaper-Final_Ortober_2008.pdf. [20 November 2014].
- Garforth, C., K. McKemey, T. Rehman, R. Tranter, R. Cooke, J. Park, P. Dorward and C. Yates, 2006. Farmers' attitudes towards techniques for improving oestrus detection in dairy herds in south west England. **Livest. Sci.**, 103: 158-168.
- Golden, S. 2013. “Urban Agriculture Impacts Social Health and Economic.” UC sustainable agriculture research and education program agricultural sustainability institute, UC Davis.
- Heckathorn, D.D. 1997. “Respondent-driven sampling: A new approach to the study of hidden populations.” **Social Problems**. 44(2): 174-199.
- Heckathorn, D.D. 2002. “Respondent-driven sampling II: deriving valid population estimates from chain-referral samples of hidden populations.” **Social Problems**. (49)1: 11-34.
- Heckathorn, D.D. 2007. “Extensions of respondent-driven sampling: analyzing continuous variables and controlling for differential recruitment.” **Sociological Methodology**. (37)1: 151-208.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- Heckathorn, D.D. 2012. **Respondent-Driven Sampling Analysis Tool (RDSAT) Version 7.1.** Ithaca, NY: Cornell University.
- Hothongcum, K., Suwunnamek, O. and Suwanmaneepong, S. 2014. "Assessment of farmers' knowledge and attitudes towards the commercialization of tailor-made fertilizer in thailand." **Asian journal of scientific research.** 7(3): 354-365.
- Jump, N. 1978. **Psychometric Theory (second ed.).** New York: McGraw Hill.
- Lindahl, E., Sattorov, N., Boqvist, S. and Magnusson, U. 2015. "A study of knowledge attitudes and practices relating to brucellosis among small-scale dairy farmers in an urban and peri-urban area of tajikistan." **Plos one.** 10(2): 1-10.
- Mensah, K.O. 2002. "Changes in Official Attitudes Towards Urban Agriculture in Accra." **African Studies Quarterly.** 6(3): 19-32.
- Maxwell, D.G. 1995. "Alternative food security strategy: A household analysis of urban agriculture in Kampala." **World Development.** 23(10): 1669-1681.
- Meijer, S.S., Catacutan, D., Ajayi, O.C., Sileshi, G.W. and Nieuwenhuis, M. 2015. "The role of knowledge attitudes and perceptions in the uptake of agricultural and agroforestry innovations among smallholder farmers in sub-saharan Africa." **International journal of agricultural sustainability.** 13(1): 40-54.
- Mondal, S. 2014. "Farmer's knowledge, attitude and practice toward organic vegetables cultivation northeast thailand." **Kasetsart J. (Soc.Sci)** 35: 158-166.
- Mougeot, L.J.A. 2000. **Urban agriculture: presence and potentials and Risks.** [online]. available: <http://www.ryaf.org>. [25 November 2014].
- Nimoh, F. Yankyera, K. O. 2014. **Farmer's perception on excreta reuse for peri-urban agriculture in southern Ghana.** [online]. available: <http://www.academicjournal.org/Jde>. [20 August 2015].
- NSO. 2015. **Summary of the labor force survey in Thailand.** [online]. available: web.nso.go.th/index_con12.htm. [2 October 2016].
- Rezai, G., Shamsudin, M.N., Mohamed, Z. and Sharifuddin, J. 2014. "Factor Influencing Public Participation in Urban Agriculture in Malaysia." **Institute of Research Engineers and Doctors.** 22-25.
- Simatele, D.M. and Binn, T. 2008. "Motivation and marginalization in African urban agriculture: The case of Lusaka Zambia." **Urban Forum.** 19(1): 1-21.

Thai Health Promotion Foundation. 2015. **Urban Vegetable Gardens.** [online]. available: www.thaihealth.or.th/. [17 January 2015].

Thornton, A. 2008. “Beyond the metropolis: Small town case studies of urban and peri-urban agriculture in south Africa.” **Urban Forum.** 19(3): 243-262.

United Nation. 2012. **Water and food security.** [online]. available: http://www.un.org/waterforlifedecade/food_security.shtml. [20 November 2014].

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวิจัย
คำชี้แจง แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยเรื่องความรู้ ทักษะและการปฏิบัติของผู้
 ปลุกผักเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1.ด้านเศรษฐกิจและสังคม 2.ด้าน
 ความรู้ต่อการทำสวนผักในเมือง 3.ด้านทัศนคติต่อการทำสวนผักในเมือง 4.ด้านผลเชิงเศรษฐศาสตร์ของการ
 ทำสวนผักในเมือง 5.ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ที่อยู่.....

ส่วนที่ 1 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.เพศ

ชาย หญิง

2.อายุ.....ปี

3.การศึกษาสูงสุด

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ.....

4.สถานภาพสมรส

โสด สมรส หย่าร้างแยกกันอยู่

5.อาชีพหลัก

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 พ่อบ้าน/แม่บ้าน เกษตรกรรม นักเรียนนักศึกษา อื่นๆ.....

6.รายได้ของอาชีพหลักต่อเดือน

น้อยกว่า 10,000 บาท 10,000 - 20,000 บาท 20,001 - 30,000 บาท
 มากกว่า 30,000 บาท อื่นๆ.....

7.จำนวนสมาชิกที่อาศัยในครอบครัว.....คน

8.ระยะเวลาในการทำสวนผักเมืองที่ผ่านมา.....ปี.....เดือน

9.จำนวนครั้งที่ท่านเข้าอบรมจากการฝึกอบรมการทำสวนผักในเมืองต่อปี.....

10.เหตุผลหลักในการเริ่มต้นทำสวนผักในเมือง(เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

เพื่อให้มีผักในการบริโภคในครัวเรือนที่ปลอดภัย เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหาร
 เพื่อเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของครัวเรือน เพื่อเป็นแหล่งรายได้ให้ครัวเรือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ( ) เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ ( ) เพื่อผ่อนคลาย นันทนาการ
- 11.สถานที่ในการทำสวนผักในเมือง เขต.....จังหวัด.....
- 12.ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำสวนผักในเมือง
- ( ) สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของตนเอง
  - ( ) สวนแปลง พื้นที่ว่างเปล่าของภาครัฐ สถาบันการศึกษา
  - ( ) พื้นที่ส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยของตนเอง (คอนโดมิเนียม ทาวเฮาส์ คาดฟ้า)
  - ( ) พื้นที่คาดฟ้าของสำนักงาน สถานที่ทำงาน
  - ( ) พื้นที่คาดฟ้าของห้างสรรพสินค้า อาคารที่ให้เช่าสำนักงาน
- 13.ขนาดพื้นที่ในการทำสวนผักในเมือง.....(ไร่/งาน/ตารางวา/ตารางเมตร)
- 14.ประเภทของผักที่ปลูก
- ( ) ผักสวนครัว เช่น กระเพรา โหระพา ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด เป็นต้น
  - ( ) ผักสลัด เช่น เรดโอ๊ค กรีนโอ๊ค คอส เป็นต้น
  - ( ) พืชสวน เช่น แตงกวา มะเขือเทศ พริก เป็นต้น
- 15.ท่านปลูกผักโดยวิธีใด
- ( ) ปลูกแบบใช้ดิน ( ) ปลูกแบบไฮโดรโปนิคส์(ไร้ดิน)
  - ( ) ปลูกทั้งใช้ดินและไฮโดรโปนิคส์
- 16.รูปแบบวัสดุที่นำมาใช้ในการทำสวนผักในเมือง
- ( ) ซื้อวัสดุมาเพื่อใช้เพาะปลูก ( ) นำวัสดุเหลือใช้ภายในบ้านมาเพาะปลูก
  - ( ) อื่นๆ.....
- 17.จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำสวนผักในเมืองในครัวเรือน.....คน นอกครัวเรือน.....คน
- 18.ชนิดของปุ๋ยที่ใช้
- ( ) ปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น ( ) ปุ๋ยเคมี
  - ( ) ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี ( ) ไม่ใช้ปุ๋ยเลย
- 19.วัตถุประสงค์ในการนำผลผลิตไปใช้
- ( ) บริโภคในครัวเรือน ( ) ขายปลีก ( ) ขายส่ง
  - ( ) แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน ( ) อื่นๆ.....
- 20.ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมืองจากแหล่งใดมากที่สุด
- ( ) สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ แผ่นพับ
  - ( ) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)
  - ( ) คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน
  - ( ) เวทีเสวนา งานประชุม สัมมนา งานวิชาการ
  - ( ) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน ( ) อื่นๆ.....
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

21. ท่านเป็นสมาชิกเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมืองหรือไม่ เช่น โครงการสวนผักคนเมือง

- ( ) เป็นสมาชิกเครือข่าย ( ) ไม่เป็นสมาชิกเครือข่าย

22. ใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการทำสวนผักในเมืองของท่าน

- ( ) ตัวท่านเอง ( ) บุคคลต้นแบบ เช่น เจ้าชายผัก ( ) สมาชิกในครัวเรือน
( ) เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน ( ) อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำสวนผักในเมือง : หากพิจารณาข้อความแล้วเห็นว่าถูกต้องโปรดทำเครื่องหมาย X ในช่อง ถูก หากพิจารณาข้อความแล้วเห็นว่าผิดโปรดทำเครื่องหมาย X ในช่อง ผิด

คำถาม	ถูก	ผิด
1.การทำสวนผักในเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การขาย การแปรรูป และการแบ่งปันผลผลิตที่เป็นอาหาร อาทิ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหาร ได้แก่ สมุนไพร		
2.การทำสวนผักในเมืองมีความหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ การบริการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง		
3.สวนผักในเมืองมีหลายรูปแบบ : สวนขนาดใหญ่ของชุมชน สวนหลังบ้านของครอบครัว ฟาร์มขนาดเล็ก โครงการให้การศึกษาแก่เยาวชน รวมถึงการทำฟาร์มเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ		
4.สวนผักในเมืองคือการผลิตผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้พื้นที่ในบ้าน หรือ แปลงซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเมือง		
5.สวนผักในเมืองรวมถึงกิจกรรมการปลูกผัก ผลไม้ และสมุนไพร		
6.การทำสวนผักในเมืองโดยทั่วไปสถานที่ที่ที่จะต้องอยู่ใกล้กับตลาดหรือแหล่งจำหน่ายเท่านั้น		
7.การทำสวนผักในเมืองมักจะเผชิญกับการแข่งขันการใช้ที่ดินในเขตเมือง จึงมักมีพื้นที่จำกัด		
8.การทำสวนผักในเมืองจะใช้ทรัพยากรของเมือง (ที่ดิน แรงงาน น้ำ) และนำวัสดุเหลือใช้มาเป็นอุปกรณ์ในการเพาะปลูก		
9.สวนผักในเมืองจะผลิตผลผลิตที่มีความสดใหม่อยู่เสมอ		
10.ผลผลิตของสวนผักในเมืองจะรองรับความต้องการของผู้บริโภคในเมืองเป็นหลัก		
11.สวนผักในเมืองมักได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาด และความผันผวนของราคา		
12.สวนผักในเมืองมีความสำคัญต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ-สังคมของครัวเรือน(ต่อความมั่นคงทางอาหาร ความยากจน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม)		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 3 ทัศนคติที่ส่งผลต่อการทำสวนผักในเมือง : โปรดทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับคะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ

1 คะแนน	เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึงเห็นด้วย	1% – 20%
2 คะแนน	เห็นด้วยน้อย	หมายถึงเห็นด้วย	21% – 40%
3 คะแนน	เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึงเห็นด้วย	41% – 60%
4 คะแนน	เห็นด้วยมาก	หมายถึงเห็นด้วย	61% – 80%
5 คะแนน	เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึงเห็นด้วย	81% – 100%

คำถาม	ระดับคะแนน				
	1	2	3	4	5
1.มั่นใจได้ว่าผักมีคุณภาพและปลอดภัยจากสารพิษ					
2.มีพืชผักหลายชนิดไว้บริโภคในครัวเรือน					
3.มีผักที่สามารถเลือกใช้ทำกับข้าว/บริโภคได้สะดวกและรวดเร็ว					
4.เพื่อให้มีผักไว้บริโภคและทำอาหารได้อย่างเพียงพอ และไม่ขาดแคลน โดยเฉพาะในช่วงเกิดวิกฤติ เช่น น้ำท่วมในเมืองใหญ่หรือกรุงเทพฯ					
5.ชอบรับประทานผักจึงปลูกผักหลายชนิดที่ชอบและมีประโยชน์ไว้รับประทานเอง					
6.ลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารของครัวเรือน (ค่าผักและค่าเดินทางไปตลาดหรือห้างสรรพสินค้าเพื่อจับจ่าย)					
7.สามารถปลูกผักได้ในพื้นที่จำกัด หรือแปลงเล็กๆด้วยต้นทุนต่ำ					
8.มีส่วนสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน					
9.เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พักอาศัยที่มีจำกัดและมีราคาแพงให้เกิดประโยชน์					
10.ลดระยะเวลาในการเดินทางออกไปซื้อผักเพื่อเตรียมประกอบอาหารในแต่ละครั้ง					
11.มีพื้นที่สีเขียวสวยงามตา					
12.ได้ออกกำลังกาย รดน้ำ พรวนดิน และลงมือปลูกเอง					
13.ต้องการปรับเปลี่ยนชีวิตให้หันกลับมาพึ่งตนเองมากที่สุด					
14.เป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนและชุมชน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 4 ผลเชิงเศรษฐศาสตร์จากการทำสวนผักในเมือง

ด้านการลดค่าใช้จ่าย

1. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักที่มีคุณภาพได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
2. ท่านสามารถลดรายจ่ายในการซื้ออาหารเสริมเนื่องจากรับประทานผักที่ปลูกเองและได้รับวิตามินอย่างเพียงพอ ได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
3. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกไปซื้อผักที่ตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ค่าน้ำมัน ค่ารถ ได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
4. การทำสวนผักในเมืองที่บ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายแทนการออกไปทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนอกบ้าน เช่น เดินทางไปห้างสรรพสินค้า และอื่นๆโดยประมาณ.....บาทต่อเดือน
5. การทำสวนผักทำให้ได้ออกกำลังกาย สามารถลดค่าใช้จ่ายในการออกกำลังกายนอกบ้านเช่น การเดินทางไปสนามกีฬา หรือซื้ออุปกรณ์ออกกำลังกาย และอื่นๆโดยประมาณ.....บาทต่อเดือน
6. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความสุขกับครอบครัวที่ต้องใช้เงิน เช่น ดูหนัง เดินทางไปท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่นๆโดยประมาณ.....บาทต่อเดือน

ด้านการสร้างรายได้

7. ท่านมีรายได้จากการขายผลผลิตเช่น ผักชนิดต่างๆจากการทำสวนผักในเมือง โดยประมาณ.....บาท ต่อเดือน
8. ท่านมีรายได้จากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผักในเมือง ได้แก่
  - การเปิดอบรมให้ความรู้โดยประมาณ.....บาทต่อเดือน
  - ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำสวนผักโดยประมาณ .....บาทต่อเดือน
  - ขายปุ๋ยที่ผลิตเองโดยประมาณ.....บาทต่อเดือน
  - ขายสินค้าแปรรูปจากการทำสวนผักโดยประมาณ.....บาทต่อเดือน

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ทำวิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ข้อมูลนี้เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการทำสวนผักในเมืองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Knowledge's Attitudes Relating to Urban Vegetable Productions of Growers in Bangkok, Thailand

Suwat Thassananakajiti, Suneeporn Suwanmaneepong and Panya Mankeb
Corresponding Author¹: Suwat Thassananakajiti; E-mail: suwat020934@gmail.com

Faculty of Agricultural Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
 Bangkok 10520 Thailand

Thassananakajiti, S., Suwanmaneepong, S. and Mankeb, P. (2016). Knowledge's Attitudes Relating to Urban Vegetable Productions of Growers in Bangkok, Thailand. International Journal of Agricultural Technology 12(7.2): 1773-1784.

The purposes of this research were to study personal data, economic situations, knowledge and attitude toward the urban vegetable productions of growers in Bangkok. The data were conducted by surveying the uncertain number of grower population in Bangkok. A snowball survey was executed through an online questionnaire via either an electronic mail or Facebook from a total of 59 vegetable growers in the city. The data collected were analyzed to find percentage, frequency, and popularity base. The findings revealed that 62.7 percent of the growers were females, and about 59.3 percent graduated from bachelor's degree. Most of their occupation was working with the private company at 37.3 percent, and their income was approximately 30,000 bath per month. On average, the number of household members was 4. Also, the research found out that the main rationale for practicing urban vegetable was to provide vegetables for household consumption and safe from toxins. The knowledge levels of vegetable growers in Bangkok were 69.76 percent. The attitude of growing in town was high at 47.85 percent. All of the results were beneficial in promoting the popularity in urban vegetable production of growers in Bangkok.

Keywords: urban agriculture, urban vegetable garden, urban vegetable production, knowledge, attitude

Introduction

Food is the most important thing for humans. In the past, humans can find natural food and produced food from existing land lot. The current population of the world is increasing dramatically with the use of land for agriculture benefit. Hence, the future outlook of the world may suffer from a shortage of food in the end. From the forecast of the United Nation 2012, by the year 2030 the world population is expected to have a high consumption by

Corresponding Author¹: Suwat Thassananakajiti; E-mail: suwat020934@gmail.com

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

around 50 percent. The above figures may be faced with a world food prices increased many times. Additionally, Potential food shortages can lead to a war in the end.

Urban farming is one way that many countries used to resolve food security in the country (Maxwell, 1995). For example, the experienced of Rosario city, in Argentina faced severe economic problems in 2001. The number of the poor rose up to 60 percent of the total of population approximately 1,160,000 people. Urban agriculture has been promoted to solve such problems, by pushing through policy and planning at the local level and supported the urban agricultural which implemented in the unappropriated area for agriculture. Then, the United Nations promoted the Rosario as the best practice of urban farming (Budsabong, 2014).

Urban agriculture is cropping or livestock involved in the production and distribution of food, meat, fruits, vegetables, and non-food crops such as herbal. It also includes the use of resources and recycled products, and services related to agricultural activity. The agricultural activities were carried out to meet people living in the city (Mougeot, 2000). Urban agricultural has varieties of forms, whether it is organically grown vegetables hydroponics farm, or raising chickens for pets (Koman, 2015).

On average, Bangkok, Thailand, had population 5,692,284 people or 3,629 persons/sq. km. (Statistics Bangkok, 2014) and will reach 5,741,509 people in the year 2016 (the Bureau of Strategic Forecasting and Assessment, 2016). The city has expanded to the south to Samut Prakan province, Nonthaburi province to the north, Thonburi to the western area and the adjacent area, and the southeast grew along Sukhumvit Road. The study of aerial photographs in the year 1986, 1995 and 2000 found that the region cities have expanded rapidly in the amount of 347.39, 585.54 and 672.339 square kilometers respectively. A change from the agricultural area into residential, commercial, industry areas to serve the community surrounding is a key concerned of related organization (Information Centre, Bangkok, 2016), which means that the number of food consumption also increases. In addition, the government recognizes the importance of promoting agriculture in the city. Therefore, the government spends budgets during years 2014 - 2018, more than 5,000 million baht driving for farming in or around the city, including urban vegetable production (Commission-driven land use in agricultural areas of Bangkok, 2014).

The role of an urban vegetable production can be divided into multiple dimensions, namely vegetable gardening to serve household food security, especially in times of natural disasters, such as floods when paths were cut off. It can reduce costs of food material, create jobs, generate income for the

1774

family, help to create a green area, and reduce energy consumption. Moreover, practicing in urban vegetable can build relationships in households, communities, and create learning activities to people in the city as a learning center and network among young, adults, and seniors. However, urban vegetable production has its limitations from a limited space.

In recent years, the concept of making a vegetable garden in the city received more attention. As can be seen, there are numerous urban vegetable learning centers in the town supported by the Thai Health Promotion Foundation, such as Prince Vegeta, Training Center, Home Vegetable Gardening Grandfather. Agricultural Training Centre consists of more than 1,000 participants and extends to more than 3,000 participants who are interested in practicing urban vegetable production. (Thai health promotion foundation. 2016) However, the government should have a basic understanding regarding attitude towards the adoption of further information (Garforth *et al.*, 2006; Hothongcum *et al.*, 2014)

Promoting vegetable gardening in the city is important knowledge and attitude towards urban vegetables required for future development strategy. Thus, information concerning city resident's knowledge and attitude towards urban vegetable practicing can provide understanding of how to encourage urban residents to grow vegetable in order to ensure the growing demands of food production from the increasing of population. Therefore, this study investigated knowledge's, attitudes relating to urban vegetable production of growers in Bangkok, Thailand.

Materials and methods

Population and Sample Size

The population participated in this study is urban vegetable gardeners in Bangkok. Due to the unknown number of population, so the Daniel's formula (Daniel, 1995) is applied to calculate the sample size as demonstrated below

$$n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2}$$

where;

n = The sample size

p = The proportion of the population that needs random (defined = 0.3)

d = Ratio tolerances allow happen, d = 0.01

z = Confidence level 90%, Z = 1.645

The sample size is equal to 56.82, thus the sample size will be 57.

1775

Data collection and data analysis

Study area in this study is vegetable gardener in Bangkok, Thailand. Since the number of population has not been previously identified and is difficult to contact or locate, the snowball sampling method with good estimates is used for hard-to-reach populations (Heckathorn 1997, 2002, 2007; Salganik and Heckathorn 2004; Volz and Heckathorn 2008; Heckathorn, D. 2012).

Data collection begin with questionnaire from the authoring network who are living in Bangkok and practicing in vegetable growing in their residence, and ask for the member of urban agricultural in Thailand on Facebook: city farm Thailand, Heart Core Organic, City Friends City Farm, in order to fill in the online questionnaire survey. Then they distributed the survey to their friends.

The questionnaire was divided into three parts as follow:

Part I: personal information, social and economic conditions namely gender, age, education, marital status, occupation, monthly income, the number of household members' duration vegetable gardening, and the main reason to start practicing urban vegetable growing.

Part II: the knowledge of vegetable gardeners in the city by using scoring; score 1 was given if participants answer correctly (true), and scores 0 is given if they answer incorrectly (false). The scores varied from 0-13 points and were classified into three levels as showed in Table 1: low (less than 60%), moderate (60%-80%), and high (higher than 80%) (Bloom 1956; Mondal *et al.*, 2014).

Table 1. Level of knowledge toward urban vegetable production

Score	Description
0-8 (less than 60%)	Low level
9-11 (60%-80%)	Moderate level
12-13 (81%-100%)	High level

The questions were divided into four aspects based on the definition of urban agriculture, the benefit of urban agriculture as indicated in the previous studied (Maxwell 1995; Mougeot 2000; Budsabong 2014).

- 1) Knowledge of the definition of an urban vegetable production
- 2) Knowledge of the purpose of urban vegetable gardening
- 3) Knowledge of economically advantage of urban vegetable production
- 4) Knowledge of the practicing urban vegetable production

1776

Part III: the attitudes towards factors influencing city residence in practicing urban vegetable. The attitudes were measured by Likert's rating scale (Likert, 1932), where 1=strongly disagree and 5=strongly agree (undecided, strongly disagree, disagree, agree, and strongly agree). The data for each attitude were adopted from Curran Cournane *et al.*, (2016) and developed based on the information were obtained from interviewed expertise about urban vegetable production in Bangkok. The questions were divided into the following three aspects,

- 1). Attitude towards food consumption
- 2). Attitude towards saving time
- 3). Attitude towards the creation of activities
- 4). Attitude towards the household economic

Results

Characteristics of the urban vegetable gardening

The result showed that the majority of participants was female (62.7%), aged during 21-30 years (33.9%), graduated from bachelor's degree (59.3%). About 52.5 percent were single, and 37.3 percent work for private companies earning more than 30,000 Thai baht (49.2%). The main rationale for practicing urban vegetable was to provide fresh and toxic-free vegetables for household consumption (61 %), as shown in Table 2.

Table 2. Characteristics of the urban vegetable gardening.

Item	N (%)
Gender	
Male	22(37.3)
Female	37(62.7)
Age	
Less than 20	2(3.4)
21-30	20(33.9)
31-40	18(30.5)
41-50	11(18.6)
More than 50	8(13.6)
Education	
Primary	3(5.1)
High school	3(5.1)
Diploma	2(3.4)
Bachelor's	35(59.3)
Postgraduate	16(27.1)

Table 2. (cont.)

Item	N (%)
Marriage status	
Single	31(52.5)
Married	27(45.8)
Divorce	1(1.7)
Occupation	
Service	6(10.2)
Company	22(37.3)
Private business	14(23.7)
Butler/maid	6(10.2)
Agriculture	2(3.4)
Student	6(10.2)
Income (Thai bath)	
Less than 10,000	8(13.6)
10,001-20,000	12(20.3)
20,001-30,000	10(16.9)
More than 30,000	29(49.2)
The main reason to start urban vegetable gardens	
For provide fresh and toxic-free vegetables for household consumption	36(61)
For reducing the cost of food.	2(3.4)
Main source of food for the household.	2(3.4)
As a source of income for the household.	3(5.1)
For using their area to be beneficial	3(5.1)
For relaxation, recreation	9(15.3)
Other	4(6.8)

Source: Computed by the authors from survey data

Knowledge of urban vegetable gardening.

The result in Table 3 shows that the majority of respondents (39 %) had a low level of knowledge of urban vegetable production including knowledge of the principle, purpose, economic benefit, and the practicing of urban vegetable. About 35.6 percent had a moderate level of knowledge about urban vegetable production, and 25.4 percent showing that respondents had a high level of knowledge about urban vegetable production.

Table 3. Distribution of knowledge level on urban vegetable production

Knowledge level	N (%)
Low level (<60%)	23 (39)
Moderate level (61%-80%)	21 (35.6)
High level (>80%)	15 (25.4)

Source: Computed by the authors from survey data

1778

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 4 shows the percentage of correct answers for each respondent regarding the definition, purpose, economic benefit, and the practicing of urban vegetable. The most widely known answer was the purpose of urban vegetable production item, that practicing urban vegetable as the way to utilize wasteland, and the space area in city resident, while the least known answer was economic benefit of urban vegetable item: "Urban vegetable tend to be affected by competition in the market and the price volatility".

Table 4. Knowledge about urban vegetable production

Items	True (%)	False (%)
Definition of urban vegetable production		
1) Planting method which related to the production of food such as meat, fruits, vegetables and non-food herbs.	72.9	27.1
2) Including the use and reuse of resources, products and services related of urban vegetable activities taking place in and around the city.	76.3	23.7
3) Covering activities in the field of manufacturing, Processing and Marketing.	47.5	52.5
4) Including growing vegetables, fruit, and herbs.	69.5	30.5
Purpose of urban vegetable production		
5) As the way to utilize wasteland, and the space area in city resident.	91.5	8.5
6) Practicing urban vegetable will always produce fresh food.	84.7	15.3
7) Production of urban vegetable can increase the needs of consumers in a city.	59.3	40.7
Economic benefit		
8) Practicing urban vegetable with limited space, and often facing a competition to land use in urban areas	69.5	30.5
9) Urban vegetable use the resources of the city (land, labor, water) and reclining the waste as a plant fertilizer	89.8	10.2
10) Urban vegetable tend to be affected by competition in the market and the price volatility	45.8	54.2
11) Urban vegetable is an important to the economic conditions social levies (for food security, poverty, health and environment)	69.5	30.5
Practicing urban vegetable production.		
12) There are many forms of urban vegetable production: large garden community, backyard, small farm, including the agricultural farming in academic institution.	81.4	18.6
13) Urban vegetable production was distributed to the city resident only.	49.2	50.8

Source: Computed by the authors from survey data

Attitude towards urban vegetable production

Table 5 shows the five-point Likert's scale rating for the measurement of attitude towards urban vegetable production. The majority of the respondents (61%) had a positive attitude towards the food consumption of urban vegetable. They can produce fresh and toxic free vegetable. Similarly, the majority of the respondents (50.8%) also had a positive attitude towards practicing urban vegetable for they can provide many kinds of vegetables for household consumption. Additionally, almost all of the respondents believed (agreed 27%, and strongly agreed 54.2%) that practicing urban vegetable can provide short milestone of vegetables for cooking. Around 50.8 percent of respondents strongly agreed that practicing urban vegetable can provide many kinds of vegetables for household consumption, utilization of the wasteland, and exercise by watering or growing. More than half of the respondents believed (strongly agree and agree) that practicing urban vegetable can provide vegetables consumed enough food, while 22.2 percent of participants were undecided. Moreover, the respondents believed that (strongly agree and agree) that practicing urban vegetable can save time for purchasing of vegetables at the market, as well as, they believed that practicing urban vegetable can make them to resilient food producing. About 40.7 percent, participants believed that practicing urban vegetable can create the relationship between household members, communities, and reduce the cost of traveling for buying vegetable at supermarket.

Table 5. Attitude towards urban vegetable production

Statement	Extent of agreement (%)				
	Strongly disagree	disagree	Undecided	Agree	Strongly agree
Food consumption					
1) To produce fresh and toxic free vegetable	3.4	3.4	5.1	27	61
2) To provide many kinds of vegetables for household consumption.	3.4	1.7	11.9	32	50.8
3) To provide vegetables consumed enough food.	6.8	14	22.2	24	33.9
Saving time					
4) To provide short milestone of vegetables for cooking.	0	5.1	11.9	29	54.2
5) To save time for purchasing of vegetables at the market.	3.4	8.5	15.3	31	42.4

1780

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 5. (Con)

Statement	Extent of agreement (%)				
	Strongly disagree	disagree	Undecided	Agree	Strongly agree
Creation of activities					
6) To utilize the waste land.	0	10	11.9	27	50.8
7) To exercise by watering, and growing	0	5.1	11.9	32	50.8
8) To create the relationship between household members and the community.	3.4	6.8	22	27	40.7
9) To resilience food producing.	3.4	8.5	8.5	32	47.5
Household economy.					
10) To reduce the cost of food consumption	6.8	5.1	20.3	27	40.7
11) To reduce the cost of traveling for buying vegetable at supermarket					

Source: Computed by the authors from survey data

Discussions

The main characteristics of urban dwellers in Bangkok, Thailand who practicing urban vegetable were female. This result is consistent with many studies in developing countries shown that women contributed as much or more than men did for the family food security and children's nutritional status, when unpaid works are included in the estimation (Adedeji 2012). The respondent's age range was 21-30 years old. They graduate with bachelor's degree, and their monthly income was more than 30,000 Thai baht. This finding was higher than average monthly income per household in Thailand at 25,403 Thai baht in 2015 (NSO, 2015) meaning that urban dwellers in Bangkok, Thailand who practicing urban vegetable are not a poor person. It was because the main rationale for practicing urban vegetable was to provide fresh and toxic-free vegetables for household consumption.

According to the study on knowledge of urban vegetable production, it revealed that the majority of respondents had a low level of knowledge about principle, purpose, economic benefit and the practice of urban vegetable. It can be concluded that the important knowledge level for urban vegetable cultivation was not satisfactory. As such, in order to expand the practicing urban vegetable in the city, enhancing the knowledge of urban vegetable was

1781

required, since knowledge along with the values of urban agriculture influence respondents' involvement in urban agriculture (Rezai *et al.*, 2014). Moreover, the study found that the respondents had positive attitudes towards urban vegetable. Thus, this is benefit information for related organization to promote urban vegetable because attitude towards urban agriculture also had an influence respondents' involvement in urban agriculture (Rezai *et al.*, 2014).

Conclusion

The study characteristics of growers practicing the urban vegetable in Bangkok, Thailand demonstrated that almost of them were female, aged between 21-30 years old, graduated with a bachelor's degree, single, worked for private companies, had monthly income over 30,000 Thai baht. The main reason for practicing urban vegetable was to provide fresh and toxic-free vegetable for household consumption.

In order to understand the knowledge of urban agriculture regarding the definition, purpose, economic benefit and the practicing of urban vegetable, the study revealed that most of the knowledge about urban vegetable production was at a low level because people living in urban areas were likely to have little farming. The study on attitudes of urban vegetable production found that most of the respondents had a positive attitude regarding the food consumption, saving time, creation of activities and household economic. Particularly, the majority of the respondents had a positive attitude towards the food consumption of urban vegetable that respondents can produce fresh and toxic free vegetable, provide short milestone of vegetables for cooking and provide many kinds of vegetables for household consumption, utilize the wasteland, and exercise by watering, and growing.

From the results, it was recommended that city resident should be provided skill-based training on the principles of urban vegetable production, be obtained the right information from the best practice or expertise who had an experience in urban vegetable production. Sharing knowledge within the training should lead city resident benefits from the good practice of urban vegetable production. In addition, related organization should promote urban vegetable production by focusing on training and sharing the experience from best practice. Particularly, the learning center about urban vegetable production should be promoted and easy to access for learning, for example, learning center located in the academic institution, or community wasteland.

1782

Acknowledgement

The author would like to express my sincere appreciation to all vegetable growers in Bangkok for good collaboration.

References

- Adedeji, I.A., Ogunjinmi, S.I., Yusuf, A., Obaniyi, K.S. and Mbonu, F.T. (2012). Attitudes of Women Farmers towards Urban Agriculture in Somolu Local Government Area of Lagos State, Nigeria. *Greener Journal of Agricultural Sciences*, 2(1), 008-012.
- Bangkok Agriculture Extension Office. (2015). Measures to Manage Agricultural Bangkok. Available on the www.bangkok.doae.go.th/ag/zoning/map.pdf. Accessed on January 17, 2015.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objective*. New York, NY: David McKay Co.
- Budsabong, P. (2014). The Concept of the Role and Importance of Urban Agriculture. Available on the www.thaicityfarm.com. Accessed on November 20, 2015.
- Cournanea, F.C., Cainb, T., Greenhalghc, S. and Samarsinghe, O. (2016). Attitudes of a Farming Community towards Urban Growth and Rural Fragmentation an Auckland Case Study. *Land Use Policy*, 58, 241–250.
- Daniel, W.W. (1995). *Biostatistics: A foundation for analysis in the health sciences*. New York: Wiley & Sons.
- FAO. (2014). Food and Agriculture Organization of the United Nation. Urban Agriculture for Sustainable Poverty Alleviation and Food Security. Available on the www.fao.org/fileadmin/templates/FCIT/PDF/UPA_-_WBpaper-Final_October_2008.pdf. Accessed on November 20, 2014.
- Garforth, C., Mckemey, K., Rehman, T., Tranter, R., Cooke, R., Park, J. Dorward, P. and Yates, C. (2006). Farmers' Attitude towards Techniques for Improving Oestrus Detection in Dairy Herds in South West England. *Livestock Science An International Journal*, 103, 158-168.
- Heckathorn, D.D. (1997). Respondent-Driven Sampling: A New Approach to the Study of Hidden Populations. *Social Problems*.
- Heckathorn, D.D. (2002). Respondent-Driven Sampling II: Deriving Valid Population Estimates from Chain-Referral Samples of Hidden Populations. *Social Problems*.
- Heckathorn, D.D. (2007). Extensions of Respondent-Driven Sampling: Analyzing Continuous Variables and Controlling for Differential Recruitment. *Sociological Methodology*.
- Heckathorn, D.D. (2012). *Respondent-Driven Sampling Analysis Tool (RDSAT) Version 7.1*. Ithaca, NY: Cornell University.
- Hothongcum, K., Suwunnamek, O., Suwanmaneepong, S. (2014). Assessment of Farmers' Knowledge and Attitudes towards the Commercialization of Tailor-Made Fertilizer in Thailand. *Asian Journal of Scientific Research*, 7(3), 354-365.
- Koman, C. (2015). Urban agriculture learning center. Interview February 6, 2015.
- Kosonkarn, K. (2015). Urban Vegetable Gardens Projects for a Better Life with Self-Reliance. Available on the www.inspiring.org/site/view?id=48. Accessed on January 17, 2015.
- Likert, R. (1932). The Technique for the Measurement of Attitude. *Archives of Psychology*, 140, 1-55.
- Maxwell, D.G. (1995). Alternative Food Security Strategy: A Household Analysis of Urban Agriculture in Kampala. *World Development*, 23(10), 1669-1681.

- Mougeot, L.J.A. (2000). Urban Agriculture: Presence and Potentials and Risks. Thematic Paper 1. Available on the www.ryaf.org. Accessed on November 25, 2014.
- Mondal, S., Haitook, T., Simaraks, S. (2014). Farmer's knowledge, Attitude and Aractice toward Organic Vegetables Cultivation Northeast Thailand. *Kasetsart Journal*, 35, 158-166.
- NSO. (2015). National Statistical Office. Summary of the labor force survey in Thailand. Available on the web.nso.go.th/index_con12.htm. Accessed on October 2, 2016.
- Rezai, G., Shamsudin, M.N., Mohamed Z. and Sharifuddin, J. (2014). Factor Influencing Public Participation in Urban Agriculture in Malaysia. *Institute of Research Engineers and Doctors*, 22-25.
- Salganik, M.J. and Heckathorn, D.D. (2004). Sampling and Estimation in Hidden Populations Using Respondent-Driven Sampling. *Sociological Methodology*.
- Statistic Bangkok. (2014). Population in Bangkok. Available on the www.bangkok.go.th/info/. Accessed on January 17, 2015.
- Thai Health Promotion Foundation. (2015). Urban Vegetable Gardens. Available on the www.thaihealth.or.th/. Accessed on January 17, 2015.
- United Nation. (2012). Water and Food Security. Available on the www.un.org/waterforlifedecade/food_security.shtml. Accessed on November 20, 2014.
- Vanno, S. (2012). Bangkok's Green Infrastructure. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 9(2), 1-14.
- Volz, E. and Heckathorn, D.D. (2008). Probability Based Estimation Theory for Respondent-Driven Sampling. *Journal of Official Statistics*.

1784

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร: ลักษณะการผลิต การตลาดและความท้าทาย
 Urban Agriculture in Bangkok Metropolis: Characteristics of Production,
 Marketing and Challenges

สุณีพร สุวรรณมณีพงศ์¹ สุวัฒน์ ทัดชนะมาคะจิตต์² ศศิมา พักคง³ และอินทน์หทัย เกิดศรีเสริม⁴

คำนำ

ภาคการเกษตรถือเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของมนุษย์ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจึงส่งผลให้มีความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นจาก 6.9 พันคนในปี พ.ศ. 2553 เป็น 8.1 พันล้านคนในปี ในปี พ.ศ. 2573 ซึ่งจะทำให้มีความต้องการผลผลิตอาหารในภาคเกษตรเพิ่มสูงขึ้นถึง 50 เปอร์เซ็นต์ (United Nation, 2012) ส่งผลให้ภาคเกษตรต้องเผชิญความท้าทายในการผลิตอาหารเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น โดยการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายของคนชนบทเข้ามาอาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมกับความยากจนในเมือง ทำให้ประชากรในเมืองมีความเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร และมีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะการขาดแคลนอาหารได้ (Resource Centres on Urban Agriculture & Food Security (RUAF), n.d.) เกษตรเมือง (urban agriculture: UA) จึงถือเป็นแนวทางที่หลายประเทศนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับคนเมือง (Maxwell, 1995) รวมทั้งเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนให้สามารถดำรงชีพในเขตเมืองได้ (Simatele et al., 2012) โดย Zezza and Tasciotti (2010) ระบุว่า เกษตรเมืองมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหารของคนเมือง การเข้าร่วมหรือทำเกษตรเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอ และ Corbould (2013) ระบุว่าผลผลิตจากเกษตรเมืองสามารถเป็นแหล่งอุปทานอาหารของโลกได้ถึงร้อยละ 15-20 ของปริมาณอาหารที่ผลิตได้ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ Food and Agriculture Organization (FAO) (2014) ที่ระบุว่า เกษตรเมืองมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางด้านอาหารของครัวเรือน และมีส่วนสำคัญในการเพิ่มอุปทานผลผลิตทางการเกษตรสำหรับคนเมืองที่มีความสดใหม่อยู่เสมอ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีประชากรอาศัยอยู่นานแน่นมากที่สุด โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่า 3.13 เท่าในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา คือ จาก 2.57 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 8.04 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2558 (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558) โดยคิดเป็นร้อยละ 12.35 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ทำให้กรุงเทพฯ เผชิญกับสถานการณ์เช่นเดียวกับเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลก กล่าวคือ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น มีความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น และมีความเสี่ยงต่อไม่มั่นคงทางด้านอาหาร กอปรกับกรุงเทพฯ ต้องเผชิญกับวิกฤติการเมือง วิกฤติพลังงาน และวิกฤติธรรมชาติอย่างมหาอุทกภัย ทำให้เกษตรเมืองได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ (ปิยะพงษ์, 2555) ด้วยเหตุนี้ คนที่อยู่ในเมืองในเขตกรุงเทพฯ จึงเริ่มสนใจทำเกษตรเมืองเพื่อมีอาหารไว้ในบริโภคครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ที่เข้าร่วมอบรมการทำเกษตรเมือง ภายใต้โครงการสวนผักคนเมือง โดยมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ร่วมกับภาคีเครือข่าย อาทิ มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา และศูนย์อบรมเกษตรในเมือง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยโครงการเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2553 พบว่าในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนผู้ที่เข้าร่วมอบรม 1,000 คน และนำไปขยายผลการทำเกษตรเมืองประมาณ 3,000 คน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556) และในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

¹ ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

² ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

³ ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

⁴ ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อใช้ในการแข่งขันเพื่อชิงรางวัลเท่านั้น เมื่อผู้เขียนได้เห็นว่าประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการผลิต การตลาดของผลผลิตเกษตรเมือง รวมทั้งความท้าทายของผู้ทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ กำลังเผชิญ เกษตรเมืองมีรูปแบบหลากหลาย โดยเกษตรเมืองในบทความวิชาการนี้จะหมายถึง ผู้ที่ปลูกผักในเขตกรุงเทพมหานคร (urban vegetable production) แต่เนื่องจากเกษตรเมืองยังมีอยู่ในรูปแบบไม่เป็นทางการ ยังไม่มีหน่วยใดที่ทำการสำรวจข้อมูลจำนวนผู้ทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ ดังนั้น ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ในบทความนี้ จึงอาศัยข้อมูลการสำรวจทั้งจากเอกสาร บทความที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายผู้ปลูกผักในเมืองในรูปแบบต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ (social media community) อาทิ facebook ของกลุ่มสวนผักคนเมือง กลุ่ม Heart Core Organic กลุ่มผู้ปลูกผักในเมือง กลุ่มเมื่อคนเมืองอยากปลูกผัก เป็นต้น รวมทั้งอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำด้านการปลูกผักในเมืองประกอบ และอาศัยหลักการทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานและงานวิจัยของ Oberholtzer et al. (2014) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้สามารถนำไปขยายผลและให้การส่งเสริมการทำเกษตรเมืองในรูปแบบต่างๆ ต่อไป

ความหมาย และความสำคัญของเกษตรเมือง

ความหมายของเกษตรเมืองที่มีการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย คือ ความหมายตามคำจำกัดความของ Mougeot (2000) อ้างใน ปิยะพงษ์ (2555) โดยให้คำนิยามของเกษตรเมือง ไว้ว่าหมายถึง “การปลูกหรือการเลี้ยงดู การทำให้เพิ่มพูน การนำเข้าสู่กระบวนการที่เกี่ยวข้อง และการกระจายสิ่งที่เป็นผลผลิตที่เป็นอาหารอย่างเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหารอย่างพืชที่เป็นยาสมุนไพร รวมถึงการใช้และการนำกลับมาใช้ใหม่ของทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งเกิดขึ้นและมีอยู่ในและรอบๆ พื้นที่เมือง กล่าวคือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมและย่านพาณิชย์ตั้งอยู่ หรือในขอบเขตของพื้นที่ที่ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง โดยกิจกรรมเหล่านี้มุ่งเน้นดำเนินการไปเพื่อตอบสนองของคนอาศัยในเมืองนั้นเป็นหลัก” ทั้งนี้ เกษตรเมืองมีรูปแบบหลากหลาย นับตั้งแต่สวนขนาดใหญ่ของชุมชน ไปจนถึงสวนหลังบ้านของครอบครัว ที่ต้องการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและฟาร์มขนาดเล็ก โครงการให้การศึกษแก่เยาวชน รวมถึงการทำฟาร์มเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ นอกจากนี้ เกษตรเมืองยังครอบคลุมกิจกรรมทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดอีกด้วย (เนตรดาว, 2557) โดยผลผลิตจากการทำเกษตรเมืองจะมีรูปแบบแตกต่างกันตามชนิดพืชที่ปลูก ชนิดของสัตว์ที่เลี้ยง ซึ่งรวมถึงผลผลิตที่ไม่ใช่อาหาร เช่น พืชสมุนไพร พืชสวนประดับ เป็นต้น

ปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรเมืองของประเทศต่างๆ มีจำกัด เนื่องจากในบางประเทศเป็นการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีการขึ้นทะเบียนจำนวนผู้ทำเกษตรเมือง อย่างไรก็ตาม FAO (2008) ประมาณการว่า มีผู้ทำเกษตรเมืองมากกว่า 800 ล้านคนทั่วโลก และครัวเรือนที่อยู่ในเมืองมากกว่าร้อยละ 70 เข้ามามีส่วนร่วมในการทำเกษตรเมือง โดยบทบาทและความสำคัญของการทำเกษตรเมืองที่สำคัญ ได้แก่ 1) สร้างความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการให้กับคนที่อยู่ในเมือง 2) เป็นแหล่งรายได้สำหรับครัวเรือนในเขตเมือง รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างผู้ประกอบการขนาดเล็กในการผลิตปัจจัยการผลิตสำหรับเกษตรเมือง 3) มีผลเชิงสังคม อาทิ การบรรเทาความยากจน การบูรณาการทางสังคมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตในเขตเมืองอย่างเข้มแข็งซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสังคม รวมทั้งเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาให้กับคนที่อยู่ในเขตเมือง ทำให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมของผู้ทำเกษตรเมืองในรูปแบบต่างๆ และ 4) มีส่วนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมือง โดยเฉพาะการนำของเสียกลับไปใช้เป็นทรัพยากรในการผลิต การปรับปรุงสภาพภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพของธรรมชาติในเมือง รวมทั้งมีส่วนในการลดปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ecological footprint) ในเมือง เนื่องจากเป็นการผลิตอาหารที่อยู่ใกล้กับผู้บริโภคในเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ดี การทำเกษตรเมืองอาจมีความเสี่ยงต่อสุขภาพมากกว่าเกษตรชนบท อันเนื่องมาจากมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ การปนเปื้อนของดินและของเสียที่อาจเป็นก่อให้เกิดมลพิษและความเสี่ยงต่อการทำเกษตรเมืองได้ (Smit et al. 2001)

ลักษณะการผลิตของเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร

คนที่อยู่อาศัยในเขตเมืองทุกคนสามารถสร้างแหล่งอาหารให้ตนเองได้จากการทำเกษตรเมือง โดยการปลูกผักสามารถทำได้ง่าย ไม่ต้องอาศัยพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมาก (นคร, สัมภาษณ์ วันที่ 2 เมษายน 2558) ซึ่งผู้ที่ทำเกษตรเมือง อาจดำเนินการทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน เครือข่าย ชมรม ศูนย์เรียนรู้ สหกรณ์หรือลักษณะอื่นๆ ขององค์กรเกษตรก็ได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาแนวทางการตัดสินใจทำการผลิตภายใต้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์แล้ว ผู้ผลิตจะต้องตัดสินใจภายใต้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (basic economics problems) ที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ผลิตอะไร (what?) ผู้ผลิตต้องเลือกว่าจะผลิตอะไร จำนวนเท่าใด ถึงจะได้ประโยชน์สูงสุด (2) ผลิตอย่างไร (how?) จะเลือกใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบในการผลิตอย่างไร ถึงจะทำให้ต้นทุนต่ำที่สุด และ (3) กระจายผลผลิตไปให้ใครบ้าง (for whom?) จะผลิตเพื่อใคร ใครคือผู้บริโภคสินค้า จึงจะได้ประโยชน์สูงสุด และจากหลักการดังกล่าวสามารถอธิบายการตัดสินใจทำเกษตรเมือง ได้ดังนี้

1. ผลิตอะไร (what?)

การทำเกษตรเมือง โดยเฉพาะผักที่ปลูกในพื้นที่จำกัด จะต้องเลือกชนิดของผักที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นผักสวนหยั่งต้น ได้แก่ ผักชี ต้นหอม ตะเภา ผักบุ้งจีน ผักกาดขาว ผักกาดเขียว ผักกาดหอมหรือผักสลัด กะหล่ำปลี สะระแหน่ เป็นต้น และผักรากหยั่งลึกปานกลาง ได้แก่ กะเพรา โหระพา แมงลัก พริก มะเขือ มะเขือเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังนิยมปลูกซิง ซา เพาะเห็ด ถังออก เมล็ดทานตะวัน ซึ่งเป็นผักที่ไม่ต้องการแสงแดดเพื่อใช้ในการสังเคราะห์แสงและการเจริญเติบโตมากนัก และกรรมวิธีทำสวนผักในชุมชน หรือสวนผักในเชิงพาณิชย์ที่มีพื้นที่มากกว่า อาจมีการปลูกผักที่ใช้พื้นที่ในการเติบโตค่อนข้างมาก เช่น พักทอง มะนาว ชะอม กล้วย เป็นต้น

หากดำเนินการในเชิงพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะทำการผลิตที่ผักที่ตลาดและผู้บริโภคมีความต้องการสูง รวมทั้งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเมื่อเทียบกับผักที่มาจากแหล่งผลิตในชนบท ซึ่งผักของผลผลิตเกษตรเมืองจะมีความได้เปรียบในความสดใหม่เสมอ โดยเฉพาะผักที่นำเส่งง่ายเนื่องจากมีระยะทางเดินทางของอาหาร (food miles) จากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภคสั้นกว่า ทำให้ผู้บริโภคได้รับประทานผักที่มีความสด และมีคุณค่าทางโภชนาการ

2. ผลิตอย่างไร (how?)

2.1 ปัจจัยการผลิตเกษตรเมือง

โดยทั่วไปแล้วปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน ทุน แรงงานและการประกอบการ ของการทำเกษตรเมืองจะแตกต่างไปจากการทำเกษตรในชนบท โดยปัจจัยการผลิตสำหรับการทำเกษตรเมืองมีลักษณะดังนี้

1) ที่ดิน (land) ที่ใช้ในการทำเกษตรเมืองมักจะมีจำกัด อาจเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชน ที่พักอาศัย สำนักงาน พื้นที่ส่วนบุคคล หรือพื้นที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชน ซึ่งการใช้ประโยชน์จากที่ดินมักจะไม่มีความมั่นคงเท่าใดนัก โดยเฉพาะหากเป็นที่ดินที่เอกชนอนุญาตให้ใช้ประโยชน์หรือเช่าเอกชน ที่จะต้องมีการทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น 3 ปี 5 ปี เป็นต้น และหากเจ้าของที่ดินต้องการขอคืนที่ดินจะต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า เช่น 4 เดือน เป็นต้น (นันทินิตย์, 2557)

2) ทุน (capital) ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำเกษตรเมืองจะใช้ทุนของตนเอง ซึ่งขึ้นกับลักษณะของพื้นที่ ขนาด และวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามโอกาสในการเข้าถึงบริการสินเชื่อในการทำเกษตรเมืองมีค่อนข้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานเกษตรในชนบท

3) แรงงาน (labour) ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน หากเป็นการจ้างแรงงานเพื่อทำเกษตรเมืองในเชิงพาณิชย์ จะมีค่าจ้างสูง เนื่องจากเป็นการจ้างแรงงานในเขตเมืองที่จะต้องแข่งขันกับภาคส่วนอื่นๆ โดยที่จ้างทำเกษตรเมืองส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งจะต้องมีที่พักอาศัยให้กับแรงงานด้วย

4) การประกอบการ (entrepreneur) ลักษณะของผู้ที่ทำเกษตรเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เริ่มต้นทำการเกษตร การเข้ามาทำเกษตรเมืองเนื่องจากความจำเป็น โดยเฉพาะคนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากชนบท หรือเป็นทางเลือกสำหรับคนในเขตกรุงเทพฯ ที่ต้องการปลูกผักที่ปลอดภัยไว้บริโภคเอง ซึ่งจะมีทั้งการทำในลักษณะเป็นอาชีพเสริม ใช้เวลาส่วนหนึ่ง และทำแบบเต็มเวลา โดยเฉพาะผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือเช่าที่ดินซึ่งเป็นที่ว่างเปล่าของเอกชน ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในพื้นที่ต่างๆ โดยที่การเข้าถึงบริการด้านวิจัย และการส่งเสริมจากภาครัฐมีค่อนข้างน้อย

ส่วนปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการทำเกษตรเมืองอื่นๆ เช่น น้ำ สำหรับการทำเกษตรเมืองจะมีน้ำในการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปีสามารถใช้น้ำทั้งจากแหล่งน้ำประปา และน้ำเสียที่ผ่านการบำบัด แต่หากเป็นพื้นที่ที่ระบบน้ำเข้าไม่ถึง จะต้องจัดหาเอง ส่วนปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่เกิดจากหมักเศษพืช เศษอาหาร จากร้านอาหาร ขณะที่วัสดุที่นำมาใช้เป็นแปลงเพาะปลูกเพื่อหลีกเลี่ยงการปลูกในพื้นที่ดินโดยตรงจะใช้วัสดุเหลือใช้จากกระบวนการที่ไม่ได้ใช้แล้ว ท่อซีเมนต์ กระถาง การทำรั้วไม้หรือที่วางกระถางในแนวตั้ง รวมทั้งวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน อาทิ กระละมั่ง ถุงดำ ขวดน้ำพลาสติก เป็นต้น ซึ่งการปลูกในวัสดุเหล่านี้จะสามารถปรับปรุงคุณภาพของดินให้เหมาะกับการเพาะปลูกในเขตเมืองได้ นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินด้วยวิธีไฮโดรโปนิคส์ (hydroponics) อีกด้วย

2.2 รูปแบบการเกษตรเมือง

รูปแบบการทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ตามสภาพพื้นที่ที่ ความสะดวกในการใช้พื้นที่ตามผังเมือง ที่ตั้ง ขนาด ประเภทของการจัดการ และระดับของการผลิตเพื่อมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ (commercial orientation) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Table 1)

1) สวนครัวหรือสวนผักหลังบ้าน (home gardens) โดยทั่วไปจะมีขนาดเล็ก และมักจะผลิตในพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัย (บ้าน อพาร์ทเมนท์ คอนโดมิเนียม) จัดสรรประสงค์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก อาจมีส่วนที่เหลือจากการบริโภคนำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้าน หรือนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือน เงินทุนของตนเองในการดำเนินการไม่จำนวนมากนัก โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รักสุขภาพ และต้องการปลูกผักไว้บริโภคเอง โดยจะสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานเกษตรเมืองด้วยตนเอง ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และอบรมเพิ่มเติม

2) สวนผักโดยชุมชน (community-based gardens) แปลงผักจะถูกแบ่งออกเป็นแปลงขนาดย่อยหลายๆ แปลง โดยสวนผักประเภทนี้มักจะต้องอยู่ในเขตเมือง หรือพื้นที่ว่างเปล่าของชุมชน หรือบนพื้นที่ส่วนหนึ่งของโรงเรียน วัด ศูนย์กลางของชุมชน รวมถึงพื้นที่ที่พัฒนาเพื่ออยู่อาศัย บริหารจัดการโดยสมาชิกของชุมชน มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในชุมชนเป็นหลัก หรือ อาจบริหารจัดการโดยสถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะปลูกผักแล้วจัดส่งให้กับโรงเรียน โรงพยาบาล หรือเพื่อจำหน่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน ปัจจัยด้านทุนนั้นจะระดมทุนจากสมาชิกของชุมชน และใช้แรงงานในลักษณะร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชน อาจมีการจัดสรรเวลาให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และหากสมาชิกคนใดว่างก็จะมาช่วยทำในเวลาที่สะดวก ผู้ประกอบการหลักจะประกอบด้วยผู้นำชุมชนและสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนวัยเกษียณ และแม้บ้านที่มีภูมิหลังของสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันมาร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน

3) ฟาร์มและสวนผักเชิงพาณิชย์ขนาดเล็ก (commercial gardens and small farms) โดยสวนผักชนิดนี้จะเป็นแปลงผักที่มีขนาดแตกต่างกัน แต่จะมีขนาดใหญ่กว่าสวนผักหลังบ้าน หรือสวนผักของชุมชน โดยมักจะมีที่ตั้งใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ว่างเปล่าที่เป็นเจ้าของและเช่าพื้นที่ว่างของเอกชน โดยจะทำการผลิตที่มุ่งเน้นเพื่อจำหน่าย (market-oriented) ให้กับกลุ่มผู้บริโภคที่มีการทำสัญญาซื้อขายกัน หรือมีข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค หรือจำหน่าย ณ แหล่งเพาะปลูกให้กับผู้บริโภคโดยตรง ใช้ทุนตนเองในการประกอบการและหากไม่เพียงพอจะใช้รูปแบบการร่วมทุนกับเพื่อนญาติ หรือคนใกล้ชิด มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครัวเรือนและจ้างแรงงานเพิ่ม ประมาณ 1-2 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว โดยผู้ประกอบการจะมีลักษณะของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นผู้มีความรู้ทางการเกษตร ทั้งทางด้านการผลิต การตลาด ความต้องการของผู้บริโภค และสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้ดี และในบางกรณีก็ใช้แปลงปลูกผักเป็นศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป

4) สวนผักภายในองค์กร (organizational gardens) ในหลายองค์กรมีนโยบายการอนุรักษ์พลังงานโดยให้มีพื้นที่สีเขียวในสถานที่ทำงาน และกระตุ้นให้พนักงานมีส่วนร่วมกิจกรรม เพื่อต้องการส่งต่อข้อมูลองค์ความรู้ในการทำเกษตรเมืองจากที่ทำงานกระจายไปถึงที่บ้านของพนักงาน รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการทำเกษตรเมือง โดยพื้นที่ที่ทำการทำเกษตรเมืองส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ส่วนที่เป็นคาบฟ้า (rooftop farming) และมีบางส่วนปลูกเป็นแปลงสาธิต (demonstrate site) ในพื้นที่ส่วนหนึ่งขององค์กร ทุนดำเนินการจะเป็นงบประมาณขององค์กรสำหรับกิจกรรมหรือโครงการ โดยฝ่ายที่รับผิดชอบโครงการจะเป็นผู้ดูแลหลัก และอาศัยแรงงานของพนักงานที่ต้องการฝึกเพื่อบริโภคช่วยกันดูแล รวมทั้งแม่บ้านของสำนักงานที่เป็นแรงงานเสริมโดยเฉพาะในช่วงวันหยุด โดยการประกอบการในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม หรือเทคนิคต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการผลิต เพื่อเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ที่นำไปสู่การขยายผลในทางปฏิบัติ

Table 1 Production factors of urban agriculture, classified by type of UA practices.

Type of UA practices	Land	Capital	Labour	Entrepreneur
Home gardens	Take place on the homestead (on-plot) or on land away from the residence (off-plot)	Self-financing	Household labor	Health-conscious consumers. Self-searching information about urban agriculture, attend training
Community-based gardens	Community's idle land or on public land (parks, conservation areas), or semi-public land (schoolyards, grounds of schools and hospitals)	Community capital, social capital among the project participants	Community leader, volunteer	Maintained and controlled by a group of mainly volunteer people who usually live in the area

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 1 (Conted.)

Type of UA practice	Land	Capital	Labour	Entrepreneur
Commercial gardens and small farms	Private land (owned, leased)	Own capital, inadequacy capital will raising joint venture with friends or relatives	Hired 1-2 workers (most of them is migrant workers).	Young smart farmer, who can manage UA products to meet market demands/ consumer needs
Organizational gardens	On the rooftop, demonstration site	Organization capital (annual budget)	Office staff, office maid, volunteer staff	Maintained and controlled by a project team

นอกจากนี้ การทำเกษตรเมืองยังมีหน่วยงานให้การส่งเสริม ได้แก่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการสวนผักคนเมือง ที่ดำเนินการโดยดำเนินงานโดยมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน(ประเทศไทย) ร่วมกับภาคีเครือข่าย อาทิ มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา และศูนย์อบรมเกษตรในเมือง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนมีผักปลอดสารเพื่อการบริโภค โดยสามารถปลูกเองได้ภายใต้สภาพพื้นที่ที่มีจำกัดในเขตเมือง ปัจจุบันมีศูนย์เรียนรู้สวนผักกลางเมือง จำนวน 5 ศูนย์ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้แนวทาง เทคนิค และนวัตกรรมเกษตรเมืองทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภายใต้สภาพพื้นที่จำกัดและทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ อาทิ เทคนิคการทำสวนผักแบบ keyhole ซึ่งเป็นแปลงผักที่ผสมผสานที่ปลูกผักกับที่หมักปุ๋ยไว้ด้วยกัน โดยไม่ต้องใช้น้ำมาก ส่วนใหญ่ใช้ไม้ทำเป็นช่องใส่หมักปุ๋ยตรงกลาง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่และวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น เป็นต้น (พอทีพีย, สัมภาษณ์วันที่ 24 มีนาคม 2558)

3. กระจายผลผลิตไปให้ใครบ้าง (for whom?)

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้ที่ทำเกษตรเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ต้องการปลูกผักไว้บริโภคเองในครัวเรือน เพื่อให้มั่นใจว่าได้บริโภคผักปลอดสาร ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าจะกระจายผลผลิตเกษตรเมืองไปสู่กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใดได้บ้างนั้นจะพิจารณาจากรูปแบบของการทำเกษตรเมืองเป็นสำคัญ ตามที่สรุปใน Table 2 จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคหลักผลผลิตเกษตรเมืองประเภทสวนผักหลังบ้าน ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือน เช่นเดียวกับกลุ่มผู้บริโภคหลักของเกษตรเมืองประเภทสวนผักโดยชุมชน และสวนผักระดับองค์กร ส่วนเกินจากการบริโภคในครัวเรือนก็นำไปจำหน่ายหรือแบ่งปันให้เพื่อนญาติ คนในชุมชน เด็กในโรงเรียน หรือสถานที่สำหรับผู้ด้อยโอกาส สำหรับผู้บริโภคหลักของเกษตรเมืองประเภทฟาร์ม และสวนผักขนาดเล็กเชิงพาณิชย์ คือ กลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพที่มีความต้องการที่จะทราบแหล่งผลิตผักที่แน่นอนและเชื่อมั่นได้ว่าเป็นผักที่ปลอดสาร และเป็นกลุ่มที่ไม่มีเวลาในการเดินทางไปซื้อในตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ตและต้องการความสะดวกในการมีผักปลอดสารเพื่อการประกอบอาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 2 Key consumers of urban agricultural product classified by type of UA practices.

Type of UA practices	Key consumers
Home gardens	Household self-consumption
Community-based gardens	Household/community self-consumption, supply to schools, community kitchens, hospitals and other service organizations (disadvantage children)
Commercial gardens and small farms	Household self-consumption, consumer who concerns on health care, fresh vegetable, confidence in production point and need home delivery service
Organizational gardens	Staff of government/organizational officials

ลักษณะการตลาดของผลผลิตเกษตรเมือง

การตลาดของผลผลิตเมืองในที่นี้จะหมายถึงเฉพาะการตลาดของผลผลิตเมืองที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก (market-oriented) ซึ่งผลผลิตเกษตรเมืองทั้งในแง่ของปริมาณและมูลค่าทางเศรษฐกิจนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญต่อผู้ทำเกษตรเมืองในรูปแบบฟาร์มและสวนผักขนาดเล็กเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้หากพิจารณาการตลาดของผลผลิตเกษตรเมือง โดยอาศัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) หรือ 4Ps สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (product)

ผลิตภัณฑ์ของผลผลิตเกษตรเมือง จะเน้นผลผลิตที่มีความสด ปลอดภัย ผู้บริโภคทราบที่มาของแหล่งผลิตที่ใกล้ชิดกับตลาด หรือใกล้กับแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นว่าเป็นผลผลิตที่ปลอดภัย โดยเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพดี และมีคุณค่าทางโภชนาการ

2. ด้านราคา (price)

การตั้งราคาผลผลิตเกษตรเมืองจะตั้งโดยผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดราคาเองตามต้นทุน ค่าแรง ค่าขนส่งและกำไรที่จะได้รับ รวมทั้งพิจารณาราคาของผักชนิดเดียวกันที่มีการซื้อขายในตลาดประกอบและเนื่องจากผลผลิตเกษตรเมืองจะถูกเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยตรง จึงไม่มีการบวกเพิ่มในส่วนของพ่อค้าคนกลาง ราคาจึงเหมาะสมกับคุณภาพ มีความสมเหตุสมผล เหมาะสมกับอำนาจซื้อของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายและไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก อย่างไรก็ตาม ราคาของผลผลิตเกษตรเมืองมักจะสูงกว่าผลผลิตที่มาจากแหล่งผลิตในชนบท เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตน้อย ปลอดภัยพืช และต้องให้ความพยายามในการดูแลรักษาภายใต้สภาพพื้นที่เพาะปลูกในเมืองค่อนข้างมาก

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (place หรือ distribution)

ช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อเคลื่อนย้ายผลผลิตเกษตรเมืองจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ มี 5 ช่องทาง แสดงไว้ใน Figure 1 ซึ่งประกอบด้วย

3.1 จัดจำหน่าย ณ สถานที่ปลูก (farm gate) หรือ ตลาดนัดเกษตรกร (farmer market) เป็นรูปแบบผู้ผลิตจัดจำหน่ายเอง ณ สถานที่ปลูก หรือตลาดนัดเกษตรกร ที่มีทั้งตลาดนัดแบบประจำ และแบบไม่ประจำที่มีการย้ายสถานที่และระยะเวลาในการจัดตลาดนัดเกษตรเมืองโดยเครือข่ายต่างๆ โดยผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองได้โดยตรง ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ใกล้หรือในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งผลิต โดยจะซื้อเพราะผลผลิตมีความสด มีความสะดวกในการเลือกซื้อ โดยอาจซื้อเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ หรือขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการจัดตลาดนัดเกษตรเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

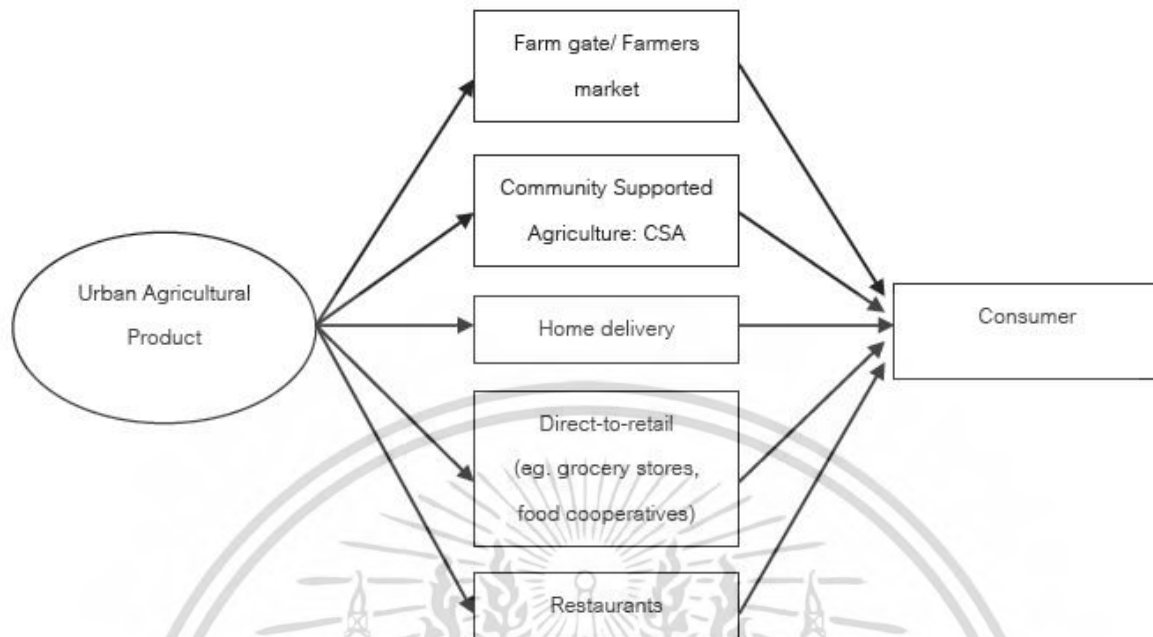

Figure 1 Marketing channels of urban agricultural product in Bangkok area.

3.2 จัดจำหน่ายผ่านตลาดระบบสมาชิกที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน (community supported agriculture: CSA) เป็นรูปแบบการจัดจำหน่ายที่มีลักษณะการตกลงแบบพิเศษระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค และมีการยอมรับความเสี่ยงในการผลิตร่วมกัน โดยจะมีการตกลงซื้อขายล่วงหน้าตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการเพาะปลูก และผู้บริโภคจะต้องมีส่วนร่วมในแผนการผลิตโดยการจ่ายเงินซื้อผลผลิตล่วงหน้า (อย่างน้อย 6 เดือน) เพื่อให้ผู้ผลิตนำไปใช้หมุนเวียนในการผลิต ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความใส่ใจต่อสุขภาพ ต้องการบริโภคผักปลอดสารที่มาจากแหล่งผลิตที่มั่นใจได้ และต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมผู้การทำเกษตรปลอดสารในเขตเมือง ผู้บริโภคจะได้รับผลผลิตเป็นรายสัปดาห์ในลักษณะเป็นกล่องผัก (box scheme) โดยผู้จัดส่งอาจมีผลผลิตอื่นๆ ที่ทำการเพาะปลูกตามฤดูกาลรวบรวมในกล่องด้วย เช่น ผลไม้ ไข่ไก่ และสมุนไพร เป็นต้น โดยระบบนี้ผู้ผลิตจะมีหลักประกันได้ว่าผลผลิตแล้วจะมีคนรับซื้อและผู้บริโภคมีความมั่นใจได้ว่าจะได้ผักปลอดสาร เพราะมีความคุ้นเคยกับผู้ผลิตและสามารถตรวจสอบกระบวนการปลูกผักที่แปลงได้ตลอดเวลา (นคร, 2555)

3.3 จัดส่งตรงถึงบ้าน (home delivery) เป็นรูปแบบการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรเมืองโดยผู้ผลิตให้บริการส่งตรงถึงบ้านผู้บริโภคสัปดาห์ละหนึ่งหรือสองครั้ง ผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแม่บ้านชนชั้นกลางที่รักสุขภาพ และมีแผนการบริโภคผักอย่างสม่ำเสมอ โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนนานาชาติที่ส่งบุตรเข้าศึกษา (ชุกเกียรติ, สัมภาษณ์ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2558) ซึ่งส่วนใหญ่มักจะตั้งอยู่ในเขตชานเมืองและอยู่ห่างจากตลาดหรือซูเปอร์มาร์เก็ต จึงไม่สะดวกในการเดินทางไปซื้อผักปลอดสารตามสถานที่ต่างๆ โดยผู้บริโภคจะให้ความไว้วางใจแก่ผู้ผลิตที่จัดส่งผักปลอดสารตรงถึงบ้าน และจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกชนิดของผักที่จะบริโภคในแต่ละสัปดาห์

3.4 จำหน่าย ณ ตลาดร้านค้าปลีก (direct-to-retail) เช่น ร้านขายของชำในหมู่บ้านหรือชุมชน หรือร้านค้าในรูปแบบสหกรณ์ โดยเป็นรูปแบบโดยผู้ผลิตรายเล็กนำผลผลิตเกษตรเมืองส่วนเกินจากการบริโภคซึ่งส่วนใหญ่จะมีปริมาณน้อยและไม่แน่นอน นำไปจำหน่ายให้กับร้านค้าปลีกในชุมชน หรือร้านค้าของสหกรณ์ชุมชนที่มีความคุ้นเคย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กันเพื่อวางจำหน่ายให้กับผู้บริโภค โดยเป็นกลุ่มผู้บริโภคทั่วไปที่ต้องการความสะดวกในการจับจ่ายซื้อของหลายๆ รายการจากร้านค้าในชุมชนที่อยู่ใกล้กับที่พักอาศัย

3.5 จำหน่ายให้กับร้านอาหาร (restaurants) เป็นรูปแบบการจัดจำหน่ายที่ผู้ทำเกษตรเมืองในรูปแบบฟาร์ม และสวนผักขนาดเล็กเชิงพาณิชย์ ทำการผลิตและจัดส่งตามยอดคำสั่งซื้อของร้านอาหารซึ่งเป็นลูกค้าประจำ ทำให้ผู้ผลิตวางแผนการผลิตของตนให้สอดคล้องกับยอดคำสั่งซื้อของร้านอาหารได้ โดยมียอดคำสั่งซื้อล่วงหน้าเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือนและจัดส่งให้กับทางร้านเป็นรายวัน โดยร้านอาหารที่สั่งซื้อส่วนใหญ่จะเป็นร้านอาหารเพื่อสุขภาพที่ต้องการผักสด และต้องการความมั่นใจในแหล่งผลิตเพื่อให้การรับรองแก่ลูกค้าได้ว่าเป็นผักปลอดสาร บางกรณีแหล่งผลิตกับร้านอาหารอาจตั้งอยู่บริเวณเดียวกัน และมีความเกี่ยวเนื่องกัน เช่น เศษผัก เศษอาหารที่เหลือจากการกระบวนการผลิตและการบริโภคของร้านอาหารก็สามารถนำไปใช้หมუნเวียนโดยหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ในการปลูกผักให้เจริญเติบโตและส่งผลผลิตให้กับร้านอาหาร เป็นต้น

4. ด้านส่งเสริมการขาย (promotion)

ในภาพรวมการส่งเสริมการขายของผลผลิตเกษตรเมืองส่วนใหญ่จะเป็นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับจากเกษตรเมือง แตนอกเป็นผู้ทำเกษตรเมืองเป็นรายบุคคลโดยเฉพาะในฟาร์มและสวนผักขนาดเล็กเชิงพาณิชย์จะใช้การตลาดทางตรง (direct marketing) โดยการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลผลิตเกษตรเมืองนั้นปลอดสาร นอกจากนี้ ผู้ทำเกษตรเมืองหลายแห่งเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการผลิตและผลผลิตเกษตรเมืองที่ปลอดสารและมีความสดเสมอ รวมทั้งมีการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ผลผลิตเกษตรเมืองบางส่วนถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ ที่เป็นตลาดนัดเกษตรเมือง ตลาดนัดเครือข่ายเกษตรเขียว รวมทั้งร้านอาหารริมทาง (street food) ได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า การผลิตและการตลาดเกษตรเมืองนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในแง่ของเวลา พื้นที่ที่เพาะปลูก ทำให้การไหลเวียนของผลผลิตจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภคมีการเคลื่อนย้ายได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ เกษตรเมือง ยังก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ได้แก่ การผลิตและการตลาดของผลผลิตและปัจจัยการผลิต ตลอดจนบริการในรูปแบบต่างๆ เช่น การส่งตรงถึงบ้าน (home delivery) และการจัดจำหน่ายผ่านตลาดระบบสมาชิกที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน (CSA) ที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กได้อีกด้วย

นอกจากนี้ การทำเกษตรเมืองยังก่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมทั้งในแง่การปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้คุ้นเคยกับผัก รักธรรมชาติ อบอุ่นใจ และรักการกินผัก ทั้งการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้านและชุมชน รวมทั้งสร้างเครือข่ายที่ระหว่างผู้ที่ทำเกษตรเมือง ที่รวมตัวกันร่วมทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้อีกด้วย (นาถศิริ, สัมภาษณ์วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2557)

ความท้าทายของการทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร

การทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ ก็เผชิญกับความท้าทายในลักษณะเดียวกับเมืองอื่นๆ คือ ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ ขาดการตอบสนองด้านนโยบายทั้งในการกำหนดเขตพื้นที่ (zoning) และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน โดยความท้าทายของการทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการผลิต

1.1 ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง อันเนื่องมาจากปัจจัยการผลิตมีจำกัดและมีราคาแพง โดยเฉพาะที่ดินหรือพื้นที่การเพาะปลูกมีจำกัด เข้าถึงได้ยาก แม้กระทั่งการทำเกษตรเมืองในพื้นที่ขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยการดูแลเป็นอย่างดี

1.2 การเข้าถึงแหล่งน้ำมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการทำเกษตรเมืองในพื้นที่รกร้างของทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหญ่จะไม่มีระบบน้ำ ผู้ทำเกษตรเมืองจะต้องหาวิธีสร้างระบบน้ำขึ้นมาใช้ในพื้นที่ด้วยตัวเอง

1.3 คุณภาพของดินไม่ดีและเกิดมลภาวะสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่เขตเมืองจะเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดินสำหรับภาคอุตสาหกรรมและในเชิงพาณิชย์ ซึ่งอาจมีการปนเปื้อนของมลพิษ ผู้ทำเกษตรเมืองไม่สามารถปลูกผักลงในดินได้โดยตรง จะต้องหาเทคนิคในการปลูกอื่นๆ เพื่อให้คุณภาพดินในการเพาะปลูกที่ดีกว่า เช่น การปลูกดินในภาชนะ หรือวัสดุอื่นๆ การทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักเพื่อบำรุงดิน นอกจากนี้กิจกรรมของภาคอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ต่างๆ ในเขตเมือง อาจทำให้ผลผลิตเกษตรเมืองได้รับมลพิษ และมีสารตกค้างในผลผลิตเกษตรเมืองได้

1.4 ผลผลิตถูกทำลายทั้งจากศัตรูพืช สัตว์เลี้ยง รวมถึงการลักลอบเก็บผลผลิตจากคนที่ไม่ได้ปลูก โดยเฉพาะการทำเกษตรเมืองในพื้นที่รกร้างสาธารณะที่มีผู้คนผ่านไปมา และเร่งรีบในเก็บผลผลิตไปบริโภค ขาดความระมัดระวัง โดยผู้คนที่เหล่านี้มักไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการปลูกและดูแลรักษา ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย ซึ่งต้องใช้เวลาในการปลูกและดูแลรักษาใหม่อีกรอบ

1.5 แรงงาน ในการทำเกษตรเมืองค่อนข้างหายาก โดยหากเป็นการทำเกษตรเมืองในรูปแบบฟาร์มและสวนผักขนาดเล็กเชิงพาณิชย์แล้ว การจ้างงานจะมีเฉพาะแรงงานต่างด้าวและผู้สูงอายุเท่านั้น และในบางกรณีต้องจ่ายค่าจ้างเท่ากับภาคส่วนอื่นๆ หรือสูงกว่า เพื่อให้มีแรงงานเพียงพอในการทำเกษตรเมืองที่ต้องการแรงงานในการดูแลเป็นอย่างดี

1.6 การเข้าถึงที่ดินในการเพาะปลูก ค่อนข้างมีจำกัด รวมทั้งจะต้องหาเทคนิคการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีจำกัดของตนเอง

2. ด้านการตลาด

2.1 ถ้าไรจากการทำเกษตรไม่ตั้งใจมากนัก เนื่องจากมีต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับการทำเกษตรในชนบท ขณะเดียวกันผลผลิตเกษตรเมืองส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นจึงไม่สามารถกำหนดราคาจำหน่ายที่บวกกำไรได้มากนัก เนื่องจากต้องการรักษาฐานกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายให้มีการซื้อขายกันต่อเนื่องในระยะยาวมากกว่าที่จะขายในราคาสูงเพื่อให้ได้กำไรในระยะสั้น

2.2 การยอมรับผลผลิตเกษตรเมืองของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคอาจมองว่าเป็นผลผลิตที่เพาะปลูกในเขตเมืองที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม การก่อสร้าง ภาคอุตสาหกรรม และการจราจร อาจมีมลพิษตกค้างในดินและน้ำ รวมทั้งมลพิษทางอากาศ เกิดการปนเปื้อนไปยังผลผลิตเกษตรเมืองได้ จึงทำให้ไม่มีความมั่นใจในการบริโภคผลผลิตเกษตรเมืองมากนัก

3. ด้านสังคมและการดำรงชีพ

3.1 ความสัมพันธ์กับชุมชน การทำเกษตรเมืองต้องมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก บางครั้งมีการหมักขยะอินทรีย์จำพวกเศษพืช เศษอาหารเพื่อนำมาใช้เป็นดินและปุ๋ย ทำให้มีกลิ่นและแมลงวันที่อาจทำให้ผู้อาศัยในชุมชนรายอื่นไม่พอใจ จึงอาจทำให้เกิดความขัดแย้งเรื่องการใช้ประโยชน์พื้นที่รกร้างว่างเปล่าของชุมชนเพื่อทำเกษตรเมืองได้

3.2 ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการใช้ที่ดินในการเพาะปลูก โดยเฉพาะการทำเกษตรเมืองในเชิงพาณิชย์และสวนขนาดเล็กซึ่งเป็นการผลิตเพื่อเป็นแหล่งรายได้หลักให้กับครัวเรือน หากเขาพื้นที่ภาคเอกชนในการดำเนินการและเจ้าของที่ดินจะขอที่ดินไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า จะทำให้มีความเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพและรายได้ของครัวเรือน

นอกจากนี้ การทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ ยังเผชิญความท้าทายด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางส่วนที่ยังไม่ได้ตระหนักถึงบทบาท และความสำคัญของการทำเกษตรเมืองมากนักทำให้ผู้ทำเกษตรเมืองไม่ได้รับการสนับสนุน อาทิ สำนักงานเขตต่างๆ ไม่สนับสนุนให้ใช้ประโยชน์พื้นที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อทำปลูกผักสมุนไพรเลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถผลิตอาหารในครัวเรือนได้เอง รวมทั้งผลิตเพื่อจำหน่าย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานที่น่าจะส่งเสริมให้การผลิตและส่งเสริมเกษตรเมืองในรูปแบบต่างๆ อาทิ สสส. สนับสนุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการสวนผักคนเมือง สำนักงานเขตหลักสี่ ที่เป็นศูนย์บรมเกษตรตลาดฟ้า เป็นต้น

ทั้งนี้การดำเนินการเพื่อกระตุ้นให้ทุกส่วนได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการทำเกษตรเมือง คือ ควรมีการจัดทำความรู้เผยแพร่เรื่องเกษตรเมืองสู่ประชาชนให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการบริโภคระดับครัวเรือน ชุมชน และในเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งในสถาบันการศึกษา และชุมชน ซึ่งถือเป็นภาคส่วนสำคัญ ในการขยายผลการทำเกษตรเมือง โดยในส่วนของสถาบันการศึกษาทุกระดับควรมีโครงการเกษตรเมืองในสถาบันตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะได้รับองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านได้แล้ว ผลผลิตที่ได้สามารถนำไปใช้ประกอบเป็นอาหารกลางวันเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับประทานในราคาถูกลง มีความสดใหม่และมีคุณค่าทางโภชนาการ และหากมีผลผลิตส่วนเกินก็สามารถนำไปจำหน่ายในราคาถูกให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ เพื่อนำกลับไปปรุงอาหารในครัวเรือน ส่วนรายได้จากการจำหน่ายก็นำไปใช้ประโยชน์ในสถาบันหรืออาจจะเก็บให้เป็นทุนในการผลิตในรอบต่อไป ขณะที่ชุมชน ควรมีการอบรม/เผยแพร่ให้ทราบถึงประโยชน์และผลของการทำเกษตรเมือง เพื่อกระตุ้นให้ผลิตอาหารปลอดภัยในชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้

ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีแนวทางการสนับสนุนผู้ทำเกษตรในเมือง ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักต่อบทบาทของเกษตรเมืองที่เป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับคนเมือง และในส่วนของผู้ทำเกษตรเมืองเองก็ควรมีการรวมกลุ่มองค์กรเกษตรเมือง เพื่อให้มีรูปแบบอย่างการดำเนินการที่ภาคส่วนต่างๆ ให้การสนับสนุนได้สะดวกยิ่งขึ้น

สรุป

เกษตรเมืองมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศน์ และสิ่งแวดล้อมสำหรับคนที่อาศัยในเขตเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของต่อความมั่นคงทางด้านอาหารที่ผลผลิตเกษตรเมืองสามารถรองรับความต้องการอาหารของคนที่ย้ายในเขตเมืองที่มีจำนวนมากขึ้นอย่างเป็นลำดับ ปัจจุบันคนที่ย้ายในเขตเมืองมีส่วนร่วมในเกษตรเมืองมากขึ้น โดยมีรูปแบบการทำเกษตรเมืองภายใต้เงื่อนไขและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ แม้จะมีผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำเกษตรเมืองมากขึ้น แต่ยังไม่ได้รับความสำคัญในเชิงนโยบายมากนัก บทความนี้ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงลักษณะการผลิต การจัดการบริหารจัดการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัดในสภาพพื้นที่เมือง เพื่อตอบปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลผลิตได้กระจายไปสู่กลุ่มผู้บริโภคในลักษณะใดได้บ้าง การตลาดของผลผลิตเกษตรเมืองในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งความท้าทายที่การทำเกษตรเมืองในเขตกรุงเทพฯ กำลังเผชิญ โดยผลผลิตเกษตรเมืองจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับผลผลิตจากเกษตรในชนบทในแง่ความสดใหม่เสมอโดยเฉพาะผักที่นำเสียบง่ายการผลิตและการตลาดเกษตรเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในแง่ของเวลาพื้นที่ที่เพาะปลูก ทำให้การไหลเวียนของผลผลิตจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภคมีการเคลื่อนย้ายได้เร็วขึ้น เนื่องจากมีระยะเดินทางของอาหาร (food miles) จากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภคสั้น ทำให้ผู้บริโภคได้รับประทานผักที่มีความสด และมีคุณค่าทางโภชนาการ นอกจากนี้ เกษตรเมืองยังก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ทั้งการผลิต การตลาด บัณฑิตการผลิต (การหมักปุ๋ย) และบริการส่งถึงบ้าน (home delivery) ที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กได้อีกด้วย ซึ่งภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม สร้างความตระหนักให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของเกษตรเมือง โดยเฉพาะเยาวชนในสถาบันการศึกษาทุกระดับที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ รวมทั้งการพิจารณาใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าในเขตพื้นที่ต่างๆ ในการทำเกษตรเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สดเสมอให้กับคนเมืองแล้ว ยังเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและแหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางการเกษตรที่สำคัญของคนเมืองได้อีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- ชูเกียรติ โกเมน. ศูนย์เรียนรู้เกษตรแบบคนเมือง. สัมภาษณ์ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2558.
- นคร ลิมปคุปตถาวร. 2555. ปลูกผักในเมือง สร้างสังคมในฝัน. จดหมายข่าว ทำได้ ทำดี เพื่อนี่สร้างสุข ปีที่ 1: 8-9.
- นคร ลิมปคุปตถาวร. ศูนย์อบรมเกษตรในเมือง สาขาเจ้าชายผัก (ลาดพร้าว 71). สัมภาษณ์ วันที่ 2 เมษายน 2558.
- นาถศิริ โกมลพันธุ์. ฝ่ายข้อมูลเพื่อการสื่อสาร โครงการสวนผักคนเมือง, สัมภาษณ์ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2558.
- นันทนิธย์ อนุศาสนะนันท์. 2557. จากตลาดฟ้าสู่ลานดิน แหล่งผลิตผักปลอดสารสำหรับคนในเมือง. วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ ปีที่ 17: 45-50.
- เนตรดาว เกาถวิล. 2557. เกษตรกรรมในเมือง กับการรื้อฟื้นความเป็นชุมชนและการพัฒนาสังคม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/07/47573>, [3 พฤษภาคม 2558]
- ปิยะพงษ์ บุชบงก์. 2555. ปลูกเมือง ปลูกชีวิต: แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาเกษตรในเมือง. โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. 2558. ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2558. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/Gazette.aspx>, [15 พฤษภาคม 2558]
- พอทิพย์ เพชรปรี, ศูนย์เรียนรู้บ้านสวนเรียนรู้ Organic Way, สัมภาษณ์วันที่ 24 มีนาคม 2558
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. 2556. ขยายพื้นที่ "สวนผักคนเมือง อาหารปลอดภัย". [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaihealth.or.th/Content/16276-ขยายพื้นที่%20สวนผักคนเมือง%20อาหารปลอดภัย.html>, [13 พฤษภาคม 2558]
- Corbould, C. 2013. Feeding in the Cities: Is urban agriculture the future of food security. Future directions. [Online] Available from <http://www.futuredirections.org.au/publications/food-and-water-crises/1406-feeding-the-cities-is-urban-agriculture-the-future-of-food-security.html#sthash.ruFwOllS.dpuf> (Accessed on 15 May 2015).
- Food and Agriculture Organization (FAO). 2008. Urban agriculture for sustainable poverty alleviation and food security. [Online] Available from http://www.fao.org/fileadmin/templates/FCIT/PDF/UPA_WBpaper-Final_October_2008.pdf (Accessed on 15 May 2015).
- FAO, 2014. Urban agriculture for sustainable poverty alleviation and food security. [Online] Available from http://www.fao.org/fileadmin/templates/FCIT/PDF/UPA_WBpaper-Final_October_2008.pdf (Accessed on 20 May 2015).
- Maxwell, D.G. 1995. Alternative food security strategy: A household analysis of urban agriculture in Kampala. World Development. 23 (10): 1669-1681.
- Mougeot, L.J.A. 2000. Urban agriculture: Definition, presence and potentials and risks. Thematic paper 1. [Online] Available from <http://www.ruaf.org> (Accessed on 3 May 2015).
- Oberholtzer, L., C. Dimitri and A. Pressman. 2014. Urban agriculture in the United States: characteristics, challenges, and technical assistance needs. Journal of Extension. 52(6). [Online] Available from <http://www.joe.org/joe/2014december/a1.php> (Accessed on 20 April 2015).
- Resource Centres on Urban Agriculture & Food Security. (RUAF) (No date). Urban agriculture: what and why?. [Online] Available from <http://www.ruaf.org/urban-agriculture-what-and-why> (Accessed on 20 May 2015).
- Simatele, D., T. Binns and M. Simatele. 2012. Sustaining livelihoods under a changing climate: the case of urban agriculture in Lusaka, Zambia. Environmental Planning and Management, 55(9): 1175-1191.
- Smit, J., A. Ratta and J. Nasr. 2001. UNDP (United Nations Development Programme): Urban agriculture: food, jobs, and sustainable cities. The Urban Agriculture Network, Inc., New York, UNDP.
- United Nation, 2012. Water and food security. [Online] Available from http://www.un.org/waterforlifedecade/food_security.shtml (Accessed on 3 May 2015).
- Zeza, A and L. Tasciotti. 2010. Urban agriculture, poverty, and food security: Empirical evidence from a sample of developing countries. Food Policy. 35(4): 265-273.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายสุวัฒน์ ทัศนนะนาคะจิตต์
วันเดือนปีเกิด	2 กันยายน พ.ศ. 2534
ที่อยู่	250 ม. 9 ต. ปากช่อง อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	จบการศึกษาระดับปริญญาตรีปีการศึกษา 2557 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้